

Lokalna razvojna strategija LAG-a Lika za razdoblje 2023. – 2027.

OVAJ PROJEKT SUFINANCIRAN JE SREDSTVIMA EUROPSKE UNIJE
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
Podmjera 19.1. „Priprema pomoć“ u okviru mjere 19 „LEADER-CLLD“
LAG LIKA

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014.-2020.
Udio sufinanciranja: 90% EU, 10% RH
Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj: Europa ulaže u ruralna područja

SADRŽAJ

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVATA LRS	4
1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a	4
1.1.1. Područje LAG-a	4
Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u	5
Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske	6
Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u	7
1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a	8
1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a	9
1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština.....	9
Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a	10
1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a.....	11
Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a	12
Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a	13
1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	14
Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a	15
1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a.....	16
Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a	17
1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a	17
Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja	20
Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	21
Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	21
Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	21
Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	22
Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a	22
Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a	23
Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a	24
Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a	25
Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a	26
Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a	27
1.3. Demografske značajke LAG područja	28
Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a	29
Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a	30
2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.	31
3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS	38

3.1. Opis partnerstva	38
Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)	39
Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS	39
Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju	39
3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS	40
Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS	41
4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA	42
4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize	42
Tablica 24: SWOT analiza LAG-a	42
5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS	46
5.1. Prikaz potreba LAG područja	46
Tablica 25: Potrebe LAG područja	46
5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS	49
Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS	49
5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje	50
Tablica 27: Intervencije u LRS	52
Tablica 28: Projekti suradnje	53
Tablica 29: Opis intervencija	54
5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima	66
5.5. Usklađenost LRS sa ZPP	67
Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP	67
6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS	70
6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS	70
Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS	71
6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS	71
Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP	72
7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS	74
7.1. Financijski plan provedbe LRS	74
Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS [.....	74
7.2. Akcijski plan provedbe LRS	75
Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS	75
8. PRILOZI	76

1. OPIS PODRUČJA KOJE OBUHVAĆA LRS

1.1. Osnovne zemljopisne značajke područja LAG-a

1.1.1. Područje LAG-a

Područje obuhvata Lokalne akcijske grupe LIKA (LAG Lika) se prostire kroz tri županije, najvećim dijelom pripada Ličko-senjskoj županiji (teritorijalno najvećoj županiji u Republici Hrvatskoj), a djelomično se proteže kroz Zadarsku te Karlovačku županiju. Prema statističkim područjima Hrvatske, područje LAG-a pripada Jadranskoj Hrvatskoj. Na sjevernom dijelu područje LAG-a graniči s Karlovačkom i Primorsko-goranskom županijom, s istočne strane sa susjednom Bosnom i Hercegovinom, južno sa Zadarskom županijom dok je na zapadnom dijelu Jadransko more.

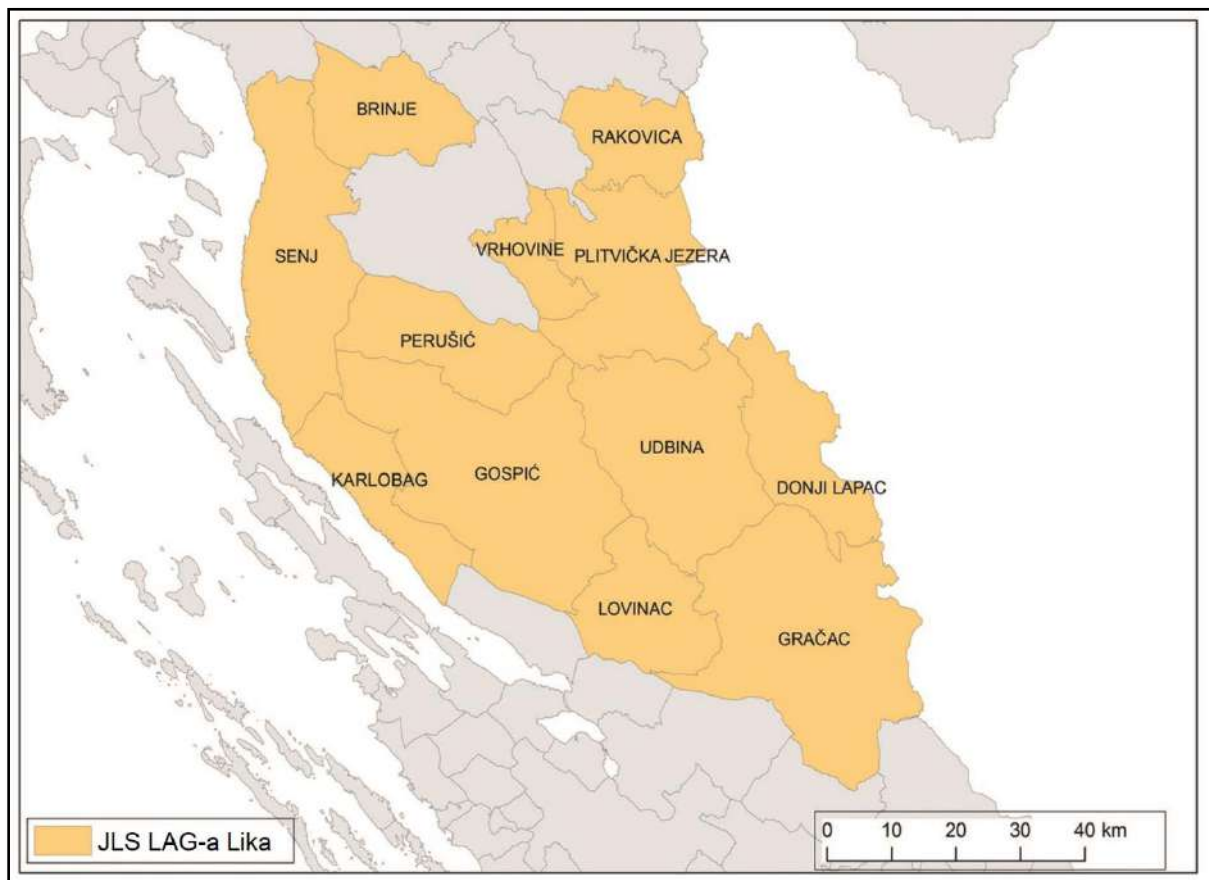
LAG područje obuhvaća ukupno 12 jedinica lokalne samouprave (JLS) od čega su 2 grada (Gospić i Senj) i 10 općina (Brinje, Donji Lapac, Gračac, Karlobag, Lovinac, Perušić, Plitvička Jezera, Udbina, Vrhovine i Rakovica), unutar koji je smješteno ukupno 289 naselja. Unutar granica Ličko-senjske županije je smješteno 10 jedinica lokalne samouprave, u Zadarskoj županiji je smještena Općina Gračac, a Općina Rakovica u Karlovačkoj županiji. Priobalne JLS su Grad Senj i Općina Karlobag, a ostale su smještene u kontinentalnom dijelu.

Ukupna površina LAG-a iznosi 5.898,07 km² i najveći dio odnosno 4.682,07 km² pripada Ličko-senjskoj županiji, što u odnosu na ukupnu površinu predstavlja udio od 79,38 %. Unutar obuhvata LAG područja su smješteni teritorijalno najveća općina (Općina Gračac) i najveći grad (Grad Gospić) u Republici Hrvatskoj. Teritorijalno područje LAG-a zauzima znatan udio ukupne površine Republike Hrvatske, čak 10,42% kopnenog dijela, ali gustoća naseljenosti je tek 6,12 stan/km² prema Popisu stanovništva iz 2021. godine i to je puno niži prosjek od Republike Hrvatske (68,41 stan/km²). Broj stanovnika na području LAG-a prema Popisu stanovništva iz 2011. godine je iznosio ukupno 44.563 stanovnika, a prema Popisu stanovništva za 2021. godinu, broj stanovnika se smanjio za gotovo 19% i sada iznosi 36.102. U svim JLS-ovima u sastavu LAG-a kao i na razini županija i Republike Hrvatska je primjetna depopulacija. Najveći broj stanovnika se smanjio na području Općine Gračac, za 1.554 stanovnika, a najveće postotno smanjenje u odnosu na Popis iz 2011. godine je zabilježen na području JLS Vrhovine gdje se broj stanovnika smanjio za oko 50%. Ovakva depopulacija donosi niz izazova za područje, uključujući stariju populaciju, smanjenje radne snage i pritisak na lokalne usluge kao što su škole i zdravstveni sustav.

Veliki značaj područja LAG-a je i u njegovom povoljnom prometno-geografskom području jer predstavlja bitan koridor koji spaja Istru i kontinentalni dio Hrvatske s južnim dijelom Jadranske obale. Područje LAG-a Lika graniči sa ukupno 5 LAG područja, pa tako na sjeveru graniči sa LAG-ovima Vinodol i Frankopan, na zapadu s LAG-om Mentorides, na jugu sa LAG-om Bura te morskom granicom sa LAG-om Kvarnerski otoci na sjeverozapadu.

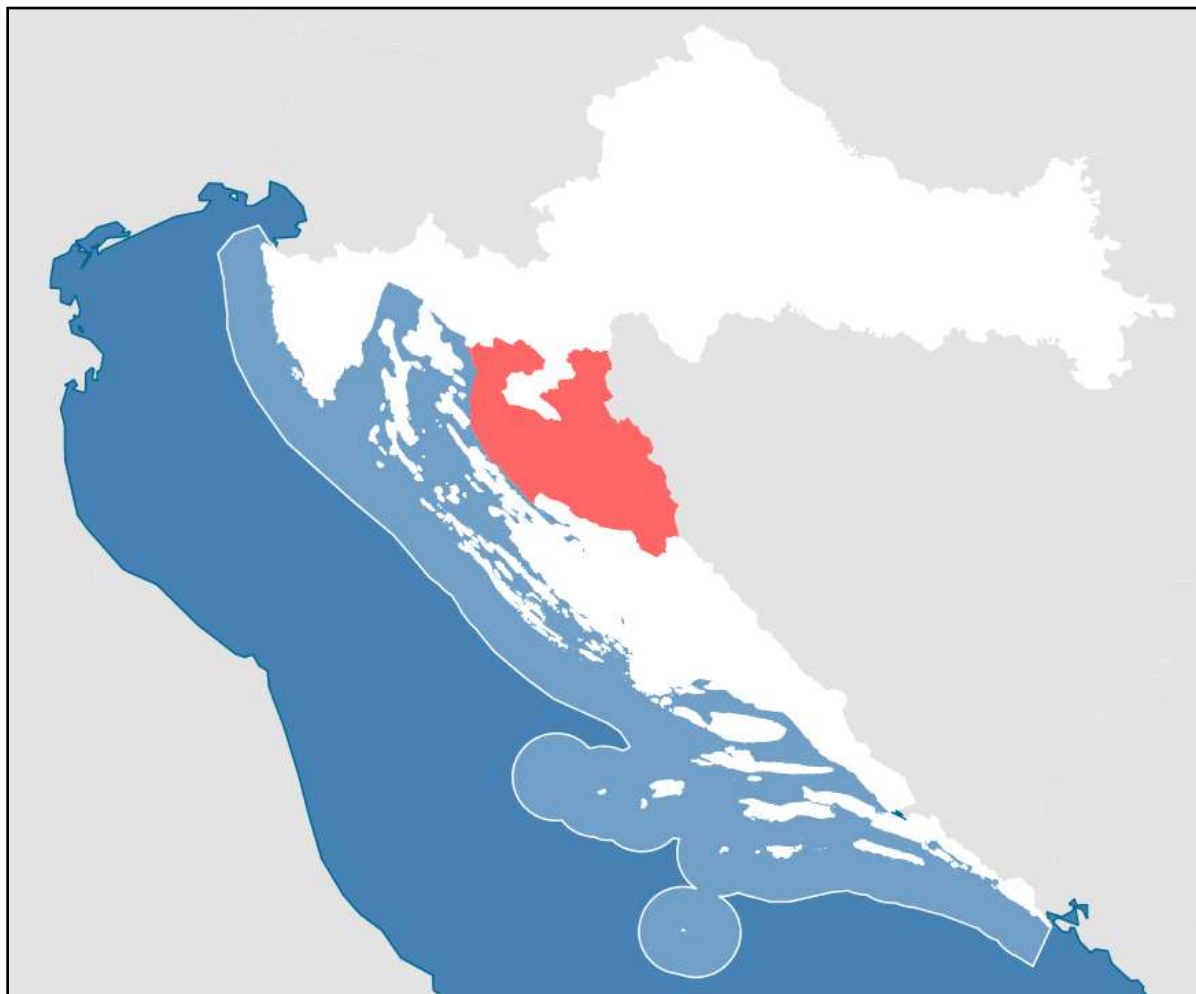
Važan utjecaj na područje LAG-a imaju i okolna velika županijska središta kao što su Rijeka, Karlovac te Zadar koji imaju značajan utjecaj na područje LAG-a. Sjedište LAG-a je grad Gospić, ujedno gospodarsko, administrativno i kulturno sjedište Ličko-senjske županije. Sveukupno područje grada Gospića prostire se na površini od čak 967 km², oko 42 km u smjeru jugoistok-sjeverozapad i oko 33 km u smjeru sjeveroistok-jugozapad te mu pripada najveći broj naselja odnosno njih 50 u odnosu na ostatak JLS-ova u sastavu LAG-a. Osim Gospića, jedini grad u sastavu LAG-a je Senj koji se sastoji od 24 naselja na površini od 658 km². Važnost ovog područja na području Hrvatske, ali i izvan, se može pripisati velikim gospodarskim potencijalima sadržanim u poljoprivrednim površinama, šumskom i vodnom bogatstvu te turistički vrijednim područjima.

Slika 1. Karta LAG područja s vidljivim granicama JLS-ova u LAG-u

Izvor: *vlastita dorada*

Slika 2: Karta položaja LAG-a na karti Republike Hrvatske

Izvor: *Geoportal i vlastita dorada*

Tablica 1: Osnovni podaci o LAG-u

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u *navedeno u Prilogu 1.	Broj stanovnika u naselju *navedeno u Prilogu 1.	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Grad Gospić	11.502	50	11.502	966,64	11,9	4.412
Grad Senj	5.973	27	5.973	658	9,08	2.595
Općina Brinje	2.563	12	2.563	358,2	7,16	1.030
Općina Donji Lapac	1.366	18	1.366	354,2	3,86	646
Općina Gračac	3.136	39	3.136	955	3,28	1.348
Općina Karlobag	780	14	780	283	2,76	395
Općina Lovinac	943	10	943	341,92	2,76	393
Općina Perušić	1.973	19	1.973	382,94	5,15	895
Općina Plitvička Jezera	3.649	41	3.649	430,79	8,47	1.472
Općina Rakovica	2.230	26	2.230	261	8,54	784
Općina Udbina	1.334	26	1.334	683,15	1,95	587
Općina Vrhovine	653	7	653	223,23	2,93	314
Ukupno LAG	36.102	289	36.102	5.898,07	6,12	14.871
Osobna iskaznica LAG-a						
OIB	27477003963					
Adresa sjedišta	Budačka 12, 53 000 Gospić					
Adresa podružnica						
Kontakt telefon	+385 (0)53 658 468					
Kontakt e-mail	lag-lika@lag-lika.hr; lag.lika2013@gmail.com					
Mrežna stranica						

Izvor: Državni zavod za statistiku – za osnovni statistički podaci o LAG-u, Popis stanovništva 2021.

1.1.2. Geomorfološke i klimatske karakteristike na području LAG-a

Područje LAG-a Lika je pretežito ravničarsko i većinom pripada Gorskoj Hrvatskoj. Karakterizirano je krškim poljima koji su pogodni za poljoprivredne djelatnosti poput ratarstva i stočarstva. Krš je tip reljefa koji nastaje na tlu sastavljenom od topljivih stijena, što rezultira karakterističnim izgledom reljefa s mnogim udubinama i uzvisinama. Od krških polja treba posebno istaknuti Ličko polje koje je jedno od najvećih krških polja u Hrvatskoj i sastoji se od Lipovog, Kosinjskog, Pazariškog, Brezovog i Gospićkog polja, te Krbavsko polje zbog svoje povijesne važnosti. Uski priobalni dio odvojen je od ostatka Like Velebitom. Velebit je duljinom od 145 km najduža planina u Hrvatskoj, pruža se uzduž Velebitskog kanala, dijela Jadranskog mora, od prijevoja Vratnik iznad Senja do kanjona rijeke Zrmanje, Vaganski vrh visine 1.757 m najviši je vrh Velebita. Cijelo područje planine zaštićeno je kao park prirode, a Sjeverni Velebit i Paklenica proglašeni su nacionalnim parkovima. Područje Velebita je krško područje. Isto tako, na Velebitu se nalazi Lukina jama, najdublji speleološki objekt u Hrvatskoj i jedan od najdubljih u svijetu. Zadnjim speleološkim istraživanjima u kolovozu 2013. godine Lukina jama je produbljena na 1.431 m te trenutno zauzima 14. mjesto po dubini na svijetu.

Unutar područja se nalaze rijeke ponornice od kojih su najznačajnije Lika i Una. Rijeke na području LAG-a Lika pripadaju jadranskom i crnomorskom slivu. Rijeka Lika je najveća hrvatska ponornica dužine 78 km te je u njenom kanjonu sagrađeno akumulacijsko jezero Kruščica. Rijeka Una izvire iz podnožja Dinarskih Alpi i pruža se kroz sjeverozapadni dio Bosne i Hercegovine te jugozapadni dio Hrvatske, djelomično čineći prirodnu granicu između dvije zemlje. Karakterizirana je svojim impresivnim slapovima, brzacima i dubokim dolinama, a poznata je po svojoj kristalno čistoj vodi bogatoj ribom, što je čini popularnom destinacijom za ribolov i rafting. Vrelo Une je jedan od najdubljih krških izvora u Hrvatskoj i među pet najdubljih u svijetu, što dodatno naglašava njenu geomorfološku i hidrološku važnost za područje. Isto tako, na području LAG-a se smještenu su Plitvička Jezera, najstariji i najveći nacionalni park u Hrvatskoj. Njegov jedinstveni zemljopisni položaj i specifična klima omogućili su nastanak izuzetnih krških hidrogeoloških formacija. Bogata biološka raznolikost parka čini ga ne samo nacionalnim, već i svjetskim prirodnim blagom.

Uglavnom prevladava umjerena kontinentalna klima, dok je na područjima iznad 1.500 m prisutna planinska klima. Prosječna godišnja količina padalina je veća od prosjeka Republike Hrvatske te ona u planinskom dijelu iznosi više od 2.000 mm padalina. Prema podacima iz DHMZ za 2021. godinu u područjima Plitvičkih Jezera i Lovinca zabilježeno je preko 1.500 mm oborina/god, dok je na području Gračaca zabilježeno i preko 2.000 mm/god. Ekstremne vrijednosti temperature kreću se od -10 do +35 °C, a prosječna godišnja temperatura kreće se u rasponu od 10 do 15 °C. Najhladniji mjeseci su siječanj i veljača s prosječnih 5,5 °C, a najtopliji srpanj i kolovoz s oko 23 – 24 °C. Najtopliji grad je Senj, s prosječnom godišnjom temperaturom od 16 °C. Najnižu temperaturu ima općina Lovinac s prosjekom od oko 9,9 °C. Broj sunčanih sati je dvostruko veći u ljetnoj polovici godine, nego u zimskoj.

Od vjetrova su karakteristični bura i jugo, a brzina im je veća na obalnom području. Bura je izrazito jaka na području Velebitskog kanala (do preko 50 m/s). Područje LAG-a LIKA karakterizira bogatstvo prirodnih resursa, uključujući smeđa tla na vapnencima te guste šume bukve i jele. Ova prirodna obilježja pružaju povoljne uvjete za razvoj poljoprivrede i šumarstva, ali također postavljaju izazove u pogledu očuvanja bioraznolikosti i ekosustava. Naime, nekontrolirane i neodržive prakse u poljoprivredi i šumarstvu mogu narušiti prirodne cikluse i dovesti do degradacije tla, smanjenja biološke raznolikosti i drugih nepovoljnih ekoloških utjecaja. Kako bi se očuvala ravnoteža između ekonomske proizvodnje i ekološke održivosti, nužno je implementirati održive upravljačke prakse. Na taj način moguće je maksimizirati poljoprivredni i šumarski potencijal područja, dok se u isto vrijeme štiti i čuvaju prirodna bogatstva za buduće generacije. Ovo je od ključnog značaja jer dugoročna održivost ovih sektora ovisi o zdravom i otpornom ekosustavu.

1.1.3. Kulturna, povijesna i prirodna baština na području LAG-a

1.1.3.1. Kulturno-povijesna baština

Prema podacima iz Registra kulturnih dobara na području LAG-a registrirano je 161 kulturnih i povijesnih dobara, od čega je 127 nepokretnih pojedinačnih dobara i 25 arheoloških lokaliteta, nalazišta i ruševina (navedeno u Prilogu 2.). Zabilježena su i dva nematerijalna kulturna dobra, Bunjevački govori i Ikavski govori lovinačkog kraja. Postoji 5 kulturno-povijesnih cjelina, Kulturno-povijesna cjelina grada Gospića i Memorijalni centar "Nikola Tesla" na području Grada Gospića, Premužićeva staza i Kulturno povijesna cjelina grada Senja, te Povijesna cesta Terezijana na području Općine Karlobag. Trenutno je i 13 preventivno zaštićenih kulturnih dobara na području LAG-a.

Grad Gospić prvi put se spominje u povijesnim izvorima 1604. godine, a počinje se značajnije razvijati u drugoj polovici 18. stoljeća kada postaje vojno-upravno središte Ličke pukovnije te samim time postaje bitno središte obrtničke i trgovačke djelatnosti. Temelj današnjeg grada predstavljaju dvije turske kule i stari most oko kojih se razvila jezgra grada.

Grad Senj područje je iznimno zanimljive i bogate povijesti. Utemeljen je prije više od 3.000 godina na brdu Kuk, istočno od današnjeg Senja. Ispod utvrde u prapovijesno vrijeme nalazilo se sidrište i trgovište na kojem se odvijala razmjena dobara te je zbog porasta važnosti ovog trgovačkog čvorišta stanovništvo počelo prelaziti u podnožje utvrde i osnovalo novo naselje. U vrijeme Rimske vladavine, od sredine 1. st. do 4. st. Senj se razvija kao trgovačko, prometno i kulturno središte na ovom dijelu Jadrana. Današnji grad Senj nastaje naseljavanjem Hrvata u srednjem vijeku na antičkim ruševinama, o čemu ima vrlo malo podataka. U srednjem je vijeku Senj bio poznat po glagoljici te je osnovana jedna od prvih tiskara u cijeloj jugoistočnoj Europi, u kojoj su tiskane dvije inkunabule: Senjski glagoljski misal i Spovid općena.

Kroz 18. i 19. stoljeće ovo područje doživljava procvat te ponovno postaje jedno od najznačajnijih gospodarskih i kulturnih središta ondašnje Hrvatske. Trgovina je bila jako razvijena, a Senjska luka ima bitan značaj za promet i trgovinu s ostalim zemljama na Mediteranu. Izgradnja željezničke pruge Karlovac-Rijeka koja zaobilazi Senj predstavlja ogromne gubitke za razvoj gospodarstva te značaj trgovine na ovom području što je utjecalo i na sve ostale značajke života u gradu i široj okolici. Tijekom Drugog svjetskog rata došlo je do znatnih oštećenja vrijedne kulturne baštine zbog bombardiranja stare gradske jezgre. Unatoč tome, značajan broj spomenika kulturne baštine ostao je očuvan.

Na području LAG-a zabilježen je i znatan broj važnih arheoloških otkrića i to na području grada Gospića i Senja te općina Karlobag, Perušić, Plitvička Jezera i Udbina. Posebno treba istaknuti Arheološki lokalitet Čovini-Crikvine na području naselja Smiljan u sklopu grada Gospića koji je od izuzetne važnosti za ličko srednjovjekovlje gdje su prema nekim povijesnim izvorima nađeni nadgrobni spomenici s glagoljskim i latinskim napisima iz razdoblja 12. – 14. stoljeća, te kameni ulomci ukrašeni predromaničkim pleterom. Nadalje, bitna nalazišta na ovom području su Arheološko nalazište Ostaci crkve sv. Ivana te Arheološki lokalitet gradina Golubić-Grad i Arheološko nalazište Gradina Klačnica u blizini Senja.

Važno je istaknuti i da je na području Kosinja, Općina Perušić bila najstarija tiskara u Hrvatskoj u kojoj je 1491. godine tiskana druga najstarija glagoljska knjiga na hrvatskom crkvenoslavenskom jeziku – Brevijar po zakonu rimskog dvora.

Tablica 2: Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro *navedeno u Prilogu 2. Pojedinačno *navedeno u Prilogu 2.
	Pojedinačno *navedeno u Prilogu 2.	Kulturno-povijesna cjelina *navedeno u Prilogu 2.	Kulturni krajolik *navedeno u Prilogu 2.	Pojedinačno *navedeno u Prilogu 2.	Kulturno-povijesna cjelina *navedeno u Prilogu 2.	Kulturni krajolik *navedeno u Prilogu 2.	
Grad Gospić	30	2		8			1
Grad Senj	16	2		3			1
Općina Brinje	11						
Općina Donji Lapac	4						
Općina Gračac	10						
Općina Karlobag	7	1		1			
Općina Lovinac	9			2			2
Općina Perušić	14			3			
Općina Plitvička Jezera	13			5			
Općina Rakovica	3						
Općina Udbine	8			3			
Općina Vrhovine	2						
Ukupno LAG	127	5	0	25	0	0	4

Izvor: Ministarstvo kulture i medija RH, Uprava za zaštitu kulturne baštine: Web Registar kulturnih dobara RH (Pristupljeno 7.3.2022.)

1.1.3.2. Prirodna baština na području LAG-a

Područje LAG-a obilježeno je brojnom prirodnom baštinom i jedno je od najbogatijih područja u Republici Hrvatskoj s obzirom na broj zaštićenih područja prirode i površina pokrivenih ekološkom mrežom NATURA 2000. Unutar LAG područja identificirano je 4 područja očuvanja značajnih za ptice (POP) i 59 područja očuvanja značajnih za vrste i stanišne tipove (POVS). NATURA 2000 površinom pokriva oko 55% područja LAG-a.

Na području LAG-a nalaze se čak tri nacionalna parka (Plitvička Jezera, Sjeverni Velebit i Paklenica), jedan park prirode (Velebit), 6 posebnih i jedan strogi rezervat prirode, 13 spomenika prirode, 4 značajna krajobraza te jedan spomenik parkovne arhitekture (Velebitski botanički vrt). Na području LAG-a LIKA smješten je i jedini pećinski park u Europi – Pećinski park Grabovača. Ukupno se 43% površine LAG-a nalazi pod nekom kategorijom zaštite. Nacionalni park Plitvička Jezera najstariji je, najpoznatiji i najposjećeniji Nacionalni park u Hrvatskoj. Dio je Dinarskog krškog područja te se smatra jednom od najdojmljivijih krških cjelina u svijetu. Sastoji se od specifičnih geoloških, geomorfoloških i hidroloških cjelina koje stvaraju vrlo prepoznatljiv i jedinstven izgled parka. Jedna od specifičnosti je proces osedavanja kojim se formiraju sedrene barijere i stvaraju jezera zbog kojeg su Plitvička Jezera uvrštena i na UNESCO-vu Listu svjetske prirodne baštine. Na području Nacionalnog parka do sada je zabilježeno preko 1.400 biljnih vrsta što čini 30 % ukupne flore Hrvatske. Uzrok tome je specifični geografski položaj parka, posebice neposredna blizina Velebita i morske obale. Također, zahvaljujući očuvanosti staništa, životinjski svijet Plitvičkih Jezera iznimno je bogat i raznolik. Posebno treba istaknuti ugrožene vrste leptira na ovom području kao što su lastin rep *Papilio machaon*, uskršnji leptir *Zerynthia polyxena* i crni apolon *Parnassius mnemosyne*. Postoji i značajan broj rijetkih i ugroženih vrsta koje se nalaze na Direktivi o zaštiti ptica i Direktivi o zaštiti prirodnih staništa i divlje faune i flore. Park je jedino nalazište kritično ugrožene vrste zlatna jezičnica *Liguria sibirica* u Hrvatskoj, ali i šire na području jugoistočne Europe. Isto tako, kao dio ekološke mreže 2000 značajno je područje i za sljedeće ugrožene vrste: puzavi celer *Apium repens*, livadni procjepak *Chouardia litardierei* i gospina papučica *Cypripedium calceolus*.

Park prirode Velebit jedan je od najznačajnijih brdskih masiva na dinarskom području koji se proteže od Vratnika u blizini Senja do Zrmanje. Velebit se smatra jednim od najznačajnijih područja za raznolikost flore i faune. Na području Velebita raste oko 2.000 biljnih vrsta i podvrsta s velikim udjelom rijetkih, ugroženih i zaštićenih biljaka kao i endemskih vrsta (velebitska degenija *Degenia velebitica*, prozorski zvončić *Campanula fenestrellata*, hrvatsko zvonce *Edraianthus graminifolius*). Isto tako, na ovom području nalazimo raznolik i vrijedan životinjski svijet koji uključuje populacije velikih zvijeri (vuk, medvjed, ris) kao i drugih velikih (srna, jelen, divlja svinja) i malih sisavaca (kuna, jazavac, lisica).

Na Velebitu se još nalaze i dva nacionalna parka: Sjeverni Velebit i Paklenica. Nacionalni park Sjeverni Velebit najviše karakterizira prekrasan krški krajolik nastao otapanjem karbonatnih stijena vodom obogaćenom ugljičnim dioksidom, što je jedan od glavnih razloga proglašenja ovog područja nacionalnim parkom. Najpoznatiji primjeri krškog reljefa su Hajdučki i Rožanski kukovi koji su ujedno proglašeni i strogim rezervatima. Još jedna od značajnosti ovog nacionalnog parka su i mnogobrojne podzemne šupljine te tri najdublje jame u Hrvatskoj od kojih je najpoznatija Lukina jama.

Nacionalni park Paklenica nalazi se na južnom dijelu Velebita te ga odlikuju dva kanjona, Velike i Male Paklenice. Obiluje brojnim krškim reljefnim oblicima među kojima treba istaknuti špilje i jame, koje su ujedno i vrlo bitna paleontološka nalazišta, kao što je Jama u zubu buljme u kojoj je otkrivena lubanja špiljskog medvjeda stara oko 30.000 godina. Na području Nacionalnog parka postoji nekoliko stalnih ili povremenih tokova i velik broj stalnih izvora vode. Bogatstvo flore očituje se u do sada zabilježenih 1.000 biljnih vrsta i podvrsta od čega je čak 79 endemično. Neke od endemičnih biljnih vrsta su kitajbelov pakujac *Aquilegia kitaiabelii*, malijevo devasilje *Seseli malyi* i lanilist *Linaria alpina*. Na području Nacionalnog parka nalazimo čak 7 šumskih zajednica što možemo pripisati širokom rasponu nadmorskih visina (20 – 1.757 mnv) i razlikama u geološkoj podlozi. Paklenica svoj poseban status duguje šumi crnog bora koja raste na skeletnim i suhim tlama. Isto tako, bukove šume Paklenice i Sjevernog Velebita predstavljaju iznimno očuvane nenarušene šumske ekosustave te su uvrštene na UNESCO-ov Popis svjetske baštine.

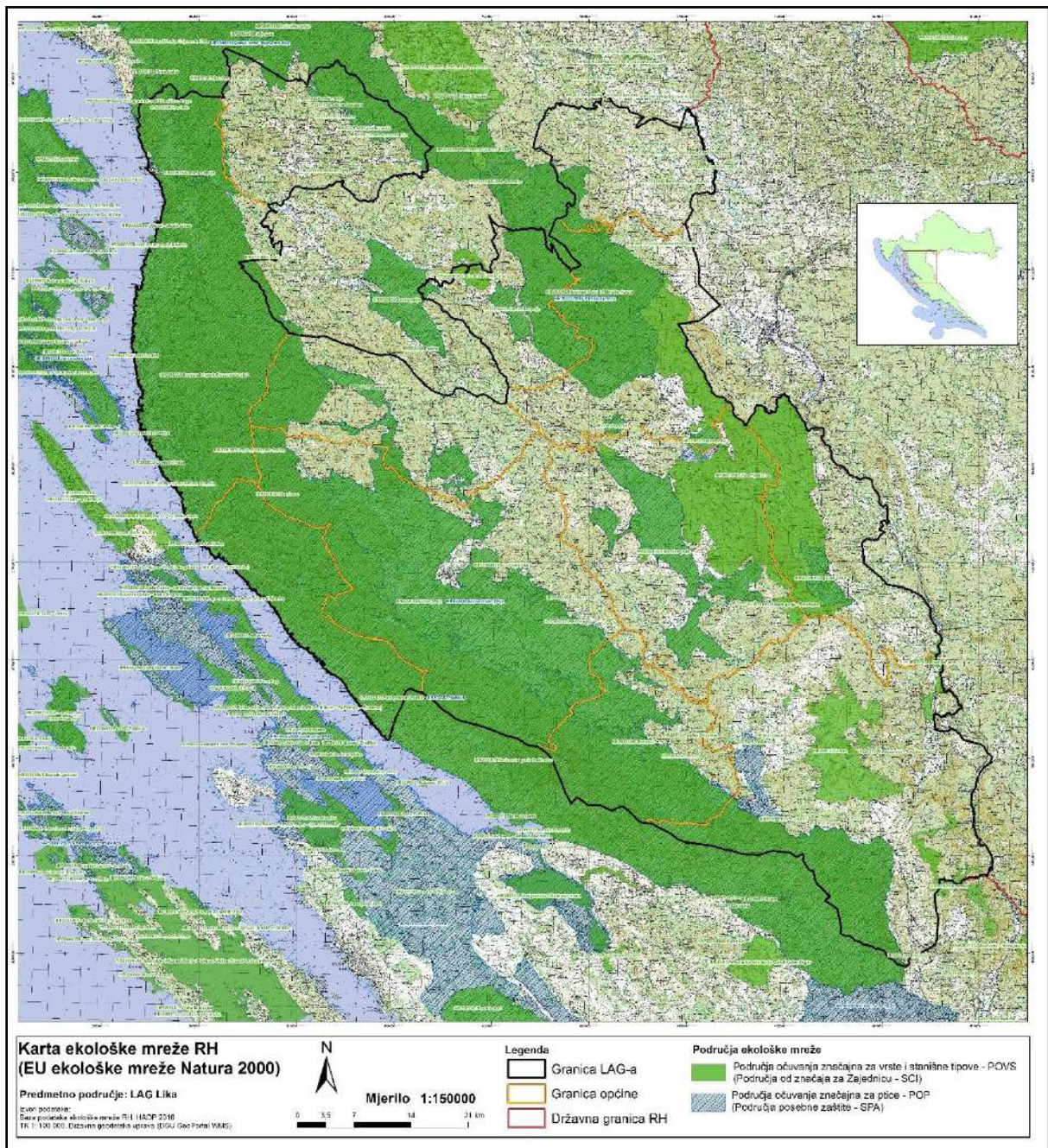
Uz navedena zaštićena područja LAG-a važno je spomenuti i Ličku Plješivicu, planinski lanac koji se proteže od Plitvičkih Jezera do Zrmanje, zbog velikog šumskog bogatstva i bioraznolikosti.

Tablica 3: Zaštićeni prirodni lokaliteti na području LAG-a

Kategorija zaštite	Naziv	Površina u ha	Godina proglašenja	JLS-ovi u LAG-u na čijem području se nalazi
Nacionalni park	Paklenica	9.507,56	1949.	Gospić, Lovinac
Nacionalni park	Sjeverni Velebit	11.157,29	1999.	Senj
Nacionalni park	Plitvička Jezera	29.630,77	1949.	Plitvička Jezera, Rakovica, Vrhovine
Park prirode	Velebit	203.551,10	1081.	Gospić, Gračac, Karlobag, Lovinac, Perušić
Posebni rezervat	Štirovača	123,44	1965.	Karlobag, Senj
Posebni rezervat	Čorkova uvala	73,3	1965.	Vrhovine
Posebni rezervat	Velika Plješivica – Drenovača	3,43	1961.	Donji Lapac
Posebni rezervat	Visibaba – rezervat	78,41	1984.	Senj
Posebni rezervat	Laudonov gaj	29,21	1965.	Udbina
Posebni rezervat	Zavižan-Balinovac-Zavižanska kosa	120,87	1971.	Senj
Strogi rezervat	Hajdučki i Rožanski kukovi	1.297,63	1969.	Senj
Značajni krajobraz	Bijeli potoci-Kamensko	1.147,48	1972.	Donji Lapac, Udbina
Značajni krajobraz	Zavratnica	41,26	1964.	Senj
Značajni krajobraz	Risovac-Grabovača	5.620,72	2019.	Gospić
Značajni krajobraz	Baraćeve špilje	520,04	2016.	Rakovica
Spomenik prirode	Velnačka glavica	6,76	1970.	Gospić
Spomenik prirode	Vrelo Une	9,58	1968.	Gračac
Spomenik prirode	Cerovačke pećine	0	1961.	Gračac
Spomenik prirode	Medina pećina	0	1964.	Perušić
Spomenik prirode	Samogradska pećina	0	1964.	Perušić
Spomenik prirode	Amidžina pećina	0	1964.	Perušić
Spomenik prirode	Budina ledenica	0	1970.	Perušić
Spomenik prirode	Petrićeva pećina	0	1970.	Perušić
Spomenik prirode	Pčelinja pećina	0	1970.	Gospić
Spomenik prirode	Ostrovica	0	1970.	Gospić
Spomenik prirode	Crna pećina	0	1964.	Plitvička Jezera
Spomenik prirode	Šupljara	0	1964.	Plitvička Jezera
Spomenik prirode	Golubnjača	0	1964.	Plitvička Jezera
Spomenik parkovne arhitekture	Velebitski botanički vrt	49,42	1969.	Senj
Ukupno LAG	29			

Izvor: *Bioportal, web portal informacijskog sustav zaštite prirode, Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja- Analize i izvještaji zaštićenih područja Republike Hrvatske, Zaštićena područja po općinama/gradovima*

Slika 3: Ekološka mreža Natura 2000 na području LAG-a

Izvor: Državna geodetska uprava, Baza podataka ekološke mreže RH, HAOP 2016

1.1.4. Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Područje LAG-a nalazi se na vrlo povoljnom prometnom položaju te predstavlja važan koridor koji spaja kontinentalni dio Hrvatske te priobalje sa južnim dijelom Jadrana. Takav položaj omogućuje jednostavniji tržišni plasman poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda. Kroz područje LAG-a prolaze prometni koridori koji spajaju tri glavna središta RH (Zagreb, Rijeka i Split). Glavna cestovna građevina koja prolazi kroz ovo područje je autocesta A1 Zagreb-Split-Dubrovnik te državna cesta D1 Koranski most-Prijeboj-Korenica-Udbina. Kroz područje LAG-a prolazi ukupno 92,2 km autoceste (Gospić, Brinje i Lovinac), 412,32 km državnih cesta (više od četvrtine kroz Plitvička jezera)), 432,84 županijskih cesta, 2757,41 km nerazvrstanih i 757,77 km lokalnih cesta.

Osnovu željezničkog prometa čini pomoćna željeznička pruga Ogulin-Knin-Split sagrađena 1925. godine. Željeznički promet ima dugu i važnu tradiciju u ovom dijelu Hrvatske, ali je u prošlosti često bio zapostavljan. Zbog neodržavanja i skromne gradnje željeznice, stanje pruge te kolodvora i postojećih objekata na trasi nije zadovoljavajuće. Na području LAG-a prolazi ukupno 136,35 km željezničke pruge.

Na području LAG-a nalazi se jedna zračna luka koja je trenutno u funkciji, a nalazi se u Udbini. Smještena je na rubu krbavskog polja na površini od oko 80 ha i nadmorskoj visini od 750 m. Udaljena je od Gospića 32 km zračne linije u smjeru istoka, odnosno oko 60 km cestovnim prometom. Uz to, postoji i zračna luka Željava koja je u prošlosti korištena isključivo u vojne svrhe, no jedan se dio poletno-sletnih staza nalazi na području susjedne Bosne i Hercegovine i stoga su njezino korištenje i namjena obustavljeni.

Povijesno gledano, morski promet na ovom području pokazuje tradicijski značaj te postoji 11 morskih luka na području Karlobaga (2) i Senja (9) od kojih su dvije bile od većeg značenja. No, od izgradnje kvalitetnije infrastrukture i povezivanjem luke Rijeka s ostatkom Europe, ove luke su izgubile prometni značaj.

Električna energija se proizvodi iz OIE, odnosno iz hidroelektrana, vjetroelektrana, biomase i solarnih panela. Na području općina Gračac i Lovinac izrađena su 2 akumulacijska jezera za potrebe proizvodnog elektroenergetskog postrojenja RHE Velebit snage 135 MW. Ostali proizvodni pogoni na području LAG-a LIKA su vjetropark VE Vrataruša - Štura - Pekin Dolac (Grad Senj) snage 42 MW, VE Velika Popina (općina Gračac) snage 9,2 MW i kogeneracijsko postrojenje Lika Energo Eko na Udbini s proizvodnjom električne energije od 1 MW. Proizvodnja električne energije na području LAG-a je veća od potrošnje.

Opskrba vodom se vrši putem 1.269,7 km cjevovoda koji se napaja iz postojećih kaptaza: Lička Jasenica, Žižića vrelo, vrela Stajničkog polja, Koreničko vrelo, Krbavice Mrdenovca i Košna voda. Karlobag je spojen na vodoopskrbni sustav Senj koji se napaja iz izvorišta Velika Rudanka i Crno Vrelo. Općina Gračac koristi vodu iz više izvora.

Sustav kanalizacije je nerazvijen i na području LAG-a se proteže kroz 85,6 km cjevovoda i 8 pročišćivača otpadnih voda. Na području LAG-a ne postoje centri za gospodarenje otpadom te postoji jedan pretovarna stanica za mješoviti otpad u Gračacu.

Tablica 4: Stanje komunalne infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Ukupno
Autocesta	Km	92,9
Državna cesta	Km	412,32
Županijska cesta	Km	432,84
Lokalna cesta	Km	757,77
Nerazvrstana cesta	Km	2757,41
Željeznička pruga	Km	136,35
Biciklističke staze	Km	1726,5
Međunarodne zračne luke	Broj	0
Ostale zračne luke	Broj	2
Morske luke	Broj	11
Riječne luke	Broj	0
Elektr. ener. kablovi	Km	510,5
Pokrivenost elektroničko-komunikacijske infrastrukture	% pokrivenosti EK infrastrukture – bakrena parica	41,16
	% pokrivenosti EK infrastrukture – svjetlovod	1,40
	% pokrivenosti EK infrastrukture – koaksijalni kabel	0
Plinovod	Km	60
Vodovod	Km	1269,7
Kanalizacija	Km	85,6
Pročišćivači otpadnih voda	Broj	8
Centri za gospod. otpadom	Broj	0
Pretovarni centri	Broj	1

Izvor: Jedinice lokalne samouprave, jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije

1.1.5. Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Predškolski odgoj i obrazovanje djece u dobi od navršenih 6 mjeseci do polaska u osnovnu školu odvija se u dječjim vrtićima odnosno njihovim podružnicama kojih na području LAG-a ima 13. Djelatnost osnovnog školstva provodi se u 21 osnovnoj školi od kojih se 3 nalaze u gradu Gospiću, po 4 u gradu Senju i općini Plitvička Jezera i dvije u općinama Gračac i Perušić i po jedna u ostalim JLS-ovima. Zbog izražene geografske razvedenosti organiziran je i prijevoz učenika do osnovnoškolskih ustanova. Nadalje, na ovom području nalaze se i 5 srednjih škola organizirane kao gimnazije i strukovne škole u kojima se provode programi trogodišnjeg i četverogodišnjeg obrazovanja. U srednjim školama postoje programi obrazovanja odraslih koja se provode sukladno interesu. Od srednjih škola dvije su u gradu Gospiću i po jedna u gradu Senju, Gračacu i Plitvičkim Jezerima. Smještaj učenika organiziran je u Učeničkim domovima u Gospiću pri Strukovnoj školi i u Korenici pri Srednjoj školi Plitvička Jezera. Na području LAG-a djeluju dvije visokoškolske ustanove smještene u gradu Gospiću (Sveučilište u ZD, Odsjek za nastavničke studije i Veleučilište „Nikola Tesla“).

Djelatnost kulture realizira se kroz muzeje, knjižnice te otvorena učilišta i centre za kulturu. Na području LAG-a se nalazi ukupno 22 društvenih/kulturnih domova, domova za mlade, brojčano ih je najviše u gradu Gospiću i općini Perušić (5), dok općine Karlobag i Rakovica nemaju niti jedan. Po jedna kino dvorana se nalazi u općinama Vrhovina i D. Lapac, u gradovima Senj i Gospić, koji u svojoj ponudi imaju i kazališta. Knjižnice nemaju općine Brinje, Karlobag, Lovinac i Rakovica. Od muzeja na području, Muzej Like Gospić je smješten u Gradu Gospiću unutar kojeg djeluje Memorijalni centar „Nikola Tesla“ te se na području grada Senja nalazi gradski muzej i muzejska zbirka u općini Brinje. Vatrogasni dom nema jedino općina Donji Lapac. Nabrojane ustanove uz redovne djelatnosti organiziraju i provode različite edukativne radionice i kreativna druženja. Isto tako, potiče se amatersko stvaralaštvo kroz rad udruga u okviru različitih kulturnih manifestacija, festivala, radionica, programa te udruga koje njeguju glazbenu i plesnu kulturu.

U djelatnosti zdravstvene zaštite stanovništva područja LAG-a djeluje jedna bolnica i to Opća bolnica u Gospiću te četiri doma zdravlja (Gospić, Korenica, Senj, Gračac). Na području LAG-a organizirana je institucionalna skrb o starijim i nemoćnim osobama putem smještaja u Dom za starije i nemoćne osobe Ličko-senjske županije sa sjedištem u Gospiću i podružnicom u Udbini. Dom svojim korisnicima pruža usluge smještaja, brige o zdravlju, pomoći pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti, ali i organizaciji slobodnog vremena te usluga socijalnog rada i psihosocijalne rehabilitacije. U Senju se nalazi Centar za socijalnu skrb Senj koji se bavi poslovima vezanim uz zaštitu braka, obitelji, djece, zaštitu osoba s tjelesnim i mentalnim oštećenjima te psihičkim oštećenjima, zaštitu djece s poremećajima u ponašanju i smještaj starijih osoba. U općini Vrhovine se nalazi jedna Ustanova za rehabilitaciju ovisnika.

Od sportskih građevina (zatvorenih i otvorenih isključujući školske dvorane) najveći broj, njih 7 se nalazi u gradu Senju (sportska dvorana, rekreacijsko sportski centar, nogometno igralište i dječja igrališta), u gradu Gospiću postoje po jedan otvoreni i zatvoreni objekt, slijedi općina Rakovica s dvije otvorene sportske građevine, općine Gračac, Plitvička Jezera, Brinje, Udbina, Perušić i Vrhovine imaju po jednu otvorenu, a ostale nemaju sportske građevine na svom području.

Ulaganja u društvenu infrastrukturu, poput obrazovanja, zdravstva i kulture, mogu stvoriti privlačnije uvjete za život i time pomoći u zadržavanju postojećeg stanovništva, kao i privlačenju novih stanovnika. Kvalitetne škole, bolnice i kulturni centri ne samo da povećavaju kvalitetu života, već i podstiču ekonomski razvoj kroz stvaranje kvalificirane radne snage i privlačenje investicija. Time se otvaraju nove mogućnosti za zapošljavanje i gospodarski rast, što je ključno za okretanje trendova depopulacije.

Tablica 5: Stanje društvene infrastrukture na području LAG-a

Vrsta infrastrukture	Mjerna jedinica	Količina
Društveni/kulturni dom, dom za mlade	Broj	22
Kazališta	Broj	2
Kino dvorane	Broj	4
Knjižnice	Broj	9
Muzeji	Broj	3
Vatrogasni dom	Broj	15
Ambulanta	Broj	18
Dom zdravlja	Broj	5
Bolnica	Broj	1
Vrtići	Broj	13
Ostali predškolski objekti	Broj	0
Osnovne škole	Broj	21
Srednje škole	Broj	5
Sportske građevine (zatvorene) ne uključujući školske dvorane	Broj	3
Sportske građevine (otvorene)	Broj	14
Dom za nezbrinutu djecu	Broj	0
Dom za starije i nemoćne	Broj	3
Ustanove za rehabilitaciju ovisnika (koje ne spadaju pod bolnice)	Broj	1

Izvor: Jedinice lokalne samouprave jedinice područne (regionalne) samouprave, lokalne i regionalne razvojne agencije

1.2. Gospodarske značajke područja LAG-a

Prema podacima o vrijednosti indeksa razvijenosti na razini jedinica lokalne samouprave, za područje LAG-a Lika dobivena je prosječna vrijednost od 95,17983 u 2018. godini. Navedeni podatak ukazuje na ispodprosječnu vrijednost razvijenosti s obzirom na pokazatelje kao što su prosječni dohodak po stanovniku, prosječni izvorni prihodi po stanovniku, prosječna stopa nezaposlenosti, opće kretanje stanovništva, stupanj obrazovanosti stanovništva (tercijarno obrazovanje) te indeks starenja. Na području LAG-a je sveukupno 5 jedinica lokalne samouprave svrstano u iznadprosječno rangirane jedinice lokalne samouprave i to Grad Gospić u 6. skupini, Grad Senj, općine Karlobag, Plitvička Jezera i Rakovica u 5. skupini. U ispodprosječno rangirane jedinice lokalne samouprave su svrstane: Općina Lovinac u 3. skupinu, Općina Perušić u 2. skupinu i općine Brinje, Donji Lapac, Gračac, Udbina i Vrhovine u 1. skupinu.

S najvišim prosječnim dohotkom po stanovniku, ističu se gradovi Gospić i Senj te Općine Plitvička Jezera i Rakovica. Prosječan dohodak po stanovniku na području LAG-a je iznosio 3.204,67 EUR. Postoje velike razlike u prosječnom dohotku po stanovniku unutar područja LAG-a, pa je tako u iznosu od 4.265,84 EUR najviši u Gradu Gospiću koji pripada najvišoj skupini prema indeksu razvijenosti, a najniži u iznosu od 1.654,84 EUR je zabilježen u Općini Vrhovine, koja pripada najnižoj skupini prema indeksu razvijenosti i prema rezultatima Popisa za 2021. godinu ima najveće smanjenje broja stanovnika (52 %) u odnosu na Popis iz 2011. godine.

Na području LAG-a prema podacima DZS-a u 2018 godini je bilo 8.893 zaposlenih u pravnim osobama u svim djelatnostima, u 2019. godini je broj zaposlenih narastao za 7,25 %. Pozitivan trend se u manjem postotku (0,65 %) nastavio i u 2020. godini kada je broj zaposlenih u pravnim osobama iznosio 9.651. U 2020. godini najveći broj zaposlenih u pravnim osobama prema djelatnosti je zastupljen u djelatnostima javne uprave i obrane, odnosno obveznog socijalnog osiguranja (18,83 %) te u obrazovanju (10,65 %). Po zastupljenosti također su značajne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (10,95 %), zatim nešto manje (<10 %) u djelatnostima prerađivačke industrije, trgovine na veliko i malo i djelatnostima zdravstvene zaštite i socijalne skrbi. Najveći porast zaposlenih u pravnim osobama u periodu 2018. – 2020. godine bilježi se u djelatnostima građevinarstva. Tijekom 2018. godine broj zaposlenih iznosio je 393, a u 2019. godini dolazi do porasta od 298 zaposlenih

(ukupno 691) što predstavlja povećanje od 76 % ukupnog broja zaposlenih u djelatnostima građevinarstva, dok je rast nastavljen i tijekom 2020. godine (ukupno 701 zaposlenih).

Prema dostupnim podacima iz Registra godišnjih financijskih izvještaja broj poduzetnika na području LAG-a u periodu 2018., 2019. i 2020. je u blagom porastu. U 2018. godini je bilo registrirano 624 poduzetnika, a u 2020. godini 664. Najveći broj poduzetnika ima registrirano sjedište na području Grada Gospića (38 %) i prema području djelatnosti – NKD 2007, najveći broj ih je registrirano za djelatnost pružanja smještaja te pripremi i usluživanja hrane (17,62 %), slijede djelatnost trgovine na veliko i malo motornim vozilima i motociklima; popravak motornih vozila i motocikala (15,36 %), prerađivačka industrija (13,85 %) i djelatnost građevinarstva (11,59 %). Udio ostalih djelatnosti je zastupljene sa manje od 10 % u ukupnom broju poduzetnika na području LAG-a Lika.

Ukupan broj obrta na području LAG-a u 2018. godini iznosio je 636 (od čega 200 obrta proizvodnih djelatnosti te 436 obrta uslužnih djelatnosti), a u 2020. godini 671 (od čega 215 obrta proizvodnih djelatnosti te 456 obrta uslužnih djelatnosti), što predstavlja ukupno povećanje broja obrta od 6 %. U razdoblju 2018. – 2020. godine broj obrta proizvodne djelatnosti povećao se za 8 %, dok se broj obrta uslužnih djelatnosti povećao za 5 %. Općenito oko 70 % ukupnog broja obrta obavlja uslužne djelatnosti, dok preostali obrti (30 %) obavljaju proizvodne djelatnosti. Najveći postotak uslužnih djelatnosti odnosi se na djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane koje čine 35 % ukupnog broja obrta koji obavljaju uslužne djelatnosti, a ostale uslužne djelatnosti uključuju trgovinu na malo i na veliko te prijevoz i skladištenje. Najveći broj proizvodnih djelatnosti odnosi se na djelatnosti građevinarstva te poljoprivrede i šumarstva, a nešto manji broj na djelatnosti prerađivačke industrije.

Za područje LAG-a od velikog značaja su djelatnosti turizma. Naročito je to izraženo u općinama Plitvička Jezera i Rakovica koje zajedno bilježe skoro 80% ukupnog broja dolazaka turista na području LAG-a u 2018. godini. Tako je, tijekom 2018. godine najveći broj dolazaka turista ostvarila Općina Plitvička Jezera sa 336.431 dolazaka, što čini oko 50 % ukupnih dolazaka na području LAG-a. Općina Rakovica druga je po broju dolazaka sa 182.773, te zatim Grad Senj sa 86.733 dolazaka. Najveći broj noćenja također je ostvarila Općina Plitvička Jezera sa 468.475 noćenja, zatim se ističu Grad Senj sa 375.426 noćenja i Općina Rakovica sa 300.881 noćenja. Tijekom 2019. godine bilježi se pozitivan trend ostvarenih broja dolazaka i noćenja na području LAG-a Lika, ponovno se najviše ističu Općina Plitvička Jezera, Grad Senj i Općina Rakovica. Na području Općina Plitvička Jezera i Rakovica najveći broj turista privlači NP Plitvička Jezera koja su najpoznatije i najstarije zaštićeno područje u Republici Hrvatskoj. Na priobalnom području, Grad Senj privlači turiste svojim povijesnim znamenitostima i morska obalom, a najveći broj turista privlači ljetovanje u ljetnim mjesecima. Ostale jedinice lokalne samouprave u sklopu LAG-a čine manji udio u ukupnom broju noćenja kako domaćih tako i stranih turista.. Tijekom 2018. i 2019. godine turisti su na cijelom LAG području u prosijeku boravili 2 dana, najmanje u Općini Brinje (1,069 dana) što se najvećim djelom odnosi na hotel Lika Jug i Sjever koji je smješten na autocesti A1 odmorište Brinje, a najviše (5,336) u Općini Karlobag i u Gradu Sinju(4,329 dana). U općinama Rakovica i Plitvička Jezera turisti su boravili manje od prosjeka LAG područja (1,525 dana), a slična situacija je u Gradu Gospiću i Općini Vrhovine (1,6 dana).

Tijekom 2020. godine zabilježen je značajan pad u broju noćenja i broju dolazaka, što je posljedica epidemije i velikih ograničenja kretanja. U 2018. godini na području LAG-a ostvareno je 1.393.367 noćenja, u 2019. 1.427.882 noćenja, dok je u 2020. godini ostvareno tek 504.051 noćenja što označava pad od 65 % ukupnog broja noćenja u odnosu na 2019. godinu. Također, u 2020. godini u odnosu na 2019. godinu bilježi se smanjenje od čak 75 % ukupnog broja dolazaka turista. S obzirom na veliko bogatstvo prirodnih i kulturnih znamenitosti na području LAG-a očekuje se ponovni rast u broju noćenja i dolasku turista sa smanjenjem ograničenja i epidemioloških mjera.

Na području LAG-a je bilo je zaposleno ukupno 12.241 osoba, s najvećim udjelom zaposlenih u dobnoj strukturi 45 – 49 godina (1.795 zaposlenih), zatim 30 – 34 godina (1.721 zaposlenih) te 35 – 39 godina (1.677 zaposlenih). Zastupljenost muškog spola u većini dobnih struktura zaposlenih prevladava u usporedbi sa ženskim spolom (u prosjeku 17,67 % više zaposlenih muškog spola). Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2022. godini na području LAG-a se nalazi 1.708 nezaposlenih, u prosjeku više žena nego muškaraca. Najveći udio nezaposlenih pripada dobnoj strukturi 53 – 59 godina, dok najmanji udio nezaposlenih u ukupnom broju nezaposlenih pripada dobnim strukturama 15 – 19 godina (4 %) i 35 – 39 godina (8 %). U ostalim dobnim strukturama udio nezaposlenih kreće se oko 10% u odnosu na ukupan broj nezaposlenih.

Na području LAG-a Lika nalazi se ukupno 4.380 poljoprivrednih gospodarstava, od čega čak 388 ekoloških proizvođača. Prema strukturi poljoprivrednih gospodarstava na području LAG-a registrirano sjedište ima ukupno 3.272 OPG-a i 1.049 SOPG-a, 12 Obrta, 63 trgovačkih društava, 4 zadruge i 2 u kategoriji druge pravne osobe i

ostalo. Najveći broj poljoprivrednih gospodarstava, ukupno 1.316 je registriran na području Grada Gospića, dok je na području Općine Karlobag registrirano najmanje odnosno ukupno 40. S obzirom na ekonomsku veličinu poljoprivrednih gospodarstava, najveći broj gospodarstava ima veličinu do 3.000 EUR, čak 2.273 gospodarstava, što čini 52 % ukupnog broja PG-a. Gospodarstva veličine 3.001 – 8.000 EUR čine 26 % ukupnog broja (1.149 PG-a), veličinu 8.001 – 15.000 EUR ima 476 PG-a (10,6 %), veličinu 15.001 – 50.000 EUR ima 385 PG-a (8,8 %), dok više od 50.001 EUR ima 115 PG-a (2,6 %). Prema ekonomskoj veličini, najveća poljoprivredna gospodarstva nalaze se na području Općine Udbine (25 PG-a), te na području Grada Gospića (22 PG-a) i Općine Gračac (22 PG-a).

Djelatnost poljoprivrede široko je zastupljena, a na ovom području se nalazi 58.189,70 ha poljoprivrednih površina na 64.109 ARKOD parcela, što čini 10 % ukupne površine područja LAG-a. Za ovo područje karakteristični su krški pašnjaci, koji čine čak 60 % ukupne poljoprivredne površine te šume i šumsko zemljište što čini 65 % ukupne površine područja LAG-a. Poljoprivredna proizvodnja uključuje najviše uzgoj na oranicama (13 % ukupne poljoprivredne površine) te uzgoj voća na 1,4 % ukupnih poljoprivrednih površina. Na području LAG-a maslinici se nalaze na 0,68 ha i to na području grada Senja i Općine Karlobag, a vinogradi su zastupljeni jedino na području Općine Udbina sa ukupnom površinom od 0,09 ha. Podaci o postojećoj poljoprivrednoj proizvodnji ukazuju da je proizvodnja voća na ovom području zanemariva, dok se povrće najviše uzgaja na oranicama. Područje najviše karakteriziraju livade i krški pašnjaci, sa značajnom površinom šuma. Stočarska proizvodnja je vrlo bitan čimbenik u ukupnoj poljoprivrednoj proizvodnji, a na području LAG-a se nalazi 188.645 grla stoke, od čega najviše ovaca (87.584 grla), zatim goveda (24.958 grla), koza (3.623 grla), konja (2.041 grla) i magaraca (296 grla). Značajno je peradarstvo i pčelarstvo, na području LAG-a se nalazi 57.961 kljunova i 7.336 pčelinjih zajednica. Na području LAG-a ima ukupno 225 pčelara i to od toga 187 na području Ličko-senjske županije (najviše na području grada Senja i Gospića), 8 na području Karlovačke i čak 30 na području Zadarske županije (općina Gračac).

U 2015. godini LAG Lika je započela projekt integralnog gospodarskog razvoja pod nazivom INTEGRA LIKA 2020, s ciljem brendiranja područja Like i podvelebitskog primorja, sa naglaskom na globalnoj prepoznatljivosti vlastite proizvodnje i održivog razvoja. Proizvodnja hrane na području LAG-a Lika obilježena je tradicijom i velikim gastronomskim potencijalom zbog čega je započet i projekt GASTRO LIKA u sklopu INTEGRÉ. Kako bi se istaknula iznimna kvaliteta sirovina i olakšala zaštita izvornih i tradicionalnih prehrambenih proizvoda razvijen je sustav regionalne oznake kvalitete hrane "Lika Quality". Oznaka "Lika Quality" zaštićena je kao jamstveni žig u Državnom zavodu za zaštitu intelektualnog vlasništva RH, a lokalni proizvodi svrstavaju se u tzv. *premium* kategoriju. Osim prehrambenih proizvoda, ova oznaka odnosi se i na ličke suvenire i rukotvorine vezane uz tradicionalne zanate. Uz navedeno, u certifikaciju je planirano uključivanje ugostiteljskih objekata koji u svojoj ponudi imaju jela napravljena od „Lika Quality“ namirnica. Danas je u „Lika Quality“ sustav uključeno 58 proizvođača s ukupno 148 proizvoda u 11 različitih kategorija. Korisnici čiji su proizvodi dobili oznaku "Lika Quality" su: Tomaić-commerce d.o.o., Medical. Eko-Gacka, OPG Štajdohar Josip, OPG Turkalj Petar, OPG Šop Dragan, OPG Čačić Alenka, OPG Vlainić Ivan, OPG Rukavina Juraj, OPG Pezelj Anita, OPG Rončević Ivana, Udruga Gačanka, OPG Furlan Darko, Vegium d.o.o. i mnogi drugi. Iznimna kvaliteta i prepoznatljivost tradicionalnih proizvoda potvrđena je u prosincu 2021. godine kada je Europska komisija dodijelila europsku zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla "Ličkom škripavcu". Provedbom procesa zaštite "Lički škripavac" upisan je u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te je zaštićen na području cijele Europske unije. Proizvodnja „Ličkog škripavca“ dozvoljena je samo na zemljopisnom području Like od mlijeka krava uzgojenih na tom području. Područje proizvodnje nalazi se u tri administrativne regije i to većim dijelom u Ličko-senjskoj županiji, a manjim dijelom u Zadarskoj i Karlovačkoj županiji. Značajan obol u zaštiti ovog proizvoda uz Udrugu malih sirara Ličko-senjske županije „LIČKI ŠKRIPAVAC“ dao je upravo LAG LIKA. Uz navedeni proizvod na području LAG-a LIKA europskom oznakom zaštite zaštićen je i Lički krumpir te Lička janjetina. Kako bi se osigurao daljnji napredak područja u vidu brendiranja područja i promoviranja kvalitetne lokalne hrane te njen plasman kroz turizam, LAG LIKA je u sklopu projekta suradnje BusyBee Workshop izradio i studiju marketinškog koncepta pozicioniranja lokalnih proizvoda kao svojevrsan vodič lokalnim proizvođačima kako na najbolji način marketinški oblikovati svoje proizvode, prezentirati ih, istaknuti se kvalitetom i tradicijom te zauzeti svoje zasluženno mjesto na tržištu.

Tablica 6: Osnovni razvojni pokazatelji LAG područja

JLS	Razvojna skupina prema IR	Indeks razvijenosti JLS	Prosječan dohodak po stanovniku, eura	Prosječni izvorni prihodi po stanovniku, eura	Prosječna stopa nezaposlenosti	Opće kretanje stanovništva	Indeks starenja	Visoko obrazovano stanovništvo (VŠS, VSS)
Grad Gospić	6	104,013	4.265,84	304,05	0,1528	89,92	122,3	0,2139
Grad Senj	5	101,567	4.050,01	423,66	0,1777	87,29	180,9	0,1841
Općina Brinje	1	92,588	2.721,42	192,61	0,2169	80,00	189,2	0,0459
Općina Donji Lapac	1	83,207	2.283,43	117,71	0,4217	65,37	345,4	0,1308
Općina Gračac	1	89,934	2.515,81	176,94	0,3551	68,49	134,9	0,0908
Općina Karlobag	5	102,017	3.386,97	939,04	0,1419	103,93	292,9	0,1569
Općina Lovinac	3	96,313	3.334,33	991,51	0,2392	79,41	276,1	0,1156
Općina Perušić	2	94,431	3.519,02	451,12	0,2198	75,20	266,5	0,1167
Općina Plitvička Jezera	5	101,529	4.142,77	323,84	0,1211	79,66	111,1	0,1441
Općina Rakovica	5	100,131	3.985,33	324,16	0,1971	90,21	89,3	0,0679
Općina Udbina	1	92,195	2.596,23	292,09	0,1309	71,05	270,8	0,1068
Općina Vrhovine	1	84,233	1.654,84	267,01	0,2761	70,83	401,4	0,1147
Ukupno LAG	n/p	n/p	3.204,67	400,31	0,2209	80,10	223,4	0,1240

Izvor: *Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije*

Tablica 7: Broj osoba zaposlenih u pravnim osobama po djelatnosti (NKD 2007) u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj zaposlenih prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj zaposlenih ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	925	70	528	288	346	393	876	513	765	31	102	43	119	115	1.733	1.039	727	216	64	0	0	8.893
2019.	1.166	73	588	286	397	691	854	488	798	17	97	48	131	96	1.731	1.039	806	232	50	0	0	9.588
2020.	1.057	109	730	299	368	701	820	556	707	31	110	43	108	104	1.817	1.028	788	230	45	0	0	9.651

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 8: Poduzetnici u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj poduzetnika prema području djelatnosti – NKD 2007																				Broj poduzetnika ukupno za sva područja	
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T		U
2018.	52	6	83	16	27	65	112	30	113	18	1	8	43	26	0	4	1	3	16	0	0	624
2019.	54	7	83	18	27	78	108	32	113	18	1	9	44	30	0	5	3	3	18	0	0	651
2020.	1	9	45	29	0	4	3	5	16	0	0	1	9	45	29	0	4	3	5	16	0	670

Izvor: Hrvatska gospodarska komora (prema podacima FINA-e (RGFI))

Tablica 9: Obrti u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

Godina	Broj obrta prema djelatnosti		Broj obrta ukupno za sve djelatnosti
	Proizvodna djelatnost	Uslužna djelatnost	
2018.	200	436	636
2019.	210	457	667
2020.	215	456	671

Izvor: Hrvatska obrtnička komora

Tablica 10: Struktura poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Organizacijski oblik poljoprivrednika						
	OPG	SOPG	Obrt	Trgovačko društvo	Zadruga	Druga pravna osoba i ostalo	Od toga broj ekoloških proizvođača
Grad Gospić	924	380	0	11	0	1	95
Grad Senj	171	54	5	1	1	0	7
Općina Brinje	427	148	0	1	0	0	3
Općina Donji Lapac	176	44	1	2	0	0	14
Općina Gračac	383	35	0	7	0	1	60
Općina Karlobag	32	8	0	2	0	0	4
Općina Lovinac	136	33	0	6	0	0	25
Općina Perušić	309	83	0	3	1	0	21
Općina Plitvička Jezera	216	69	1	5	1	0	41
Općina Rakovica	103	83	2	8	0	0	17
Općina Udbina	252	65	3	13	0	0	80
Općina Vrhovine	143	47	0	4	1	0	21
Ukupno LAG	3272	1049	12	63	4	2	388

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju - AGRONET

Tablica 11: Veličina poljoprivrednih gospodarstva na području LAG-a

JLS	Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva (EUR)					
	do 3.000	3.001 – 8.000	8.001 – 15.000	15.001 – 50.000	50.001 – 100.000	100.001 i više
Grad Gospić	680	359	131	113	11	11
Grad Senj	164	45	14	8	2	0
Općina Brinje	344	193	39	15	4	0
Općina Donji Lapac	76	74	39	26	4	1
Općina Gračac	169	79	62	77	17	5
Općina Karlobag	21	6	2	6	1	3
Općina Lovinac	67	50	37	15	0	1
Općina Perušić	206	119	36	30	6	5
Općina Plitvička Jezera	166	65	38	17	6	3
Općina Rakovica	125	36	21	6	2	2
Općina Udbina	132	72	51	55	17	8
Općina Vrhovine	123	51	6	17	5	1
Ukupno LAG	2273	1149	476	385	75	40

Izvor: Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju

Tablica 12: Poljoprivredne i šumske površine na području LAG-a

JLS	Ukupna poljoprivredna površina (ha)	Ukupan broj parcela u ARKOD-u	Livade (ha)	Voćnjaci (ha)	Vinogradi (ha)	Maslinici (ha)	Pašnjaci (ha)	Oranice (ha)	Šume i šumsko zemljište (ha)
Grad Gospić	4.554,99	6.917	1.216,94	93,83	0	0	1.925,94	1.283,16	59.269,71
Grad Senj	1.505,57	1.744	215,98	11,32	0	0,18	1.180,28	97,06	57.577,44
Općina Brinje	2.788,79	10.735	1.041,35	65,15	0	0	453,71	1.185,03	22.341,63
Općina Donji Lapac	3.275,28	3.737	1.379,27	104,45	0	0	1.528,09	223,72	23.531,34
Općina Gračac	15.636,52	9.902	2.011,80	155,83	0	0	12.348,70	226,27	63.055,40
Općina Karlobag	912,20	309	28,14	0,05	0	0,5	873,63	9,75	26.061,77
Općina Lovinac	3.147,09	4.286	1.097,05	46,21	0	0	1.419,05	389,84	21.027,08
Općina Perušić	2.946,53	9.096	1.203,45	85,16	0	0	823,23	817,05	27.282,75
Općina Plitvička Jezera	4.572,87	3.889	1.113,67	47,80	0	0	2.836,73	562,74	34.785,80
Općina Rakovica	1.556,42	1.238	316,39	59,82	0	0	199,97	977,14	13.263,88
Općina Udbina	15.045,32	8.538	2.929,49	120,60	0,09	0	10.134,58	1.267,74	43.021,80
Općina Vrhovine	2.248,12	3.718	1.038,43	25,74	0	0	760,82	404,17	15.739,62
Ukupno LAG	58.189,70	64.109	13.591,96	815,96	0,09	0,68	34.484,73	7.443,67	380.896,45

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede i Hrvatske šume d.o.o.*

Tablica 13: Brojno stanje stoke na području LAG-a

JLS	Kategorija stoke							
	Govedo, br. grla	Ovca, br. grla	Koza, br. grla	Konj, br. grla	Svinja, br. grla	Perad, br. grla	Magarac, br. grla	Pčela (pčelinje zajednice)
Grad Gospić	4.783	16.684	558	300	1.042	20.135	37	2.871
Grad Senj	344	1.708	191	158	132	2.864	47	1.575
Općina Brinje	4.400	3.987	72	115	838	9.108	6	94
Općina Donji Lapac	876	5.666	302	57	354	2.313	33	50
Općina Gračac	4.277	18.896	1.377	226	1.637	3.934	53	980
Općina Karlobag	348	833	401	145	57	471	16	474
Općina Lovinac	561	5184	181	23	143	2.467	51	216
Općina Perušić	1.366	7.423	77	426	277	6.376	4	247
Općina Plitvička Jezera	1001	7.006	172	111	n/p	2.611	10	170
Općina Rakovica	1.667	2.511	82	121	297	2.124	10	167
Općina Udbina	4231	16.323	199	278	60	3.749	29	260
Općina Vrhovine	1.104	1363	11	81	9	1.809	n/p	232
Ukupno LAG	24.958	87.584	3.623	2.041	4.846	57.961	296	7.336

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede – JRDŽ – na dan 31.12.2021. godine (<https://hpa.mps.hr/jrdz-izvjestaji/broj-domacih-zivotinja/>)

Tablica 14: Dolasci turista i noćenja u 2018., 2019. i 2020. na području LAG-a

JLS	Godina																	
	2018.						2019.						2020.					
	dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista			dolasci turista			noćenja turista		
	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani	ukupno	domaći	strani
Grad Gospić	20.285	4.550	15.735	32.575	10.110	22.465	20.310	4.921	15.389	33.211	10.236	22.975	7.124	3.748	3.376	15.656	8.451	7.205
Grad Senj	86.733	5.123	81.610	375.426	12.837	362.589	91.021	6.189	84.832	379.007	15.784	363.223	41.946	5.708	36.238	203.107	15.198	187.909
Općina Brinje	2.869	261	2.608	3.066	339	2.727	3.095	286	2.809	3.205	316	2.889	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Općina Donji Lapac	375	154	221	979	426	553	256	57	199	524	136	388	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p	n/p
Općina Gračac	875	217	658	1.613	476	1.137	1.273	243	1.030	3.278	501	2.777	619	209	410	1.679	348	1.331
Općina Karlobag	36.626	2.721	33.905	195.451	7.494	187.957	36.165	2.843	33.322	193.665	8.660	185.005	15.803	2.541	13.262	102.595	7.134	95.461
Općina Lovinac	1.408	572	836	4.260	1.358	2.902	1.172	365	807	3.345	802	2.543	712	377	335	2.225	810	1.415
Općina Perušić	1.476	361	1.115	3.075	747	2.328	1.416	493	923	3.704	1.289	2.415	492	233	259	1.556	676	880
Općina Plitvička Jezera	336.431	11.569	324.862	468.475	17.340	451.135	345.625	12.964	332.661	485.699	19.095	466.604	62.296	13.162	49.134	96.758	21.394	75.364
Općina Rakovica	182.773	4.114	178.659	300.881	6.147	294.734	183.773	6.596	177.177	304.665	9.978	294.687	44.423	9.382	35.041	75.195	15.667	59.528
Općina Udbina	287	20	267	590	36	554	639	87	552	1.125	192	933	181	74	107	424	132	292
Općina Vrhovine	4.151	66	4.085	6.976	122	6.854	9.892	593	9.299	16.454	947	15.507	3.061	1.216	1.845	4.856	1.715	3.141
Ukupno LAG	674.289	29.728	644.561	1.393.367	57.432	1.335.935	694.637	35.637	659.000	1.427.882	67.936	1.359.946	176.657	36.650	140.007	504.051	71.525	432.526

Izvor: Državni zavod za statistiku

*n/p - podatak zbog povjerljivosti nije objavljen

Tablica 15: Dobna struktura nezaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60 i više			ukupno
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Grad Gospić	19	13	32	29	35	64	25	35	60	17	17	34	17	16	33	15	15	30	11	16	27	15	17	32	24	11	35	9	7	16	
Grad Senj	3	3	6	11	9	20	9	19	28	11	18	29	12	11	23	10	16	26	9	17	26	12	24	36	14	19	33	14	11	25	252
Općina Brinje	1	2	3	2	7	9	3	7	10	4	11	15	2	5	7	3	10	13	7	2	9	0	4	4	4	7	11	2	5	7	88
Općina Donji Lapac	2	0	2	3	2	5	4	8	12	5	7	12	9	10	19	14	12	26	16	11	27	23	20	43	20	29	49	25	15	40	235
Općina Gračac	7	0	7	11	10	21	3	4	7	8	11	19	8	12	20	10	24	34	13	28	41	26	16	42	21	22	43	41	21	62	296
Općina Karlobag	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	3	0	3	0	0	0	3	2	5	0	2	2	0	0	0	0	1	1	12
Općina Lovinac	0	0	0	3	2	5	1	2	3	1	3	4	4	2	6	0	1	1	2	2	4	3	0	3	2	2	4	1	0	1	31
Općina Perušić	3	0	3	2	5	7	2	1	3	3	1	4	6	1	7	4	3	7	2	2	4	2	3	5	4	4	8	0	1	1	49
Općina Plitvička Jezera	1	3	4	10	13	23	14	10	24	11	7	18	2	7	9	4	14	18	5	10	15	6	12	18	10	9	19	7	1	8	156
Općina Rakovica	5	4	9	12	8	20	7	12	19	11	9	20	5	6	11	4	5	9	6	5	11	5	8	13	2	6	8	2	4	6	126
Općina Udbina	1	1	2	1	3	4	2	2	4	3	3	6	1	4	5	0	5	5	1	5	6	4	4	8	7	9	16	10	4	14	70
Općina Vrhovine	0	0	0	3	3	6	0	1	1	2	3	5	0	0	0	2	2	4	2	2	4	0	4	4	2	2	4	2	0	2	30
Ukupno LAG	42	26	68	87	97	184	70	102	172	76	90	166	69	74	143	66	107	173	77	102	179	96	114	210	110	120	230	113	70	183	1708

Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje (<https://statistika.hzz.hr/>)* stanje krajem veljače (28.II.) 2022. godine

Tablica 16: Dobna struktura zaposlenih na području LAG-a

JLS	Dobna struktura																														ukupno			
	15-19			20-24			25-29			30-34			35-39			40-44			45-49			50-54			55-59			60-64				65 i više		
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U		M	Ž	U
Grad Gospić	19	12	31	203	123	326	320	270	590	307	308	615	336	315	651	254	305	559	257	294	551	219	212	431	184	112	296	121	63	58	12	4	8	4.116
Grad Senj	6	4	10	67	44	111	150	127	277	193	139	332	166	104	270	142	129	271	190	164	354	187	143	330	156	56	212	59	20	79	3	2	5	2.251
Općina Brinje	3	6	9	31	18	49	64	41	105	72	32	104	68	34	102	48	27	75	63	33	96	59	25	84	49	16	65	5	6	11	2	0	2	702
Općina Donji Lapac	3	2	5	15	12	27	29	15	44	27	19	46	23	17	40	40	25	65	38	28	66	28	19	47	22	7	29	20	7	27	0	1	1	397
Općina Gračac	5	6	11	44	35	79	79	51	130	80	45	125	87	64	151	99	63	162	96	61	157	66	32	98	52	24	76	20	2	22	2	1	3	1.014
Općina Karlobag	1	1	2	8	6	14	16	7	23	11	17	28	17	15	32	15	12	27	11	11	22	11	14	25	10	7	17	7	4	11	3	0	3	204
Općina Lovinac	1	0	1	8	6	14	17	12	29	17	13	30	19	10	29	8	10	18	15	13	28	12	8	20	10	8	18	4	2	6	1	1	2	195
Općina Perušić	4	4	8	32	31	63	50	35	85	57	20	77	37	28	65	48	37	85	45	32	77	47	28	75	32	10	42	12	9	21	2	0	2	600
Općina Plitvička Jezera	9	5	14	55	35	90	83	79	162	122	95	217	95	85	180	112	89	201	115	105	220	97	75	172	62	58	120	38	15	53	5	1	6	1.435
Općina Rakovica	4	1	5	22	21	43	55	26	81	37	36	73	34	50	84	58	49	107	46	65	111	42	36	78	28	7	35	14	6	20	2	1	3	640
Općina Udbina	5	0	5	19	18	37	27	27	54	32	25	57	31	23	54	37	26	63	47	35	82	47	35	70	31	23	54	34	7	41	8	5	13	530
Općina Vrhovine	0	0	0	8	7	15	10	7	17	11	6	17	12	7	19	9	9	18	18	13	31	11	5	16	9	6	15	6	1	7	2	0	2	157
Ukupno LAG	60	41	101	512	356	868	900	697	1.597	966	755	1.721	925	752	1.677	870	781	1.651	941	854	1.795	826	632	1.446	645	334	979	340	142	356	42	16	50	12.241

Izvor: Državni zavod za statistiku

1.3. Demografske značajke LAG područja

U proteklom razdoblju je došlo do nastavka demografskog pada, a rezultati Popisa stanovništva 2021. godine ukazuju na pad broj stanovnika od čak 18,50 % odnosno 8.244 stanovnika manje. Na području LAG-a Lika ukupan broj stanovnika je pao na 36.319 (u usporedbi sa 2011. kada se na ovom području nalazilo 44.563 stanovnika). Općina Vrhovine najviše se ističe po svom negativnom trendu, a ova jedinica lokalne samouprave bilježi pad broja stanovnika od čak 51,77 %. Slijede ju zatim Općina Donji Lapac sa padom od 32,84% i Općina Gračac sa padom od 31,15 % broja stanovnika, a isti trend zabilježen je i u Općini Udbina gdje smanjenje broja stanovnika iznosi 28,18 %. U svim jedinicama lokalne samouprave na području LAG-a Lika došlo je do smanjenja broja stanovnika, dok Općina Lovinac bilježi najmanji pad od 4,97 %.

Najviše stanovnika i dalje živi na području Grada Gospića (11.502 stanovnika) i Grada Senja (5.973 stanovnika), dok su među općinama najbrojnije Plitvička Jezera (3.649 stanovnika) i Gračac (3.136 stanovnika), unatoč značajnom padu stanovništva u Gračacu. Najmanje stanovnika živi u Općini Vrhovine koja je znatnim padom broj stanovnika ostala tek na 653 stanovnika. Zatim slijedi Općina Karlobag sa 780 stanovnika, a značajan pad od čak 1.554 manje stanovnika zabilježen je u Općini Gračac gdje sada živi 3.136 stanovnika.

Depopulacijski trend ovog područja nažalost je nastavljen, iako je sve manje starog stanovništva koje nažalost već i odumire, izostaje i ostanak i razvoj mladih obitelji. S obzirom na opće stanje u društvu i brojnim neprilikama, uključujući epidemiju, više faktora je utjecalo na povećani broj umrlih te smanjenje broja stanovnika. Zbog nepovoljnih prilika za život i gospodarskih kriza, uvjeti za život otežani su i u razvijenijim dijelovima Republike Hrvatske, a ovo rijetko naseljeno područje samo naglašava sve negativne posljedice takvih događaja. Otežani uvjeti i nesigurnost preživljavanja utječu na sve veće migracije mladog i radnog sposobnog stanovništva, a to posljedično ima i negativan utjecaj na potencijalni rast i razvoj ovog područja. Prema informacijama od stanovništva s LAG područja broj stanovnika područja još je i manji od službenih podataka jer određeni postotak stanovništva ostaje prijavljen na ovom području, a živi i radi izvan Republike Hrvatske.

Vitalni indeks na području cijelog LAG-a, postotni omjer nataliteta i mortaliteta, bilježi pad od gotovo 30 % kada usporedimo podatke iz Popisa stanovništva 2011. godine i podataka DZS-a za 2020. godinu (Tablica 17.). Najveći vitalni indeks u 2011. godini imale su Općina Plitvička Jezera (89,1), Gračac (67,2) i Karlobag (56,3), no sve tri jedinice lokalne samouprave doživjele su drastičan pad od otprilike 40% prema novijim podacima. Jedino područje u sastavu LAG-a koje bilježi rast broja rođenih u odnosu na umrle u 2020. godini je grad Gospić. Broj rođenih na području LAG-a u 2020. godini iznosio je samo 0,9% ukupno rođenih u Republici Hrvatskoj (35 845). Prosječna dob stanovništva na području cijelog LAG-a je 47,00 godina, a po općinama se kreće u rasponu od 40 do 50 godina pri čemu Općina Plitvička Jezera ima najmlađe stanovništvo, a Općina Vrhovine najstarije. Prosječna dob stanovništva na razini Republike Hrvatske je 41,7 godina te prema ovim podacima možemo zaključiti da je stanovništvo generalno staro te da odumire.

Što se tiče stupnja obrazovanja stanovništva na području LAG-a najviše je stanovnika sa završenom srednjom školom, njih 41,53%. Neobrazovanog stanovništva ima malo manje od 3 % te su uglavnom žene. Jedinice lokalne samouprave s najvećim postotkom neobrazovanog stanovništva su Općine Perušić i Gračac u kojima se taj postotak kreće između 4,6 i 4,9 %. Visokoobrazovanih ljudi ima 8,5 %, od toga također više žena.

Tablica 17: Natalitet, mortalitet i vitalni indeks na području LAG-a

Naziv JLS	Natalitet		Mortalitet		Vitalni indeks		Prosječna starost stanovnika
	2011.	2020.	2011.	2020.	2011.	2020.	
Grad Gospić	93	120	198	223	47,0	53,8	42,5
Grad Senj	44	51	100	126	44	40,5	45,7
Općina Brinje	26	22	68	61	38,2	36,1	46,9
Općina Donji Lapac	13	5	31	31	41,9	16,1	50,4
Općina Karlobag	9	3	16	16	56,3	18,8	50,2
Općina Lovinac	5	6	32	23	15,6	26,1	50,9
Općina Perušić	16	15	73	67	21,9	22,4	50,2
Općina Plitvička Jezera	41	32	46	65	89,1	49,2	41,9
Općina Udbina	8	8	33	45	24,2	17,8	50,1
Općina Vrhovine	3	6	20	29	15	20,7	51,4
Općina Gračac	45	18	67	70	67,2	25,7	43,6
Općina Rakovica	14	21	23	42	60,9	50	40,2
Ukupno LAG	317	307	707	798	43,4	31,43	47,0

Izvor: Državni zavod za statistiku

Tablica 18: Obrazovna struktura stanovništva na području LAG-a

Naziv JLS	Bez škole			Osnovna škola			Srednja škola			Visokoškolsko obrazovanje															Nepoznato
										Svega			Viša i stručni studij			Fakulteti, umjetničke akademije i sveučilišni studij			Magisterij			Doktorat			
	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	M	Ž	U	
Grad Gospić	70	182	252	1.358	1.999	3.357	3.223	2.332	5.555	636	920	1.556	332	530	862	280	370	650	20	16	36	4	4	8	4
Grad Senj	16	78	94	772	1280	2.052	1.941	1.436	3.377	372	426	798	153	194	347	213	224	437	4	7	11	2	1	3	5
Općina Brinje	9	47	56	698	926	1624	649	403	1.052	36	46	83	17	22	39	19	23	42	1	0	1	0	1	1	1
Općina Donji Lapac	12	70	82	326	465	791	541	361	902	86	74	160	57	53	110	27	18	45	2	1	3	0	2	2	0
Općina Gračac	22	198	220	648	947	1595	1.163	712	1.875	124	114	238	87	76	163	35	38	73	1	0	1	1	0	1	3
Općina Karlobag	7	18	25	117	187	304	253	165	418	35	45	80	28	35	63	6	9	15	1	1	2	0	0	0	3
Općina Lovinac	6	32	38	177	222	399	254	134	388	26	28	54	7	19	26	19	9	28	0	0	0	0	0	0	0
Općina Perušić	24	104	128	535	668	1203	553	309	862	55	98	153	24	62	86	29	36	65	2	0	2	0	0	0	0
Općina Plitvička Jezera	8	89	97	483	813	1296	1.084	778	1.862	168	191	359	90	103	193	76	83	159	2	4	6	0	1	1	0
Općina Rakovica	18	79	97	381	427	808	555	395	950	38	55	93	24	30	54	13	25	38	1	0	1	0	0	0	0
Općina Udbina	15	62	77	346	465	811	416	259	675	53	54	107	36	37	73	16	17	33	1	0	1	0	0	0	1
Općina Vrhovine	6	42	48	236	312	548	345	248	593	42	48	90	25	33	58	15	14	29	2	1	3	0	0	0	2
Ukupno LAG	213	1.001	1.214	6.077	8.711	14.788	10.977	7.532	18.509	1.671	2.099	3.771	880	1.194	2.074	748	866	1.614	37	30	67	7	9	16	19

Izvor: Državni zavod za statistiku (podaci za stanovništvo prema najviše završenoj školi i spolu - <https://www.dzs.hr/hrv/censuses/census2011/results/censustabsxls.htm>)

2. REZULTATI PROVEDBE LRS U RAZDOBLJU 2014. – 2022.

Prva odobrena verzija LRS LAG-a LIKA u razdoblju 2014. – 2022. sadržavala je sedam planiranih tipova operacija, no izmjenom krajem 2019. napravljena je prenamjena sredstava te je broj tipova operacija smanjen na četiri. Odustalo se od TO 4.1.1. i 4.1.2. zbog smanjenog interesa korisnika uzrokovanog kompleksnijom procedurom i limitiranim iznosom projekta. Odustalo se i od provedbe TO 6.2.1. i 8.5.2. s obzirom da APPRRR nije aktivirala natječaje za navedene tipove operacija. Izmjenom se uveo TO 6.1.1. koji nije bio prvotno predviđen u LRS, ali je iskazan veliki interes korisnika. U razdoblju od 2018.- 2020- godine LAG LIKA je uspješno proveo tri LAG natječaja te je na njih utrošena većina sredstava predviđenih za provedbu LRS, osim provedbe tipa operacije 6.4.1. Prvi objavljeni LAG natječaj bio je namijenjen provedbi TO 6.3.1. "Potpora razvoju malih poljoprivrednih gospodarstava" te je ukupni raspoloživi iznos bio 265.878,96 EUR, a visina potpore po projektu iznosila je 14.771,05 EUR. Od 18 odobrenih projekata, u potpunosti su isplaćena njih 15, dok su ostali djelomično isplaćeni. Najviše projekata je sa područja grada Gospića, njih čak 11, po jedan sa područja grada Senja te općina Brinje, Donji Lapac, Gračac, Lovinac, Udbina i Vrhovine. Svih 18 nositelja projekta su po organizacijskom obliku OPG-ovi, jedan od njih je ekološki proizvođač te jedan projekt generira zapošljavanje jedne osobe. Projekti doprinose ostvarivanju ciljeva LRS, a njih 13 doprinose ostvarenju fokus područja projekta INTEGRA LIKA 2020. Drugi raspisani natječaj bio je namijenjen provedbi TO 7.4.1.. Ukupan iznos raspoloživih sredstava iznosio je 306.002,42 EUR. Odabrano je 6 projekata od kojih je 5 ocijenjeno kao inovativno, tri se provode na području Nature 2000, 5 doprinose zaštiti okoliša, jedan projekt osigurava zapošljavanje jedne osobe. Do sada je u potpunosti isplaćeno tri projekt dok su ostali u fazi provedbe. LAG LIKA objavio je i treći natječaj za tip operacije 6.1.1. na koji je pristiglo 47 prijava, 16 je odbijeno zbog neispunjavanja kriterija prilikom administrativne obrade, za njih 23 izdana je Obavijest o odbacivanju zahtjeva za potporu zbog nedostatnih sredstava, dok je za 8 projekata izdana Odluka o odabiru. Potpora je kod svih odabranih projekata iznosila 49.190,39 EUR, ukupni iznos dodijeljene potpore za ovaj tip operacije iznosio 393.523,13 EUR. Pet projekata se provodi na području grada Gospića te po jedan u općinama Brinje, Plitvička Jezera i Udbina. Svi projekti uključuju inovativnosti te doprinose zaštiti okoliša, tri projekta se provode na području Natura 2000 i svi projekti osiguravaju zapošljavanje po jedne osobe. U 2021. godini raspisan je i natječaj za provedbu TO 6.4.1.. Odabrana su dva projekta te iznos potpore iznosi 30.671,84 EUR i isplaćen je jedan projekt u iznosu od 23.405,25 EUR.

U 2022. godini raspisan je i peti LAG Natječaj za provedbu TO 7.4.1. Ukupan iznos raspoloživih sredstava iznosio je 209.993,32 EUR, a zaprimljeno je 8 Zahtjeva za potporu. Izmjenom LRS za razdoblje 2014.-2020. i LAG Natječaja za mjeru 7.4.1. u 2023. godini alocirana su preostala sredstva iz podmjere 19.2. koja su nastala zbog tečajnih razlika, neutrošenih sredstava zbog fiksnih potpora, odustajanja od provedbe projekata i neutrošenih sredstava iz podmjere 19.3. „Priprema i provedba aktivnosti suradnje LAG-a“ koje je moguće utrošiti kroz podmjeru 19.2. Od ukupno osam korisnika za šest korisnika je izdana Odluka o odabiru projekta, dok je jedan korisnik odustao od zahtjeva za potporu, a jednom korisniku je izdana Odluka o odbijanju projekta zbog neispunjavanja kriterija prilikom administrativne kontrole. Potpora kod svih odabranih projekata iznosila je 249.781,56 €. Također, u svibnju 2022. raspisan je šesti natječaj za provedbu TO 6.1.1.. Zaprimljeno je 15 Zahtjeva za potporu, za tri korisnika je izdana Odluka o odbijanju projekta, Potvrda o odustajanju za jednog korisnika, a za preostalih 11 zahtjeva za Odluke o odabiru projekta. Ukupni iznos dodijeljene potpore za 6. LAG Natječaj iznosio je 364.008,89 €. U 2023. godini raspisan je sedmi LAG Natječaj za provedbu mjere 7.4.1. s ukupno raspoloživim sredstvima u iznosu od 61.495,30 €. Natječaj se nalazi u fazi analize 1 na LAG razini.

Uz to, LAG LIKA je 2020. godine sklopio Sporazum o suradnji za provedbu međuteritorijalnog projekta suradnje pod nazivom BUSYBEE WORKSHOP s još četiri LAG-a: LAG "Bilogora- Papuk"(Glavni partner) te LAG-ovima Papuk, Vinodol i Virovitički prsten. Cilj ovog projekta je poboljšati konkurentnost i održivost poljoprivrednih gospodarstava i ruralnih područja. U svibnju 2023. godine

zaprmljena je Odluka o isplati konačne rate.. Kroz 2015. godinu LAG LIKA je u suradnji s Udrugom malih sirara Ličko-senjske županije "LIČKI ŠKRIPAVAC" započeo postupak zaštite Ličkog škripavca zaštićenom oznakom zemljopisnog podrijetla. U Službenom listu Europske unije od 21. prosinca 2021. Europska komisija je objavila da je Lički škripavac dobio europsku zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla. Time je upisan u registar zaštićenih oznaka izvornosti i zaštićenih oznaka zemljopisnog podrijetla te zaštićen na području cijele EU. U travnju 2021. proveden je Izvještaj o evaluaciji (mid-term evaluacija) koji je pokazao da je provedba LRS bila učinkovita, djelotvorna, utjecajna i relevantna. Većina korisnika i članova LAG-a, koji su odgovorili na anketne upitnike, izrazila zadovoljstvo s ukupnom provedbom LRS i radom LAG-a LIKA. Svi dionici koji su sudjelovali u provedbi LRS doprinijeli su učinkovitosti rada LAG-a i uspjehu provedbe LRS.

**Izvor: LAG-a LIKA , stanje na dan 01. lipnja 2023.*

Tablica 19: Rezultati provedbe LRS u razdoblju 2014. – 2022. i provedbe drugih projekata

Provedba LRS 2014. – 2022.											
Tip operacije	Natječaj LAG-a [upisati ukupan broj natječaja i ukupnu alokaciju svih natječaja]		Odobreni projekti od strane LAG-a [upisati ukupan broj odobrenih projekata i ukupan iznos svih projekata]		Odobreni projekti od strane APPRRR [upisati ukupan broj odobrenih projekata i ukupan iznos svih projekata]		Potpuno isplaćeni projekti [upisati ukupan broj potpuno isplaćenih projekata i ukupan iznos potpuno isplaćenih projekata]		Pokazatelji		
	br	Alokacija, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	br	Iznos, eura	Br. novostvorenih radnih mjesta (u isplaćenim projektima)	Pokazatelji LAG-a [upisati ciljne pokazatelje LAG-a – naziv pokazatelja i iznos]	Pokazatelji LAG-a [upisati pokazatelje LAG-a – naziv pokazatelja i iznos u isplaćenim projektima] **
6.1.1.	2	757.532,02	19	757.532,02	19	757.532,02	0	0	0	Br. prijavljenih projekata – 19 Br. isplaćenih projekata - 19 Br. stvorenih radnih mjesta - 12	Br. prijavljenih projekata - 62 Br. isplaćenih projekata – 0 (19) Br. stvorenih radnih mjesta – 0 (12)
6.3.1.	1	236.336,85	18	236.336,85	18	236.336,85	15	221.042,84	0	Br. prijavljenih projekata - 16 Br. isplaćenih projekata - 15 Br. stvorenih radnih mjesta - 0	Br. prijavljenih projekata - 30 Br. isplaćenih projekata – 15 (18) Br. stvorenih radnih mjesta – 0 (1)
6.4.1.	1	28.475,97	2	28.475,97	2	28.475,97	1	23.405,25	1	Br. Prijavljenih projekata – 2 Br. Isplaćenih projekata – 1 Br. Stvorenih radnih mjesta - 1	Broj prijavljenih projekata – 2 Br. Isplaćenih projekata 1 (2) Broj stvorenih radnim mjesta - 1
7.4.1.	3	609.470,14	12	555.783,98	12	555.783,98	3	173.489,73	1	Br. prijavljenih projekata – 14 Br. isplaćenih projekata – 6 Br. Stvorenih radnih mjesta - 1	Br. prijavljenih projekata - 16 Br. isplaćenih projekata – 3(6) Br. stvorenih radnih mjesta - 1

Provedba drugih projekata u razdoblju 2014. – 2022.						
Naziv projekta	Izvor financiranja projekta	Ukupni iznos projekta, kn	Iznos učešća LAG-a, eura	Razdoblje provedbe projekta	Uloga LAG-a u provedbi projekta [upisati nositelj ili partner ili ostalo]	Rezultati i pokazatelji [upisati rezultat projekta i pokazatelje projekta]
Promocija i valorizacija gastro-turističke ponude Ličko-senjske županije	Ličko-senjska županija	9.407,04	3.052,62	01. kolovoza 2015. - 31. prosinca 2015.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Formirana baza poljoprivrednih proizvođača i ugostiteljskih subjekata na području Ličko-senjske županije. • Promovirana suradnja između poljoprivrednih proizvođača i ugostiteljskih objekata na području Ličko-senjske županije kroz slijedeće aktivnosti: • Održana stručna predavanja i predavljanje primjera dobre prakse u okviru konferencije „Integralni gospodarski razvoj LAG-a LIKA“; i u okviru susreta ugostitelja „Domaće namirnice u ugostiteljskim objektima“ - Stvaranje platforme za suradnju; • Održana 1 gospodarska gastro manifestacija „Degustacija tradicionalno pripremljenih ličkih jela - „Promocija i valorizacija gastro turističke ponude Ličko-senjske županije“ • Organizacija 2 radna sastanka između poljoprivrednih proizvođača i ugostiteljskih objekata
Cirkularna ekonomija u gradu Gospiću	Grad Gospić	654,59	3.616,56	01. kolovoza 2016. - 01. prosinca 2016.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Provedeno 1 predavanje o cirkularnoj ekonomiji (50 sudionika); • izrađen 1 vodič o cirkularnoj ekonomiji i ulozi pojedinca “Cirkularna ekonomija – put k pametnom održivom i zelenom društvu” (web izdanje) • Proveden 1 obilazak gradskog kolektora (20 sudionika) • Provedene dvije praktične radionice (Radionica “Kompostiranje u stanu” - 20

						<p>sudionika i radionica „Recikliranje“ – 8 sudionika</p> <ul style="list-style-type: none"> • Podijeljeno 10 kanti za kućno kompostiranje
„Tehnička dokumentacija za regionalnu oznaku kvalitete Lika Quality“	Ličko-senjska županija	6.615,78	3.961,33	prosinac 2018.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Izvršena analiza trenutnih korisnika Znak Lika Quality; • Istraženo tržište potencijalnih novih prijavitelja; • Izrađena specifikacije za nadogradnju sustava
Jačanje prepoznatljivosti ukupne turističke ponude područja LAG-a jačanjem i promocijom kvalitete Lika Quality proizvoda	NP Plitvička Jezera	8.626,98	0	ožujak 2019. - prosinac 2019.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • dodijeljeni Lika Quality certifikati za dodatni 71 proizvod; • izrađen Vodič za provođenje kontrole u sustavu Lika Quality; • izrađen plan kontrole za provođenje postupka zaštite Ličkog škripavca.
„Promocija sustava kvalitete „Lika Quality“ i informiranje šire javnosti o PRR i ZPP pomoću primjera dobre prakse“	Mreža za ruralni razvoj	2.572,17	0	22. rujna 2020. - 15. prosinac 2020.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Izrađeno 57 jedinstvenih tabli za označavanje sjedišta svakog proizvođača uključenog u sustav Lika Quality; • Predstavljeno 57 primjera dobre prakse – proizvođača hrane, pića i suvenira uključenih u sustav Lika Quality; • Održane 3 radio emisije Eko Lika na lokalnoj radijskoj postaji Radio Gospić putem kojih su predstavljeni proizvođači kao primjeri dobre prakse i njihovi proizvodi sa regionalnom oznakom kvalitete Lika Quality.
Gastro Lika	NP Plitvička Jezera	9.224,24	6.183,75	siječanj 2017. - svibanj 2017.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Održan 1 okrugli stol o potencijalu Like i podvelebitskog primorja kao gastro destinacije; • održane 4 edukacije za kuhare i predstavnike ugostiteljskih objekata; • održano 1 javno predstavljanje projekta Gastro Lika; • izrađena 1 online kuharica sa desetak recepata; • Održana promidžba i vidljivost projekta kroz 3 lokalna i nacionalna medija te su izrađena 4 Lika Quality stalaka.

Ruralni animatori	HBOR	6.636,14	6.636,14	01. listopada 2017. - 31. ožujka 2018.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Formiran 1 Upravljački odbor projekta s 4 člana; • Održana 3 sastanka Upravljačkog odbora; • Održano 1 javno predstavljanje projekta na kojem je prisustvovalo 58 osoba; • Prijavljeno i odabrano 37 studenata Veleučilišta Nikola Tesla u Gospiću; • Prijavljeno i odabrano 30 nezaposlenih osoba; • Provedeno 8 dvodnevnih radionica u trajanju 10 školskih sati; • Kroz radionice prošlo 67 sudionika; • Održano jedno predavanje o Poreznom aspektu OPG-a u trajanju 3 sata na kojem je sudjelovalo 152 sudionika; • Održane su 3 radionice o socijalnim vještinama u trajanju po 2 sata; • Održano 1 predavanje o mogućnostima zapošljavanja i samozapošljavanja na kojem je sudjelovalo 75 osoba; • Dodijeljeno 67 potvrda o sudjelovanju, odnosno o stečenim kompetencijama.
Integralni razvoj Like – Brendiranje nematerijalne kulturne baštine kroz autohtone ličke proizvode (sir škripavac)	HEP d.d.	796,34	796,34	01. svibnja 2016. - 30. studenog 2016.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Izvršeno grafičko oblikovanje vizualnog identiteta Lika Quality; • Provedena zaštita znaka Lika Quality pri Zavodu za intelektualno vlasništvo.
Tesla za društveno korisno učenje	ESF	114.586,98	50.036,53	19. ožujka 2018. - 18. ožujka 2020.	Nositelj	<ul style="list-style-type: none"> • Održano 12 sastanaka s predstavnicima organizacija civilnog društva; • Održana 1 edukacija o društveno korisnom učenju (DKU) u trajanju 40 nastavnih sati za 21 osobu; • Prilagođeni kurikulumi 10 kolegija • Pripremljeno 10 mentorskih programa DKU za organizacije civilnog društva; • 10 udruga sudjelovalo u provedbi programa DKU; • 110 studenata sudjelovalo u projektnim aktivnostima;

						<ul style="list-style-type: none"> • 1 adaptirani i opremljeni Centar za podršku DKU; • 1 uspostavljena integrirana on-line platforma za samostalno pretraživanje programa DKU s minimalno 10 programa DKU i minimalno 10 predstavljenih OCD-a; • Proveden 1 set praktičnih radionica koji se sastoji od 5 blok sati • Izrađen 1 radni materijal s podacima o izvorima financiranja iz Europskog socijalnog fonda i Programa ruralnog razvoja RH 2014.-2020., a koji su namijenjeni financiranju projekata OCD-a; • Održana 2 sajma udruga; • Izrađen materijal za 1 brošuru o prednostima volontiranja za oblikovanje zajednice i jačanje vlastite zapošljivosti; • Provedeno 40 edukativnih radionica o značaju i ulozi HGSS-a te o sigurnom kretanju u prirodi; • Izrađen materijal za 1 edukativnu knjižicu „Orijentacija i sigurno kretanje u prirodi“; • Provedeno 10 volonterskih akcija – čišćenje i markiranje staza; • 36 volontera je sudjelovalo u projektnim aktivnostima; • Formiran 1 studentski debatni klub; • Provedeno 12 studentskih debata; • Izrađena 1 on-line platforma za samostalno pretraživanje programa volontiranja; • Predstavljeno 15 udruga s područja LAG-a LIKA; • Održane 2 konferencije o projektu (početna i završna).
--	--	--	--	--	--	---

Izvor: LAG-a LIKA, stanje na dan 01. lipnja 2023

3. OPIS UKLJUČENOSTI LOKALNIH DIONIKA U IZRADU LRS

3.1. Opis partnerstva

LAG LIKA osnovan je 15. svibnja 2013. godine i trenutno broji 49 članova, što je za jedan više u odnosu na prošlo programsko razdoblje. Članove LAG-a čine obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrti, trgovačka društva, javna poduzeća, udruge te jedinice lokalne samouprave. U postotnom udjelu po sektorima ga čine gospodarski sektor s udjelom od 40,82%, javni sektor od 36,73% te civilni sektor 22,45%. Javni sektor broji ukupno 18 članova, od toga 10 općina, dva grada, jedno veleučilište, tri ustanove i jedan park prirode. Gospodarski sektor je sačinjen od ukupno 20 članova, 12 OPG-ova, sedam društava sa ograničenom odgovornošću i jedna poljoprivredna zadruga. Civilni sektor sastoji se od ukupno 11 članova od kojih su 7 udruga. Isto tako, među članovima LAG-a je i 14 pridruženih članova koji pripadaju svim navedenim sektorima.

LAG LIKA je pravno gledano Udruga. Tijela Udruge su Skupština, Upravni odbor, Predsjednik, Dopredsjednik i Nadzorni odbor. Najviše tijelo upravljanja LAG-om je Skupština koju čine svi redovni članovi Udruge. Skupštinom predsjeda Predsjednik Udruge. Nadzorno tijelo udruge je Nadzorni odbor. Ono nadzire financijski i organizacijski rad te razvoj LAG-a. Upravljačko tijelo LAG-a čini Upravni odbor. Članovi Upravnog odbora su istaknuti predstavnici civilnog (46,15%), gospodarskog (30,77%) te javnog sektora (23,08%), od toga je zastupljenost žena 53,85% i mladih isto 53,85%. Upravni odbor je i nadležno tijelo za donošenje odluka koje su vezane uz sadržaj i provedbu LRS odnosno ono usvaja prijedloge odluka, dok ih potvrđuje Skupština.

Kako je glavni cilj LEADER pristupa promicanje ruralnog razvoja putem lokalnih inicijativa i partnerstva, LAG nastoji uključiti sva tri sektora kako bi prepoznali veliki potencijal svog područja te na što kvalitetniji način potakli provedbu strategije održivog razvoja. Na taj način nastoji se osigurati poboljšanje životnih uvjeta na području LAG-a, stvaranje novih mogućnosti zarade, očuvanje i stvaranje novih prostora te diversifikacija gospodarskih aktivnosti, uzimajući u obzir dobrobit svih društvenih skupina.

LAG LIKA smješten je u zgradi Kulturno informativnog centra Gospić. U 2023. godini u uredu su bile zaposlene četiri osobe: Voditeljica, viša stručna suradnica za pripremu i provedbu projekata, stručna suradnica za pripremu i provedbu projekata te administrator. Zaposlenici ureda LAG-a konstantno pružaju savjetodavnu pomoć korisnicima prilikom pripreme projekata za prijavu na natječaje iz PRR i drugih fondova. Isto tako, provode animiranje područja putem različitih inicijativa i aktivnosti koje su bile povezane s provedbom LRS. Održavane su i radionice te individualni sastanci s korisnicima. LAG LIKA aktivno sudjeluje na u svim manifestacijama i sajmovima na svom području koje promoviraju poljoprivredne, ali i ostale proizvode i usluge. Uz redovnu suradnju s lokalnim medijima, informacije o aktivnostima i natječajima LAG-a, kao i sve ostale informacije vezane uz LEADER, PRR i SP ZPP-a, LAG LIKA prenosi putem svoje službene web stranice, putem promotivnih materijala, sastanaka i javnim prezentacijama.

**Izvor: Izvještaj o evaluaciji LRS LAG-a LIKA 2014. – 2020. ; Izvješće o radu i godišnje financijsko izvješće LAG-a LIKA za 2021. godinu; Statut LAG-a LIKA; službena web stranica LAG-a*

Tablica 20: Članovi LAG-a (Skupština LAG-a)

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ¹
20	11	18	49	22	15

Izvor: *Interna evidencija LAG a*

Tablica 21: Tijelo LAG-a nadležno za donošenje odluka koje su vezane za sadržaj i provedbu LRS

Upravni odbor

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ²
4	6	3	13	7	7

Izvor: *Interna evidencija LAG a*

Tablica 22: Tijelo LAG nadležno za odabir projekata na LAG natječaju

Nadležno tijelo za odabir projekata je isto kao u Tablici 21.

Gospodarska interesna skupina (broj)	Civilna interesna skupina (broj)	Javna interesna skupina (broj)	Ukupno (broj)	Od toga žena (broj)	Od toga mladih (broj) ³
5	4	4	13	7	7

Izvor: *[navesti izvor podataka]*

¹ osobe do uključujući 40. godina

² osobe do uključujući 40. godina

³ osobe do uključujući 40. godina

3.2. Opis tijeka izrade LRS i sudjelovanja različitih interesnih skupina u izradi LRS

Prilikom izrade Lokalne razvojne strategije za novo programsko razdoblje u potpunosti su primjenjivana LEADER načela te je stavljen naglasak na zastupljenost svih interesnih skupina s područja. Predstavnici LAG-a LIKA su sudjelovali i organizirali događaje vezano za izradu Lokalne razvojne strategije u kojima se nastojalo podjednako uključiti gospodarski, civilni te javni sektor. Sa predstavnicima gospodarskog i civilnog sektora održano je 167 individualnih sastanaka na kojima su se korisnici informirali o otvorenim natječajima i mogućnostima za provedbu intervencija u budućem programskom razdoblju. U kontekstu budućih ulaganja, najveći broj planira modernizirati poljoprivrednu proizvodnju ulaganjima u opremu i mehanizaciju (33%), 22% planira ulagati u nepoljoprivredne djelatnosti (skoro svi u agroturizam), 6 ih planira ulagati u izgradnju gospodarskih objekata, a ostatak u proširivanje poljoprivredne proizvodnje. Isto tako, održani su radni sastanci s predstavnicima jedinica lokalne samouprave ovog područja, u 2021. godini sa gradom Senjom i Ustanovom za razvoj grada Senja na temu dosadašnjeg rada LAG-a LIKA i planiranja budućeg programskog razdoblja. Tijekom 2023. godine su održani radni sastanci sa općinama Gračac i Plitvička jezera na kojima se raspravljalo o novom Programskom razdoblju, potrebama područja i projektnim prijedlozima.

Uz to, predstavnici LAG-a sudjelovali su na radionici "Strategija razvoja urbanog područja grada Gospića 2021.-2027." u organizaciji grada te na 1. sjednici Partnerskog vijeća za izradu Strategije razvoja urbanog područja Gospića. Ministarstvo poljoprivrede, je bilo organizator radionica vezanih za izradu nove LRS kao i evaluaciju dosadašnje provedbe LEADER-a. Kroz 2021. i 2022. godinu LAG je prisustvovao na ukupno 6 radionica na kojima su se zaposlenici između ostalog educirali o izradi Lokalne razvojne strategije za novo programsko razdoblje, programiranju Strateškog plana Zajedničke poljoprivredne politike 2023. – 2027., stanju provedbe Mjere 19 i tipa operacije 19.3.2.

O planiranju novog programskog razdoblja, zaposlenici LAG-a su na sastancima u sklopu redovnih sjednica LAG-a, (navedenih u tablici 23.) redovito informirali članove i poticali rasprave. Tijekom 2023. godine LAG je sa svojim štandom sudjelovao na 4 Ličke seljačke tržnice prilikom koje je dijelio promotivne materijale, pružao informacije i odgovarao na upite zainteresiranih u vezi novog Programskog razdoblja, tim putem je informirao i animirao 43 sudionika.

U lipnju 2022. godine održana je radionica za izradu lokalne razvojne strategije LAG-a LIKA za razdoblje 2023. – 2027. u organizaciji LAG-a na kojoj su prisustvovali predstavnici svih sektora. Tema radionice bila je prezentacija osnovne analize LAG područja, izrada SWOT analize koja je na radionici usvojena te provedba LEADER intervencija za novo programsko razdoblje. Na taj način su se direktno koristili prijedlozi sudionika kako bi se što učinkovitije ocijenilo stanje područja LAG-a. LAG je izradio obrazac za prikupljanje projektnih prijedloga koji je bio dostupan putem mrežne stranice LAG-a, a također je dostavljen i svim članovima i ostalim dionicima s područja putem elektronske pošte (Prilog 3.). Projektni prijedlozi su prikupljeni kako bi se ustanovio broj projekata i vrsta ulaganja na području LAG-a. Do sada je dostavljeno 40 prijedloga, od toga se 63 % odnosi na javni sektor, 32% na gospodarski sektor te 5 % na civilni sektor. Od zaprimljenih prijedloga javnog sektora ulaganja se odnose na opremanje i izgradnju društvene, sportsko-rekreativne i komunalne infrastrukture (dječja igrališta, vrtići, uređenje vidikovaca, poučnih staza, nerazvrstane ceste, zip-line) te uređenja vidikovaca i poučnih staza. Projektni prijedlozi civilnog sektora odnosili su se na unaprjeđenje kvalitete života ugroženih skupina primjerice osoba starije dobi. Od zaprimljenih projektnih prijedloga gospodarskog sektora (prema organizacijskom obliku sve su OPG-ovi), i 60 % nositelja tih gospodarstava spada u kategoriju mladi poljoprivrednik. Sektori poljoprivredne proizvodnje u koje se planira ulagati su stočarstvo (govedarstvo, mljekarstvo, pčelarstvo) te uzgoj voća i povrća. 40% se odnosilo na agroturizam, a ostatak na unaprjeđenje i modernizaciju poljoprivredne proizvodnje. Bitno je napomenuti da Mid – term evaluacijom utvrđeno da se najveći broj odabranih projekata odnosi upravo na razvoj malih gospodarstava koje vode mladi poljoprivrednici te razvoj ruralne infrastrukture te se u tom smjeru namjerava ići i u sklopu nove LRS.

Tablica 23: Događaji i sudionici tijekom izrade LRS

Naziv događaja (sastanak, radionica i sl.)	Broj sudionika	Mjesto održavanja događaja	Datum održavanja događaja
40. sjednica UO	12	Gospić	16.02.2021.
41. sjednica UO	10	Gospić	10.03.2021.
42. sjednica UO	9	Gospić	14.06.2021.
19. sjednica Skupštine	29	Gospić	14.06.2021.
43. sjednica UO	7	Gospić	14.12.2021.
20. sjednica Skupštine	29	Gospić	21.12.2021.
44. sjednica UO	9	Gospić	23.02.2022.
21. sjednica Skupštine	30	Gospić	23.02.2022.
6. sjednica UO	12	Gospić	10.05.2022.
3. sjednica UO	8	Gospić	11.11.2022.
Radionica „Predstavljanje procesa izrade LRS za razdoblje 2023.-2027.	30	Gospić	14.12.2022.
4. sjednica UO	10	Gospić	14.12.2022.
Radni sastanak sa Općinom Gračac	4	Gračac	20.04.2023.
Radni sastanak sa Općinom Plitvička Jezera	2	Korenica	25.05.2023.
Posjet proizvođaču malina	3	Lički Osik	26.06.2023.
Posjet proizvođaču malina	3	Gospić	26.06.2023.
Radni sastanak sa Općinom Plitvička Jezera	3	Korenica	05.07.2023.
Posjet proizvođaču borovnica	4	Gospić	12.07.2023.
Posjet proizvođaču bobičastog voća	4	Smiljan	13.07.2023.
7. sjednica UO	8	Gospić	19.07.2023.
Lička seljačka tržnica	9	Gospić	21.07.2023.
Lička seljačka tržnica	15	Karlobag	25.07.2023.
Posjet proizvođaču aronije	4	Rastoka, Gospić	03.08.2023.
Lička seljačka tržnica	12	Karlobag	08.08.2023.
Lička seljačka tržnica	10	Brinje	12.08.2023.
Lička seljačka tržnica	13	Rakovica	18.08.2023.
Lička seljačka tržnica	8	Senj	25.08.2023.

Izvor: [navesti izvor podataka]

4. ANALIZA RAZVOJNIH POTREBA I POTENCIJALA PODRUČJA

4.1. Rezultati analize stanja područja na temelju SWOT analize

Tablica 24: SWOT analiza LAG-a

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj i dobra povezanost na nacionalnoj i EU razini • Bogata, očuvana i atraktivna prirodna baština (nacionalni parkovi, park prirode) • Bogatstvo i očuvanost prirodnih resursa (poljoprivredna zemljišta, šume, vode) • Veliki dio područja pod NATUROM 2000 • Bogata kulturna i tradicijska baština • Brojne turističke destinacije na području LAG-a te u neposrednoj blizini područja • Visok stupanj raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta • Bogate tradicijske vrijednosti • Postojeći zaštićeni autohtoni proizvodi • Proizvodnja električne energije iz OIE • Izgrađenost poduzetničkih zona 	<ul style="list-style-type: none"> • Velika površina i mala gustoća naseljenosti, depopulacija i nepovoljna demografska slika • Mali udio proizvodnih djelatnosti u odnosu na javnu upravu • Slabo ulaganje u razvoj novih tehnologija i inovacija • Visoka starosna dob poljoprivrednika • Nedovoljno razvijena turistička infrastruktura, nedostatak turističkih objekata visoke kategorije, nedostatak koordinacije u razvoju turizma i poljoprivrede, nerazvijen seoski turizam • Nedovoljna uključenost kulturno-povijesne baštine i prirodnih vrijednosti u turističku ponudu • Nedovoljan broj tržnica, naročito za lokalne proizvode • Zapušteno i nedovoljno iskorišteno poljoprivredno zemljište • Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, usitnjenost poljoprivrednih parcela • Nedovoljno iskorišteni postojeći prirodni i klimatski resursi područja • Nerazvijen sustav selekcije i zbrinjavanja komunalnog otpada • Nedovoljna i zastarjela komunalna infrastruktura • Nedostatni i neadekvatni smještaji za starije i nemoćne • Nedovoljan broj sportsko-rekreacijskih objekata • Nedovoljan broj dječjih igrališta • Neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada • Nedovoljna podrška turističkih zajednica u promociji lokalnih proizvoda • Nedovoljan broj parkirnih mjesta – naročito u gradovima • Nedovoljan broj proizvođača zaštićenih proizvoda (lički krumpir, lička janjetina) • Nedostatak socijalnih usluga i organizacija (na području djeluju Crveni križ te pomoć u kući putem projekta "Zaželi") • Nedovoljno razvijen javni i sanitarni prijevoz • Nedovoljno oglašavanje lokalnih proizvođača zbog nedostatnih količina domaćih proizvoda <p>Problem nedovoljne pokrivenosti strujom i internetom</p>
PRILIKE	PRIJETNJE

- Porast potražnje za selektivnim oblicima turizma (ruralni, avanturistički, zdravstveni, lovni, kulturni, sportski, planinski)
- Prepoznata turistička destinacija sa velikim potencijalom
- Mala poljoprivredna gospodarstva pogodna za razvoj agroturizma – naročito razvoj smještaja na OPG-ima
- Razvijanje suradnje poljoprivrednog s turističkim i javnim sektorom
- Održivo korištenje kulturne baštine u turističke i obrazovne svrhe
- Mogućnost ekološke proizvodnje
- Visokokvalitetni i autohtoni poljoprivredni proizvodi
- Daljnji razvoj i jačanje proizvoda s oznakom zaštite zemljopisnog podrijetla
- Sustav regionalne oznake kvalitete „Lika Quality”
- Porast potražnje za ekološkim, autohtonim i tradicijskim proizvodima
- Integriranje poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu
- Bogata prirodna bioraznolikost kao osnova za ekološki prihvatljivu i održivu poljoprivrednu proizvodnju
- Razvoj poljoprivrede uslijed globalnih poremećaja na tržištu hrane
- Mogućnost korištenja bespovratnih sredstava iz EU fondova
- "Explore Lika" – mobilna aplikacija namijenjena promoviranju autohtonih proizvoda i sadržaja Like

- Globalna i nacionalna gospodarska kriza
- Klimatske promjene
- Negativni demografski trendovi (depopulacija, prirodni prirast i indeks vitalnosti)
- Starenje stanovništva
- Neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada
- Odljev kvalitetnih obrazovanih ljudskih resursa, prvenstveno mlade populacije
- Nedovoljna osjetljivost društvene zajednice prema socijalno ugroženim skupinama
- Nepostojanje vlastitih sredstava za financiranje projekata

U strateškom planiranju razvoja područja, SWOT analiza predstavlja ključni alat za identifikaciju ključnih čimbenika strateškog razvoja u različitim aspektima LAG područja, uključujući prirodne, društvene, infrastrukturne, gospodarske, demografske i ostale karakteristike. SWOT analiza služi kao temelj za procjenu i daljnju identifikaciju potreba područja kako bi se planirale intervencije koje će zadovoljiti te potrebe. Za identificiranje ovih čimbenika koriste se podaci iz službenih izvora i komunikacija s lokalnim dionicima koji najbolje poznaju područje. Ti čimbenici mogu biti snage i prilike, koje predstavljaju prednosti LAG područja i koje se mogu iskoristiti za daljnji razvoj, te slabosti i prijetnje koje predstavljaju ograničenja koja treba prevladati.

Područje LAG-a LIKA spoj je bogate kulturne, povijesne i prirodne baštine.

Glavne prednosti LAG područja odnose se na povoljan geoprometni položaj, bogatu, očuvanu i atraktivnu prirodnu baštinu i resurse (poljoprivredna zemljišta, šume i vode), visok stupanj raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta, bogatu kulturnu i tradicijsku baštinu uključujući bogate tradicijske vrijednosti, brojne turističke destinacije na području LAG-a te u neposrednoj blizini područja, postojeće zaštićene autohtone proizvode, proizvodnju električne energije iz OIE i izgrađenost poduzetničkih zona.

Povoljan geoprometni položaj LAG-a Lika rezultirao je izgradnjom prometne infrastrukture, a njegovim područjem prolazi autocesta A1, državna te mnoge županijske i lokalne ceste. Postojeća infrastruktura omogućuje dobru povezanost sa ostatkom teritorija RH, a zbog blizine zračnih i morskih luka ovo područje dobro je povezano i na razini Europske Unije.

Područje LAG-a se odlikuje bogatom, očuvanom i atraktivnom prirodnom baštinom koja je prepoznata kao osnova za pokretanje te daljnje razvijanje turističke djelatnosti, s obzirom da se u neposrednoj blizini nalazi veliki broj zaštićenih područja, od nacionalnih parkova (NP Plitvička Jezera, NP Sjeverni Velebit, NP Paklenica), posebnih rezervata, parka prirode do područja pod zaštitom Natura 2000. Također, područje LAG-a karakteriziraju bogati i očuvani prirodni resursi (poljoprivredna zemljišta, šume, vode) koji su ujedno i staništa raznolikih biljnih i životinjskih vrsta. Poljoprivredna proizvodnja na području LAG-a, posebice stočarstvo, ima dugu tradiciju te usprkos mnogim otežavajućim prirodnim obilježjima ovog kraja (krš, povećani nagib, kratka vegetacijska sezona) odlikuje se prepoznatljivim, autohtonim i zaštićenim proizvodima. Kao područje velikog potencijala, LAG LIKA pruža mnoge prilike za razvoj i napredak.

Povećanjem prepoznatljivosti i značaja ekološke poljoprivredne proizvodnje, te potrebe za razvojem poljoprivredne proizvodnje uslijed globalnih poremećaja na tržištu hrane i korištenja obnovljivih izvora energije, područje LAG-a pokazuje mnoge prednosti za okolišno prihvatljivu i održivu poljoprivrednu proizvodnju.

Dodatna prilika za razvoj je i velika količina neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta koje nudi mogućnost razvoja poljoprivredne proizvodnje kao i neiskorišteni prirodni resursi za razvoj drvne industrije, šumarstva, turizma itd. Sve je veća i potražnja za selektivnim oblicima turizma kao što su planinski, avanturistički, sportski, ruralni zdravstveni, lovni i kulturni, a područje LAG-a nudi značajnu mogućnost za razvoj istih. Mala poljoprivredna gospodarstva i porast potražnje za ekološkim, autohtonim i tradicijskim proizvodima idealni su za razvoj agroturizma te predstavljaju dodatnu vrijednost koja se pokazala privlačnom stranim turistima. Uz to, otvara se prilika za integriranje poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu, omogućava se daljnji razvoj suradnje lokalnih poljoprivrednika sa turističkim i javnim sektorom s ciljem plasmana visokokvalitetnih i autohtonih poljoprivrednih proizvoda. Kao dodatni sadržaj turističke ponude dostupna je i bogata povijesno – kulturna baština područja LAG-a. Sve JLS u sastavu LAG-a imaju izgrađene poduzetničke zone što doprinosi snazi područja u okviru stvaranja preduvjeta za daljnji gospodarski razvoj i napredak.

Čimbenici koji predstavljaju ograničavajući faktor su svrstani u slabosti područja i odnose se na veliku površinu sa vrlo malom gustoćom naseljenosti, izraženu depopulaciju i općenito nepovoljnu demografsku sliku. Mali udio poljoprivrednih djelatnosti u odnosu na javnu upravu, sa visokom starosnom dobi nositelja poljoprivrednih gospodarstva i slabo ulaganje u razvoj novih i inovativnih tehnologija predstavljaju značajan ograničavajući faktor. Također, ograničavajuća je i usitnjenost poljoprivrednih zemljišta, nedovoljna iskorištenost i neriješeni imovinsko-pravni odnosi. Nedovoljan je broj proizvođača zaštićenih proizvoda s područja, općenito je slaba promocija i plasiranje lokalnih proizvoda zbog nedovoljno razvijene i nedostupne prodajne infrastrukture. Razvoj područja ograničava slabo razvijena, nedovoljna i zastarjela turistička, komunalna i društvena infrastruktura,

slaba pokrivenost električnom energijom i internetom, nedovoljno razvijen sustav javnog i sanitetskog prijevoza, općenito slaba podrška, povezanost i iskorištenost prirodnih i kulturne baštine u svrhu turizma i promocije lokalnih proizvoda. Na području su socijalne usluge, smještaji za starije i nemoćne nedostatni i neadekvatni, obrazovni sustav nije usklađen s potrebama tržišta rada.

Iako je turizam dobro razvijen u nekim JLS-ovima članovima LAG-a (općine Plitvička Jezera i Rakovica, grad Senj), ostali dijelovi imaju manji broju posjeta domaćih i stranih turista. Razlog je nedostatak smještajnih kapaciteta visoke kategorije, naročito kod OPG-ova, ali i kratki boravak turista na području. Uz prepoznatljive poljoprivredne proizvode ovog kraja, postoje i mnogi koji su od velikog značaja lokalnom stanovništvu, ali zbog nedostatne promidžbe i brendiranja nisu poznati široj populaciji (buša, lički tartuf, kuka). Dodatni problem razvoja poljoprivredne proizvodnje je i veliki postotak starog i neobrazovanog stanovništva te činjenica da se većina stanovništva bavi poljoprivredom kao usputnom djelatnošću. Samim time ne raspolažu dostatnim količinama kako bi se probili na tržište te mnogi iz tog razloga ne ulažu u promociju vlastitih proizvoda. Nadalje, izostaje organizirani otkup poljoprivrednih proizvoda te udruživanje poljoprivrednika u svrhu lakšeg plasmana proizvoda i konkurentnosti na tržištu. Velika površina i mala gustoća naseljenosti, depopulacija i nepovoljna demografska slika ipak se mogu izdvojiti kao glavne slabosti područja LAG-a. Iako je prometno dobro povezan s ostatkom RH, nedostatak javnog i sanitetskog prijevoza uvelike otežava svakodnevno funkcioniranje lokalnog stanovništva, naročito populaciji starije životne dobi zbog nemogućnosti prijevoza do medicinskih ustanova. Ovo područje bilježi veliki odljev stanovništva mlađe dobi kao i odumiranje već starog stanovništva što zajedno rezultira nepovoljnom demografskom slikom. Nedovoljan broj vrtića, škola i ostalih obrazovnih i rekreacijskih ustanova čini jedan od razloga iseljavanja stanovništva. Isto tako, neadekvatan smještaj za brigu o starijim i nemoćnim osobama kao i ostale socijalne usluge i organizacije nisu na zadovoljavajućoj razini.

Globalna gospodarska kriza, posljedice pandemije i klimatske promjene nameću se kao glavne prijetnje razvoju i napretku na svjetskoj razini. Kako bi se zaštitila prirodna baština i smanjio utjecaj klimatskih promjena potrebna su daljnja ulaganja u korištenje OIE. Lokalno, izdvojeni su negativni demografski trendovi, centralizirano državno upravljanje resursima (nedovoljno ulaganja u ruralna područja), nedostatak vlastitih financijskih sredstava za financiranje projekata, nemogućnost zaposlenja visokoobrazovanog stanovništva te nemogućnost plasmana poljoprivrednih proizvoda na tržište. Obrazovni sustav na razini LAG-a ne nudi programe koji su u skladu s potrebama ovog područja. Velika prijetnja ovom području je i neprepoznavanje specifičnosti kao što su velika geografska površina, niska gustoća naseljenosti i rapidno odumiranje i iseljavanje stanovništva na nacionalnoj razini. Dostupnost nacionalnih i EU sredstava za sufinanciranje novih ulaganja nudi mogućnost unaprjeđenja kako poljoprivredne proizvodnje i razvoja ostalih grana gospodarstva, tako i poboljšanja lokalne komunalne i društvene infrastrukture u svrhu poboljšanja kvalitete života lokalnog stanovništva.

5. OPĆI CILJEVI, SPECIFIČNI CILJEVI I INTERVENCIJE LRS

5.1. Prikaz potreba LAG područja

Tablica 25: Potrebe LAG područja

Naziv potrebe	Opis potrebe	Naziv općeg cilja LRS kojim se ispunjava potreba	Naziv specifičnog cilja LRS kojim se ispunjava potreba
P1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	Potrebno naći rješenje za povećanjem konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje i za plasman visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda na tržište	1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.1. Uvođenje novih tehnologija i modernizacija poljoprivredne proizvodnje
P2. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta	Potrebno potaknuti razvoj ekološke proizvodnje hrane, naročito na oranicama i voćnjacima, sa svrhom boljeg iskorištenja poljoprivrednog zemljišta te očuvanja okoliša	1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede
P3. Bolji plasman i veća konkurentnost poljoprivrednih proizvoda na tržištu	Postizanje dodane vrijednosti poljoprivrednog proizvoda kroz preradu	1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti
P4. Veća prepoznatljivost autohtonih poljoprivrednih proizvoda	Promocija kvalitetnih lokalnih proizvoda kroz marketing i putem povezivanja s turističkim agencijama te izravnom prodajom lokalnih proizvoda	2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma	2.1. Razvoj agroturizma
P5. Podizanje konkurentnosti turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima	Spajanje poljoprivredne proizvodnje i turističke ponude (smještaj turista na OPG-ovima, ponuda domaćih proizvoda...)	2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma	2.1. Razvoj agroturizma
P6. Bolja povezanost LAG područja	Potrebna ulaganja u cestovnu i prometnu infrastrukturu sa ciljem bolje povezanosti LAG područja	3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture
P7. Pобољшanje društvene infrastrukture	Nedostatak društvene infrastrukture te nedovoljna uključenost	3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture

	socijalnih udruga na području LAG-a		
P8. Zadržavanje stanovništva na ruralnim područjima	Smanjenje broja stanovnika na području LAG-a je izraženije u odnosu na ostatak RH, potrebno je postojeće lokalno stanovništvo zadržati te privući novo	3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture
P9. Povećanje korištenja OIE	Kako bi se zaštitila prirodna baština i smanjio utjecaj klimatskih promjena potrebna su daljnja ulaganja u korištenje OIE	Za sve opće ciljeve	Za sve specifične ciljeve

Potrebe LAG-a definirane su putem komunikacije s lokalnim stanovništvom i dionicima javnog, civilnog i gospodarskog sektora, njihove projektne prijedloge i sveukupnu analizu područja provedenu kroz izradu LRS. Kako je glavni problem područja LAG-a ubrzano iseljavanje te odumiranje i starenje stanovništva, potrebe LAG-a stavljaju naglasak na poboljšanje kvalitete svakodnevnog života u ruralnim područjima.

Kao primarno ruralno područje, povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje jedan je od glavnih ciljeva ove razvojne strategije. Postoji povećana potreba za udruživanjem lokalnih poljoprivrednih proizvođača sa ciljem što boljeg plasmana lokalnih proizvoda. Trenutno većina proizvođača svoje proizvode nudi na kućnom pragu ili u sklopu tržnica kojih je također nedovoljno na području. Potrebno je pronaći rješenje koje je lako dostupno, ali i prilagođeno proizvođačima svih životnih dobi, primjerice udruživanje s turističkim agencijama na području LAG-a te uključivanjem autohtonih poljoprivrednih proizvoda u turističku ponudu. Isto tako, postoji potreba za lokalnim trgovinama specijaliziranim za prodaju zdrave hrane i ekoloških proizvoda u kojima bi proizvođači mogli nuditi visoko kvalitetne proizvode. Na taj način prati se trend prisutan u ostatku RH, ali i u svijetu.

P1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje

Kako bi se stvorili preduvjeti za bolju organizaciju lanaca opskrbe potrebno je povećati konkurentnost poljoprivredne proizvodnje ulaganjima u nove tehnologije i općenito modernizaciju poljoprivredne proizvodnje.

P2. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta

Potrebno je potaknuti razvoj ekološke proizvodnje hrane, naročito na oranicama i voćnjacima, sa svrhom boljeg iskorištenja poljoprivrednog zemljišta te očuvanja okoliša. Također, potrebno je bolje iskoristiti prirodni potencijal ovog područja te bolje iskoristiti velike poljoprivredne površine i prirodne resurse. Razvojem ekološke poljoprivrede očuvao bi se prirodni potencijal područja LAG-a te postigla dodana vrijednost visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda. Ulaganja u razvoj ekološke poljoprivrede su u skladu s rastućom potražnjom za ekološkim proizvodima na tržištu.

P3. Bolji plasman i veća konkurentnost poljoprivrednih proizvoda na tržištu

Ulaganjima u (ekološku) poljoprivrednu proizvodnju se stvaraju preduvjeti za daljnji razvoj visokokvalitetnih poljoprivrednih proizvoda koji ostvaruju lakši (bolji) plasman na tržištu. Poticanjem ulaganja u preradu se stvara dodana vrijednost poljoprivrednih proizvoda, pri tome, primjenom inovacija i modernih tehnologija se ostvaruju manji troškovi u proizvodnji i ostvaruju veći prihodi. U svrhu olakšanja plasmana i distribucije potrebno je poticati udruživanje s drugim poljoprivrednicima i vezanim sektorima. Kroz udruživanje s lokalnim turističkim zajednicama, stvara se brend ličkih proizvoda koji je lako prepoznatljiv domaćim i stranim posjetiteljima.

P4. Veća prepoznatljivost autohtonih poljoprivrednih proizvoda

Još jedan od načina boljeg plasmana lokalnih proizvoda je kroz razvoj agroturizma za koji područje LAG-a ima veliki potencijal. Kroz ponudu smještaja na poljoprivrednim gospodarstvima, lokalno stanovništvo razvija dodatnu djelatnost i izvor prihoda te nudi domaće (autohtone) proizvode svojim gostima. Naglašavanjem autentičnosti lokalnih poljoprivrednih proizvoda, razvojem prepoznatljivog (ličkog) brenda i povezivanjem s turističkim agencijama, stvara se osnova za privlačenje turista. Organiziranje obilazaka poljoprivrednih gospodarstava te pružanje edukativnih iskustava dodatno podupire razvoj područja kroz agroturizam. Istovremeno, poticanje razvoja novih poljoprivrednih proizvoda i inovacija obogaćuje turističku ponudu i privlači goste te stvara dodatne prihode lokalnom stanovništvu.

P5. Podizanje konkurentnosti turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima

Degustacije proizvoda obogaćuju turističko iskustvo, a uz pomoć certifikacije proizvoda se olakšava plasman lokalnih (autohtonih) proizvoda kroz turistički sektor. Kroz ove aktivnosti, agroturizam postaje sve atraktivnija opcija za turiste, što doprinosi njegovom daljnjem razvoju i stvara dodatne prihode lokalnom stanovništvu. Kako je većina poljoprivrednih proizvođača s ovog područja starije životne dobi i bez stručnog znanja, potrebno je organizirati edukacije za poljoprivredne proizvođače te uključiti stručnjake iz raznih relevantnih područja koji bi educirali i pridonijeli razmjeni znanja u lokalnoj zajednici. Uz to, potrebno je poljoprivredu približiti mladima i učiniti je poželjnom djelatnošću. To se planira postići uvođenjem novih tehnologija i modernizacijom poljoprivredne proizvodnje kao i naglaskom na marketing te daljnjim ulaganjima u stvaranje prepoznatljivog ličkog brenda kojim će se poljoprivredni proizvodi bolje pozicionirati na tržištu.

P6. Bolja povezanost LAG područja

Jedna od izraženijih potreba ovog područja je izgradnja nove i obnova postojeće komunalne infrastrukture, poput nerazvrstanih cesta koje povezuju udaljenije dijelove LAG-a s gradovima kako bi lokalnom stanovništvu bile dostupnije usluge koje pruža grad, (ali i zastarjelih željeznica i kolodvora) te bolja organizacija javnog prijevoza kroz sve dijelove LAG-a. Postoji i problem nedostatka parkirnih mjesta, naročito u gradovima tijekom ljetnih mjeseci, pa se javlja potreba za izgradnjom novih.

P7. Poboljšanje društvene infrastrukture

Uz to, postoji potreba za uređenjem javnih površina poput trgova i parkova te zelenih površina, izgradnjom šumskih cesta i poučnih staza kao i izgradnjom vidikovaca koji doprinose kvaliteti svakodnevnog života stanovnika, ali i proširuju turističku ponudu ovog kraja.

P8. Zadržavanje stanovništva na ruralnim područjima

Zbog većeg broja starijeg stanovništva i nedovoljne ponude socijalnih usluga, postoji velika potreba za većom uključenosti socijalnih organizacija (trenutno na području djeluju Crveni križ te udruge za pružanje pomoći u kući i projekt "Zaželi"). Domovi za starije i nemoćne nemaju dovoljno kapaciteta i nisu adekvatno opremljeni, a potrebna je i bolja organizacija sanitetskog prijevoza kako bi medicinske usluge bile dostupne svima. Kako je cilj razvoja područja LAG-a i zadržavanje mlađe populacije, potrebno je izgraditi više dječjih vrtića i igrališta kao i modernizirati postojeće te unaprijediti ponudu zabavnog sadržaja (izgradnja street workout igrališta, zip line...).

P9. Povećanje korištenja OIE

Kako se globalna gospodarska kriza, posljedice pandemije i klimatske promjene nameću kao glavne prijetnje razvoju i napretku na svjetskoj razini tako se nameću i na LAG području. U svrhu zaštite prirodne baština koja je najveća vrijednost ovoga područja i kako bi se smanjio utjecaj klimatskih promjena potrebna su daljnja ulaganja u korištenje OIE, te ju je potrebno poticati u svim intervencijama.

Iako je broj potreba na području LAG-a značajan, potrebno je naglasiti kako su sredstva javne potpore ograničena te treba uzeti u obzir da će i broj odabranih projekata biti u skladu s tim.

5.2. Opis općih i specifičnih ciljeva LRS

Tablica 26: Opći i specifični ciljevi LRS

Naziv općeg cilja	Kratki opis općeg cilja	Naziv specifičnog cilja	Kratki opis specifičnog cilja
1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	Unaprjeđenje i modernizacija poljoprivredne proizvodnje, razvoj malih gospodarstava te poticanje mlađeg stanovništva na bavljenjem poljoprivredom kroz uvođenje novih tehnologija	1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti	Poticat će se ulaganja u nove tehnologije koje se mogu odnositi na inovativne proizvodne procese u poljoprivrednoj proizvodnji, digitalizaciju i ulaganja vezana uz obnovljive izvore energije i ekološku poljoprivredu kako bi se povećala konkurentnost poljoprivrede
		1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede	Potiče se bolja iskoristivost prirodnog potencijala područja te doprinosi očuvanju okoliša
		1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti	Poticanje ulaganja proizvoda s dodanom kroz preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda koji su definirani Prilogom I. Ugovora
2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma	Proširenje asortimana poljoprivredne proizvodnje i unošenje promjena u postojećoj proizvodnji na poljoprivrednim gospodarstvima razvijajući marketing i različite vrste turizma s naglaskom na agroturizam	2.1. Razvoj agroturizma	Potiče lokalno stanovništvo da se bave dodatnom djelatnošću uz poljoprivrednu proizvodnju te doprinosi lakšem plasmanu domaćih proizvoda
3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	Podizanje standarda života u ruralnim područjima kroz izgradnju komunalne infrastrukture, bolju organizaciju društvene infrastrukture te dodatnim zabavnim sadržajima koji bi ruralna područja učinila mjestom privlačnim za život	3.1. Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	Izgradnja i obnova cesta i prometne infrastrukture, bolja organizacija razvrstavanja otpada, obnova sustava javne vodoopskrbe. Izgradnja i modernizacija dječjih vrtića i igrališta, izgradnja škola, izgradnja i opremanje domova za starije i nemoćne osobe, bolja organizacija socijalnih udruga na području. Uređenje trgova i gradskih parkova, uređenje šetnjica, izgradnja i uređenje šumskih i poučnih staza, vidikovaca, zabavnog sadržaja (zip-line, street workout parkovi).

Ciljevi Lokalne razvojne strategije LAG-a Lika formirani su prema potrebama područja i vođeni SWOT analizom. Definirana su tri opća cilja koja su vezana za podizanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, diverzifikaciju poljoprivrede i razvoj agroturizma te podizanje kvalitete života u ruralnim područjima.

OC 1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje provodit će se kroz 3 specifična cilja: SC 1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti, SC 1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede i SC 1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti. Prehrambeno-prerađivačka industrija pokazuje snažan potencijal za stvaranje dodane vrijednosti i novih radnih mjesta. Rast domaće proizvodnje doprinijet će smanjivanju deficita primarne poljoprivrede i prerade hrane i poboljšati korištenje proizvodnih kapaciteta. Ulaganja u izgradnju novih, kao i modernizaciju postojećih prerađivačkih kapaciteta te uvođenje inovativnih tehnologija doprinijeti će povećanju konkurentnosti hrvatskih proizvoda i rastu zapošljavanja u ruralnom području.

Na području cijele Republike Hrvatske, kao i u svijetu, zabilježen je trend potrošača koji se očituje u sve većem broju specijaliziranih trgovina ekološkim proizvodima. Prirodni resursi i uvjeti na području LAG-a olakotna su okolnost za bavljenje ekološkom poljoprivredom, a isto tako daje dodanu vrijednost i prepoznatljivost poljoprivrednom proizvodu. S obzirom na probleme kao što su iseljavanje i starenje stanovništva, naglasak na modernizaciji poljoprivrede, uvođenju novih tehnologija te razvoju ekološke proizvodnje pridonosi povećanju konkurentnosti i stvaranju novih mogućnosti za lokalne poljoprivrednike.

OC 2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma naglasak će staviti na razvoj agroturizma. Podizanjem konkurentnosti turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima, putem ponude smještaja te lokalnih i autohtonih specijaliteta, širi se opseg djelatnosti poljoprivrednika i pozitivno utječe na njihov prihod. Isto tako, ulaganjima u lance opskrbe i marketing doprinosi se razvoju prepoznatljivog brenda ličkog područja i time dodatno utječe na proširenje ponude u poljoprivrednoj proizvodnji. Ovo je važno s obzirom na potrebu razvoja alternativnih izvora prihoda za ruralna područja. Poticanje agroturizma i dodane vrijednosti proizvodima može pružiti nove izvore prihoda za lokalne zajednice.

Uz gospodarski razvoj, temelj podizanja standarda života u ruralnim područjima su komunalna i društvena infrastruktura.. OC 3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima planira se provesti kroz SC 3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture. Razvoj infrastrukture i društvenih usluga te ulaganje u komunalne projekte može poboljšati kvalitetu života stanovnika ruralnih područja, što je ključno za zadržavanje stanovništva i privlačenje novih stanovnika.

Kroz sve intervencije ove razvojne strategije, naglasak će biti na korištenju OIE, održavanju postojećih/stvaranju novih radnih mjesta, a kroz intervencije koje se odnose na poljoprivredu proizvodnju i preradu, te diversifikaciju dodatno će se poticati mladi, kako bi se doprinijelo očuvanju okoliša i smanjenju depopulacije lokalnog stanovništva u ruralnim područjima. Obnova i izgradnja komunalne i društvene infrastrukture ima u cilju poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim sredinama te doprinosi atraktivnosti života u selima. Također, doprinosi i rastu društveno-ekonomske održivosti kroz pokretanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga koje uključuju i slobodno vrijeme te kulturu.

5.3. Opis intervencija LRS uključujući projekte suradnje

Intervencije LRS temelje se na potrebama prepoznatim na području LAG-a sukladno definiranim ciljevima koji doprinose pametnom i održivom razvoju. Poveznice između potreba, ciljeva te definiranih intervencija (prikazane su u Tablici 27.) U ovom poglavlju intervencije će biti ukratko opisane, a navedeno je nadalje pojašnjeno i u Tablici 28.

1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju

Potporna za poljoprivrednike kroz ovu mjeru doprinijet će povećanju održivosti poljoprivredne proizvodnje na području obuhvaćenom LRS kao i većoj konkurentnosti, modernizaciji i razvoju poljoprivrednih gospodarstava. Kroz ovu intervenciju planira se staviti naglasak na poticanje bavljenjem

poljoprivredom i povećanje proizvodnje čime će se doprinijeti prehrambenoj sigurnosti područja, poticanju mladih, zadržavanju stanovništva u ruralnom području i posljedično preusmjeravanju negativnog depopulacijskog trenda. Provedba ove mjere pridonijet će i modernizaciji i uvođenju novih tehnologija ili inovacija u poljoprivrednoj proizvodnji čime će se dugoročno povećati konkurentnost poljoprivrednika i osigurati održivost poljoprivredne proizvodnje u cilju učinkovitijeg korištenja resursa za proizvodnju.. Uz mlade poljoprivrednike, dodatan prioritet će se staviti na mala gospodarstva (do 7.999 EUR SO) zbog velikog broja gospodarstava koja su gospodarski slabo održiva. Modernizacijom i obnovom malih gospodarstava povećat će se njihova konkurentnost i održivost na tržištu. Isto tako, omogućiti će se ulaganja u objekte i opremu za preradu primarnih poljoprivrednih proizvoda kako bi im se dodala dodatna vrijednost i kako bi se potaknulo stvaranje finalnog proizvoda veće vrijednosti. Poticat će se i ulaganja u nove tehnologije, digitalizaciju te ekološku proizvodnju.

2.1.1 Razvoj agroturizma i ostalih nepoljoprivrednih djelatnosti

Diverzifikacija djelatnosti u ruralnim područjima doprinosi povećanju prihoda te kroz stvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta stvara dodatan poticaj za povećanje broja stanovnika. Kroz ovu mjeru ulagat će se u razvoj nepoljoprivredne djelatnosti kao što su turizam, s naglaskom na agroturizam, marketing, izravnu prodaju lokalnih proizvoda te pružanja usluga u ruralnom području. Navedeno će doprinijeti i očuvanju lokalne tradicije i kulturne i prirodne baštine područja LAG-a.

3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo

Područje LAG-a LIKA započelo je obnovu infrastrukture i poboljšanje društvenih usluga kroz provedbu mjera iz programskog razdoblja 2014. – 2020. sa ciljem zaustavljanja negativnog depopulacijskog trenda. Iako je u prošlom programskom razdoblju odobreno 6 projekata koji ulažu u pokretanje, poboljšanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo i dalje postoji značajan broj nedostataka stoga je potrebno daljnje ulaganje u razdoblju koje slijedi. Kroz ovu mjeru stvaraju se uvjeti za poticanje gospodarskog napretka i poboljšanje kvalitete života što čini temelj za zaustavljanje iseljavanja s područja. Omogućiti će se ulaganja u izgradnju nerazvrstanih cesta i prometne infrastrukture, izgradnju i/ili opremanje dječjih vrtića i igrališta, izgradnju i/ili opremanje škola te ustanova i domova za brigu o starijima i nemoćnima. Uz to, prihvatljiva su ulaganja i u izgradnju i uređenje gradskih parkova i trgova, šumskih i poučnih staza te dodatnog zabavnog sadržaja koji će obogatiti turističku ponudu područja LAG-a, ali i pozitivno utjecati na svakodnevni život lokalnog stanovništva.

Projekt suradnje - promocija poljoprivredne proizvodnje i poticanje proizvodnje proizvoda sa dodanom vrijednosti na području LAG-a

Kroz projekt suradnje "BusyBee Workshop" u programskom razdoblju 2014. – 2020. izrađena je Studija o marketinškom razvoju koncepta pozicioniranja lokalnih proizvoda, obuhvaćajući teme oblikovanja proizvoda, ambalažiranja i etiketiranja, povećanja prodaje te promocije proizvoda. Studija je javno dostupna svim lokalnim proizvođačima iz LAG partnera na projektu (LAG Bilogora-Papuk, LAG Papuk, LAG VIP i LAG VINODOL) kao vodič za marketinško oblikovanje i plasiranje proizvoda.

Planira se nastavak ovog projekta u programskom razdoblju 2023. – 2027., gdje će se teorijske spoznaje primijeniti na praktičnim primjerima. Poljoprivrednim proizvođačima će se pružiti edukacija o marketinškim alatima i tehnologijama te individualne mogućnosti za unapređenje njihovih vještina i proizvoda. Projekt također uključuje prilagodbu dizajna ambalaže i etiketa za lokalne proizvode te njihovu marketinšku promociju kako bi konkurirali industrijskim proizvodima. Ponuđene edukacije i marketinški alati bit će korisni i LAG partnerima, a studijske posjete primjerima dobre prakse će dodatno unaprijediti proizvodnju i konkurentnost poljoprivrednih proizvođača te stvoriti dodana vrijednost na području LAG-a. Projekt uključuje održavanje radionica, primjenu dizajna na proizvodima, individualno savjetovanje, studijske posjete, izradu promotivnih materijala te postavljanje polica s multimedijom za lokalne proizvode.

Tablica 27: Intervencije u LRS

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Potreba	Intervencija
1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti	P1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
	1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede	P2. Bolje iskorištenje prirodnih resursa i neiskorištenog poljoprivrednog zemljišta	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
	1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti	P3. Bolji plasman i veća konkurentnost poljoprivrednih proizvoda na tržištu	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma	2.1. Razvoj agroturizma	P4. Veća prepoznatljivost autohtonih poljoprivrednih proizvoda	2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području
		P5. Podizanje konkurentnosti turističke ponude na poljoprivrednim gospodarstvima	2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području
3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	P6. Bolja povezanost LAG područja	3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo
		P7. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo
		P9. Povećanje korištenja OIE	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
			2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području
			3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo

Tablica 28: Projekti suradnje

Vrsta projekta suradnje	Područje interesa projekta suradnje	Očekivani rezultat provedbe projekta suradnje	Indikativni visina proračuna projekta suradnje
Transnacionalni	Poljoprivreda, industrija, trgovina	<p>Održane radionice o marketinškim alatima za povećanje prodaje, prezentacijskim i prodajnim vještinama, konceptu promocije proizvoda, važnosti marketinga (fizički ili online)</p> <ul style="list-style-type: none">-Održana individualna savjetovanja za proizvođače u svrhu unapređenja poslovanja i proizvodnje (individualni savjeti o mogućnosti za unapređenje prezentacijskih i prodajnih vještina i sl.)-Izrađeno tehničko rješenje dizajna pakiranja prilagođen vrsti poljoprivrednog proizvoda- Implementiran dizajn ambalaže i etiketa u svrhu unifikacije vizualnog izgleda lokalnih proizvoda-Odrađene promotivne aktivnosti-Izrađeni promotivni materijali-Nabavljena oprema – police za trgovinu sa tabletom (digitalnom reklamom)-Organizirane i provedene studijske posjete	4%

Tablica 29: Opis intervencija

Naziv i kod intervencije	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju
Područje obuhvata	Sve JLS LAG-a LIKA
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	<p>Ulaganja u razvoj i inovacije u poljoprivrednoj proizvodnji i preradi s naglaskom na poticanje mladih poljoprivrednika upisanih u Upisnik poljoprivrednika te olakšavanje održivog razvoja u ruralnom području. Prihvatljiva su ulaganja u povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih proizvoda u cilju jačanja usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava te poboljšanje položaja poljoprivrednika u vrijednosnom lancu, a sve s ciljem poticanja pametnog, konkurentnog i otpornog sektora poljoprivrede.</p> <p>Provedbom intervencije doprinijeti će se potrebama P1., P2 i P3. i općem cilju LRS 1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, te specifičnim ciljevima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti (<i>doprinos se ostvaruje prihvatljivim vrstama ulaganja u primarnu proizvodnju i davanjem prednosti ulaganjima koje provode članovi poljoprivrednih zadruga; ekološkim proizvođačima; ulaganjima koja osiguravaju veći broj novostvorenih radnih mjesta, ulaganjima koja uvode nove tehnologije/inovacije/digitalizaciju, ulaganjima u OIE</i>) • 1.2. Razvoj ekološke proizvodnje (<i>doprinos se ostvaruje prihvatljivim vrstama ulaganja u primarnu proizvodnju i davanjem prednosti ekološkim proizvođačima</i>) • 1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti (<i>doprinos se ostvaruje prihvatljivim vrstama ulaganja u preradu; ulaganjima koja uvode nove tehnologije/inovacije, ulaganjima u OIE</i>) <p>Intervencija doprinosi specifičnim ciljevima ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju (<i>pružajući potporu modernizaciji, tehnološkom napretku i digitalizaciji poljoprivrednih gospodarstava, što kratkoročno povećava efikasnost poljoprivrednika i dugoročno unaprjeđuje njihova konkurentnost i tržišna usmjerenost</i>) • 4.Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvestracije ugljika, te promicanje održive energije (<i>pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima</i>) • 5.Poticanje održivog razvoja i djelotvornog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, tlo i zrak, uključujući smanjenje ovisnosti o kemikalijama (<i>Intervencija potiče ekološku proizvodnju i upotrebu održivih tehnologija, čime se smanjuje utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse kao što su voda, tlo i zrak</i>) • 6. Doprinos zaustavljanju procesa gubitka bioraznolikosti i pokretanju procesa oporavka bioraznolikosti, poboljšanje usluga ekosustava te očuvanje staništa i krajobraza (<i>Kroz poticanje očuvanja prirodnih staništa i upotrebu agroekoloških praksi, intervencija pridonosi očuvanju bioraznolikosti i ekosustava</i>)

	<ul style="list-style-type: none"> • 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo (<i>Poticanjem žena u poljoprivredi, mladih poljoprivrednika i malih poljoprivrednih gospodarstava, kao i promicanjem rodne ravnopravnosti, intervencija povećava zapošljavanje i socijalnu uključenost u ruralnim područjima</i>); <p>Intervencija 1.1.1 biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>I pokazateljima rezultata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R. 9 ZPP-a - 5, (<i>očekuje se da će 5 poljoprivrednika primiti potporu kroz provedbu ove intervencije za ulaganja u tehnološku modernizaciju i povećanje konkurentnosti</i>) • R. 15 ZPP-a – 0.02 MW, (<i>očekuje se da će se ulagati u fotonaponske elektrane ukupne snage 20 kW što doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova</i>) • R. 16 ZPP-a- 3 (<i>očekuje se da će 3 gospodarstva provesti ulaganja u OIE koja smanjuju negativan utjecaj na prirodne resurse</i>) • R. 27 ZPP-a - 5, (<i>očekuje se da će se potpora dodijeliti za 5 projekata koji doprinose okolišnoj održivosti i ublažavanju klimatskih promjena</i>) • R. 37 ZPP-a - 2, (<i>očekuje se da će se stvoriti minimalno 2 nova radna mjesta u ruralnim područjima</i>) • <p><i>U skladu s LEADER načelima, ova intervencija se oslanja na lokalne potrebe i resurse, identificirane kroz participativni proces s dionicima zajednice i analizu stanja. Fokus na certifikaciji "Lika Quality" osigurava dodanu vrijednost proizvodima i usmjerava potporu prema održivim i lokalno relevantnim poljoprivrednim praksama. Također u odnosu na SP ZPP intervencije, naglasak je na malim gospodarstvima i mladim poljoprivrednicima, ciljajući na prevenciju depopulacije i jačanje održivosti. Intervencija također omogućuje ulaganja u moderne tehnologije i ekološku proizvodnju, pružajući lokalnim gospodarstvima alate za povećanje konkurentnosti. Uključivanje lokalne zajednice u upravljanje i provedbu projekata povećava transparentnost i jača socijalni kapital. Ova intervencija nudi prilagodljiviji, ciljaniji i učinkovitiji pristup u poticanju održive poljoprivredne proizvodnje.</i></p>
Ciljani korisnici	<p>Jedan od sljedećih organizacijskih oblika registriranih za poljoprivrednu djelatnost i/ili preradu poljoprivrednih proizvoda (ovisno o vrsti ulaganja):</p> <ul style="list-style-type: none"> • obiteljsko poljoprivredno gospodarstvo (OPG) • obrt • trgovačko društvo (isključujući trgovačka društva čiji su osnivači i vlasnici javnopravna tijela) • zadruga
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Korisnik mora ispunjavati najmanje sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imati sjedište/podružnicu unutar područja LAG-a „Lika“ prije dana objave LAG natječaja • Biti upisan u upisnik poljoprivrednika/OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda ili registriran za preradu poljoprivrednih proizvoda

	<ul style="list-style-type: none"> • Dokazati ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 3.000 EUR-a SO kod podnošenja Zahtjeva za potporu • Biti u rangu mikro ili malog poduzeća ako je korisnik poduzeće • Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata su:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata u funkciji poljoprivredne proizvodnje (primarne i prerade), te zbrinjavanje gnoja - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za edukaciju, prezentaciju, promociju i prodaju poljoprivrednih proizvoda - Nabava poljoprivredne mehanizacije i opreme te gospodarskih vozila za vlastitu poljoprivrednu proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, mehanizaciju i opremu za skladištenje, rukovanje, transport i primjenu stajskog gnoja - Restrukturiranje postojećih i/ili podizanje novih višegodišnjih nasada, uključujući opremanje te nabavu potrebne opreme - Uređenje i trajnije poboljšanje kvalitete poljoprivrednog zemljišta u svrhu poljoprivredne proizvodnje - Ulaganja u nove sustave navodnjavanja na poljoprivrednom gospodarstvu, (projekt koji uključuje samo navodnjavanje nije prihvatljiv) - Ulaganje u građenje i/ili opremanje objekata za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora energije te pratećih postrojenja i objekata za potrebe primarne poljoprivredne proizvodnje i prerade poljoprivrednih proizvoda te nabava potrebne opreme - Ostali projekti propisani LAG natječajem <p>Prihvatljivi projekt mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Odnositi se na proizvodnju poljoprivrednih proizvoda, a koji su navedeni u Prilogu I. Ugovora - Proizvedena energija koristi se za podmirenje vlastitih potreba gospodarstva za energijom u svrhu proizvodnje poljoprivrednih proizvoda iz Priloga I. Ugovora. - Ulaganja u navodnjavanje moraju ispuniti uvjete propisane člankom 74. Uredbe (EU) br. 2021/2115 - Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Načela kriterija odabira	<p>Prednost pri odabiru imat će: mladi poljoprivrednici, žene nositeljice poljoprivrednih gospodarstava/odgovorne osobe u pravnim osobama, članovi poljoprivrednih zadruga; ekološki proizvođači; ulaganja koja osiguravaju veći broj novostvorenih radnih mjesta, korisnicima koji su duže upisani u Upisnik poljoprivrednika, ulaganja koja uvode nove tehnologije/inovacije/digitalizaciju, ulaganja u OIE, korisnicima koji posjeduju znak neobavezne sheme kvalitete (Lika Quality).</p> <p>Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.</p>
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem

Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 65% od ukupnih prihvatljivih troškova projekta. Intenzitet potpore iznosi 80% za sljedeća ulaganja: <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganja mladih poljoprivrednika kako su definirani strateškim planom ZPP (do 41. godine starosti) - Ulaganja u navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu - Intenzitet potpore iznosi 85% za ulaganja u mala poljoprivredna gospodarstva (poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednika ekonomske veličine od 3.000 EUR do 8.000 EUR).

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	2
Broj sačuvanih radnih mjesta	5

R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R. 9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava
	Mjerna jedinica	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	5 poljoprivrednih gospodarstva
2.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,02
3.	Naziv pokazatelja	R.16 Ulaganja povezana s klimom
	Mjerna jedinica	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	3
4.	Naziv pokazatelja	R.27 Uspješnost u području okoliša ili klime ostvarena ulaganjem u ruralna područja
	Mjerna jedinica	broj projekata
	Ciljna vrijednost	5

Naziv i kod intervencije	2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području
Područje obuhvata	Sve JLS LAG-a LIKA
Kratki opis intervencije: -svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS	<p>Svrha intervencije je razvoj postojećih nepoljoprivrednih djelatnosti, s posebnim fokusom na agroturizam, uz očuvanje postojećih i stvaranje novih radnih mjesta. Intervencija ima za cilj smanjenje depopulacije, promicanje održivog razvoja ruralnih područja, očuvanje i valorizacija kulturne baštine i tradicionalnih vještina. Također, promicat će se rodna ravnopravnost, socijalna uključenost i lokalni razvoj u ruralnim područjima.</p> <p>Provedba intervencije doprinijeti će općem cilju LRS: 2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma i specifičnom cilju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2.1. Razvoj agroturizma (<i>Fokusom na agroturizam, intervencija ispunjava specifični cilj LRS-a o razvoju agroturizma, pružajući novu dinamiku i dodatni izvor prihoda u ruralnim područjima. Na taj način, intervencija promiče očuvanje radnih mjesta i smanjuje rizik od depopulacije</i>) <p>Intervencija doprinosi specifičnom cilju ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije (pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima) (<i>pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima</i>) • 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo; (<i>Intervencija doprinosi očuvanju i unapređenju kvalitete ruralnog života kroz razvoj agroturizma i smanjenje depopulacije, a poticanjem žena u poljoprivredi, mladih poljoprivrednika i malih poljoprivrednih gospodarstava, kao i promicanjem rodne ravnopravnosti, dodatno povećava zapošljavanje i socijalnu uključenost u skladu sa SC 8 ZPP-a</i>) <p>Intervencija 2.1.1 biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>I pokazateljima rezultata ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R. 15 ZPP-a – 0.01 MW, (<i>očekuje se da će se ulagati u fotonaponske elektrane ukupne snage 10 kW što doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova</i>) • R. 16 ZPP-a- 2 (<i>očekuje se da će 2 gospodarstva provesti ulaganja u OIE koja smanjuju negativan utjecaj na prirodne resurse</i>) • R. 37 ZPP-a-1, (<i>očekuje se da će se stvoriti minimalno 1 novo radno mjesto u ruralnom području</i>) <p><i>U skladu s LEADER načelima, ova intervencija je osmišljena kao odgovor na lokalne potrebe i resurse, identificirane kroz participativni proces sa lokalnom zajednicom i analizu stanja. Za razliku od standardnih SP ZPP intervencija, ova mjera stavlja naglasak na razvoj agroturizma i dodatno vrednuje one koji su prepoznati znakom kvalitete 'Lika Quality', potičući tako održive i lokalno relevantne „agroturističke“ prakse. Fokus je na mladim poljoprivrednicima i malim gospodarstvima, s ciljem diversifikacije ruralne ekonomije i prevencije depopulacije. Intervencija omogućuje ulaganja u održive tehnologije i prakse, čime se podiže</i></p>

	<i>konkurentnost lokalnih poduzeća u agroturističkom sektoru. Uključivanje lokalne zajednice u upravljanje i provedbu povećava transparentnost i jača socijalni kapital. Ova intervencija također pruža prilagodljiviji, ciljaniji i učinkovitiji pristup u poticanju održivog razvoja ruralnih područja kroz agroturizam.</i>
Ciljani korisnici	Fizičke i pravne osobe upisane u Upisnik poljoprivrednika OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda.
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Korisnik mora ispunjavati najmanje sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imati sjedište/podružnicu unutar područja LAG-a „Lika“ prije dana objave LAG natječaja • Biti upisan u upisnik poljoprivrednika/OPG-a/drugi odgovarajući upisnik/registar/evidenciju proizvođača primarnih poljoprivrednih proizvoda • Dokazati ekonomsku veličinu poljoprivrednog gospodarstva od najmanje 3.000 EUR-a SO kod podnošenja Zahtjeva za potporu • Biti u rangu mikro ili malog poduzeća ako je korisnik poduzeće • Korisnik mora biti registriran za bavljenje nepoljoprivrednom djelatnošću, odnosno imati rješenje/odgovarajući akt izdan od strane nadležnog tijela kojim se dokazuje bavljenje nepoljoprivrednom djelatnošću za koju se traži potpora na LAG natječaju • Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata: Ulaganje u građenje/rekonstrukciju i/ili opremanje:</p> <ul style="list-style-type: none"> • objekata za pružanje turističkih usluga • objekata za pružanje ugostiteljskih usluga pripremanja i/ili usluživanja jela, pića i napitaka • objekata u kojima se obavlja djelatnost tradicijskog obrta • objekata u kojima se obavlja pakiranje i trženje proizvoda tradicijskog obrta • objekata za pružanje usluga u poljoprivrednim, šumarskim, veterinarskim, društvenim, intelektualnim djelatnostima • objekata za preradu i/ili skladištenje i/ili izravnu prodaju lokalnih proizvoda • sustava za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora (biomasa i sunce) za vlastite potrebe, s pripadajućom opremom i infrastrukturom • kupnja novih gospodarskih vozila, plovila strojeva i opreme u svrhu obavljanja djelatnosti <p>Projekt mora ispunjavati najmanje sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odnositi se na nepoljoprivredne djelatnosti, izlazni proizvod mora biti proizvod koji nije obuhvaćen Prilogom I. Ugovora • Biti usklađen sa općim i specifičnim ciljevima LRS • Biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva ZPP za razdoblje 2023. – 2027. • Ostale uvjete propisane LAG natječajem

Načela kriterija odabira	Prednost pri odabiru imat će: ulaganja u agroturizam, mladi poljoprivrednici, žene nositeljice poljoprivrednih gospodarstava/odgovorne osobe u pravnim osobama, članovi poljoprivrednih zadruga; ekološki proizvođači; ulaganja koja osiguravaju veći broj novostvorenih radnih mjesta, korisnicima koji su duže upisani u Upisnik poljoprivrednika, ulaganja koja uvode nove tehnologije/inovacije/digitalizaciju, ulaganja u OIE, korisnicima koji posjeduju znak neobavezne sheme kvalitete (Lika Quality). Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.	
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem	
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem	
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem	
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem	
Intenzitet potpore	Intenzitet potpore iznosi do 65% od ukupnih prihvatljivih troškova projekta. Intenzitet potpore iznosi 80% za sljedeća ulaganja: <ul style="list-style-type: none"> - Ulaganja mladih poljoprivrednika kako su definirani strateškim planom ZPP (do 41. godine starosti) - Ulaganja u navodnjavanje na poljoprivrednom gospodarstvu - Intenzitet potpore iznosi 85% za ulaganja u mala poljoprivredna gospodarstva (poljoprivredno gospodarstvo upisano u Upisnik poljoprivrednika ekonomske veličine od 3.000 EUR do 7.999 EUR). 	
Pokazatelji		
Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1	
Broj sačuvanih radnih mjesta	2	
R.b.		
1.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,01
2.	Naziv pokazatelja	R.16 Ulaganja povezana s klimom
	Mjerna jedinica	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu
	Ciljna vrijednost	2

Naziv i kod intervencije	3.1.1 Ulaganja u ruralnu infrastrukturu i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo
Područje obuhvata	Sve JLS LAG-a LIKA
<p>Kratki opis intervencije: - svrha intervencije - doprinos intervencije općem i specifičnom cilju LRS - doprinos intervencije specifičnom cilju ZPP - pripadnost intervencije nekom od članaka Uredbe (EU) 2021/2115 - doprinos pokazateljima rezultata ZPP-a - opis dodatne vrijednosti intervencije u provedbi LEADER pristupa uz naglasak na posebitosti intervencije koje ju razlikuju u odnosu na SP ZPP intervencije - ako je primjenjivo opis inovativnih elemenata LRS</p>	<p>Ulaganja u cestovnu i ostalu komunalnu infrastrukturu, poboljšanje socijalnih usluga i izgradnju i modernizaciju društvene infrastrukture kojima će se koristiti više interesnih skupina, poboljšanje temeljnih lokalnih usluga za ruralno stanovništvo, uređenje ili izgradnja šumskih cesta i poučnih staza te uređenje ili izgradnja vidikovaca i ulaganja u turističke atrakcije, sve s ciljem poboljšanja kvalitete života ruralnog stanovništva i njihovog zadržavanja na području LAG-a kroz stvaranje novih radnih mjesta, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja. Ulaganjem u škole, dječje vrtiće i ustanove za starije i sl., stvaraju se uvjeti za dugoročno zadržavanje stanovništva na području LAG-a. Također, razvojem sportsko-rekreativnih i kulturnih sadržaja podiže se životni standard i pruža više razloga za ostanak.</p> <p>Provedba intervencije doprinijeti će općem cilju LRS: 3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima, a specifičnom cilju:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture (<i>poboljšana lokalna infrastruktura i usluge stvara uvjete za dugoročno zadržavanje stanovništva i podiže kvalitetu života</i>) <p>Intervencija doprinosi specifičnim ciljevima ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvestracije ugljika, te promicanje održive energije (pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima) (<i>pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima</i>) • 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo; (<i>intervencija će omogućiti stvaranje novih radnih mjesta kroz izgradnju i opremanje različitih lokalnih ustanova i infrastrukture. Osim toga, ulaganjima u obrazovne i socijalne ustanove posebno će poticati sudjelovanje žena i ranjivih skupina u lokalnom razvoju i zaposlenosti, čime će se promicati rodna ravnopravnost i socijalna uključenost.</i>) <p>Intervencija 3.1.1 biti će usklađena sa zahtjevima i pravilima iz članka 73. Uredbe (EU) br. 2021/2115.</p> <p>I pokazateljima rezultata ZPP:</p> <ul style="list-style-type: none"> • R. 15 ZPP-a – 0.01 MW, (<i>očekuje se da će se ulagati u fotonaponske elektrane ukupne snage 10 kW što doprinosi smanjenju emisija stakleničkih plinova</i>) • R. 37 ZPP-a-1, (<i>očekuje se da će se stvoriti minimalno 1 novo radno mjesto u ruralnom području</i>) • R. 41 ZPP-a – 17.264, (<i>očekuje se da će 17.264 ruralnih stanovnika imati koristi od poboljšanja pristupa usluga i infrastrukturi</i>) <p><i>U skladu s LEADER načelima prilikom odlučivanja prioriteta u razvoju ruralne infrastrukture i usluga osigurala se lokalna participacija i zajedničko odlučivanje, ova intervencija je fleksibilnija i bolje prilagođena specifičnim potrebama i resursima LAG-a. LEADER pristup omogućuje brže i efikasnije usmjeravanje sredstava tamo gdje su najpotrebnija, a time i veći utjecaj na zadržavanje ruralnog stanovništva. Inovativni elementi mogu uključivati korištenje modernih tehnologija u pružanju društvenih</i></p>

	<i>usluga, kao što su telemedicine u ruralnim zdravstvenim centrima. Ova intervencija tako omogućuje holistički razvoj koji je usklađen s dugoročnim ciljevima i potrebama lokalne zajednice.</i>
Ciljani korisnici	<ul style="list-style-type: none"> • jedinice lokalne samouprave – za sve prihvatljive projekte unutar LAG Natječaja • trgovačka društva u većinskom vlasništvu jedinica lokalne samouprave • javne ustanove dječji vrtići • dobrovoljna vatrogasna društva • civilni sektor
Temeljni uvjeti prihvatljivosti korisnika	<p>Korisnik mora ispunjavati najmanje sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Imati sjedište unutar područja LAG-a „Lika“ prije dana objave LAG natječaja • Biti u rangu mikro ili malog poduzeća ako je korisnik poduzeće • Ostale uvjete propisane LAG natječajem
Prihvatljive vrste projekta i temeljni uvjeti prihvatljivosti projekta	<p>Prihvatljive vrste projekata: Građenje/rekonstrukcija i/ili opremanje građevina za:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kulturno – društvenu namjenu (društveni dom/kulturni centar, vatrogasni doma, knjižnica, muzej i sl.) • Obrazovno – odgojnu namjenu (dječji vrtić, škola, ustanove za djecu s posebnim potrebama i sl.) • Društveno - socijalnu namjenu (starački dom, prostori za boravak starijih građana, prostori za socijalno ugrožene građane, ustanove za nezbrinutu djecu, ustanove osobe s posebnim potrebama i sl.) • Sportsko – rekreativnu namjenu (sportska građevina, sportska borilišta, zip-line, biciklistička staza i sl.) • Rekreativnu namjenu (planinarski domovi, izletišta, parkovi, tematski put i sl.) • Javno prometnu namjenu (nerazvrstane ceste, trg, pothodnici, nadvožnjaci, javne stube, parkirališta, prolazi, pješačke površine i sl.) • Turističku namjenu (informativni centar i sl.) • Šumarsku namjenu (šumska prometna infrastruktura poučne staze i prateća infrastruktura i sl.) • Komunalnu namjenu (javni vodovod, gustirne, desalinizatori, lokve, kanalizacija, odlagališta otpada i sl.) • Zdravstvene ustanove (dom zdravlja, ambulanta i sl.) • Javna administracija (zgrade gradova i općina, mjesnih odbora i sl.) • proizvodnju energije iz obnovljivih izvora za vlastite potrebe, s pripadajućom opremom i infrastrukturom • Ostali projekti propisani LAG natječajem <p>Prihvatljivi projekt mora ispunjavati minimalno sljedeće uvjete:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Biti usklađen sa općim i specifičnim ciljevima LRS - Biti usklađen sa jednim ili više specifičnih ciljeva ZPP za razdoblje 2023. – 2027. - Biti namijenjen javnoj upotrebi/korištenju i mora biti javno dostupan različitim pojedincima i interesnim skupinama - Ne smije biti profitnog karaktera (operativni prihodi ne smiju biti veći od operativnih troškova) - Ostale uvjete propisane LAG natječajem

Načela kriterija odabira	Prednost pri odabiru imati će ulaganja koja doprinose stvaranju više radnih mjesta, koja su povezana sa zaštićenim kulturnim dobrom, ulaganjima koja su inovativnog karaktera, ulaganja koja uključuju OIE te za ulaganja u rekonstrukciju i/ili adaptaciju/održavanje/sanaciju i/ili opremanje postojećih objekata. Kriteriji odabira biti će detaljno definirani LAG natječajem.
Najniža ukupna vrijednost projekta	Odredit će se LAG natječajem
Najviša ukupna vrijednost projekta	300.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Najniži iznos potpore po projektu	Odredit će se LAG natječajem
Najviši iznos potpore po projektu	200.000,00 eura (bez PDV-a), a može biti niže određen LAG natječajem
Intenzitet potpore	Najviše 100% za sljedeća ulaganja: Ulaganja u ruralnu infrastrukturu

Pokazatelji

Broj novostvorenih radnih mjesta (puno radno vrijeme), doprinosi R.37 ZPP-a	1
Broj sačuvanih radnih mjesta	4

R.b.	Naziv pokazatelja	
1.	Naziv pokazatelja	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora
	Mjerna jedinica	MW
	Ciljna vrijednost	0,01
2.	Naziv pokazatelja	R.41 Povezivanje ruralnih područja
	Mjerna jedinica	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi
	Ciljna vrijednost	17.264

Skupni prikaz svih pokazatelja za sve intervencije LRS											
Intervencija LRS	Pokazatelj	Mjerna jedinica	Doprinos pokazateljima rezultata ZPP	Ciljna vrijednost po godinama							Ukupna vrijednost
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1.1	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.37	0	0	0	2	0	0	0	2
1.1.1	R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 9	0	0	0	5	0	0	0	5
1.1.1	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R. 15	0	0	0	0,02	0	0	0	0,02
1.1.1	R.16 Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R. 16	0	0	0	3	0	0	0	3
1.1.1	R.27 Uspješnost u području okoliša ili klime ostvarena ulaganjem u ruralna područja	broj projekata	R.37	0	0	0	5	0	0	0	5
2.1.1	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.37	0	0	0	0	1	0	0	1
2.1.1	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R.15	0	0	0	0	0,01	0	0	0,01
2.1.1	R.16 Ulaganja povezana s klimom	Broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.16	0	0	0	0	2	0	0	2
3.1.1	R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	broj poljoprivrednih gospodarstva koji primaju potporu	R.37						0	1	1

3.1.1	R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	MW	R.15						0,005	0,005	0,01
3.1.1	R.41 Povezivanje ruralnih područja	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	R.41						5.762	11.502	17.264

Prikaz kriterija na temelju kojih projekti iz intervencije doprinose provedbi koncepta Pametnih sela

r.b.	Kriterij koji doprinosi provedbi koncepta Pametnih sela	Kriteriji LAG-a na temelju kojih se projekti svrstavaju u projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
1.	Inovativna i pametna rješenja u selima	Projekti koji će uključivati ulaganja u inovativne i pametne tehnologije poput inovativnih alata/opreme/uređaja/aplikacija koji se međusobno povezuju kako bi unaprijedili proizvodnju, usluge, infrastrukturu ili kvalitetu života u ruralnim područjima.
2.	Digitalizacija u poljoprivredi i ostalim društvenim aktivnostima u selima	Projekti koji omogućavaju upotrebu digitalnih platformi, opreme, uređaja i alata kao što su senzori za praćenje usjeva, stoke, skladišnih kapaciteta, meteorologije, aplikacije za upravljanje poljoprivrednim procesima, sustavi za precizno navodnjavanje, tehnologija za praćenje stoke, pametne rasvjete, digitalnih obavijesti, platformi za suradnju i razmjenu informacija o očuvanju prirodnih resursa i sl. u svrhu unaprjeđivanja poljoprivredne produktivnosti i društvenih aktivnosti u ruralnim područjima.
3.	Doprinos okolišnim ciljevima i ublažavanje klimatskih promjena u selima.	Projekti koji aktivno smanjuju emisije stakleničkih plinova u ruralnom okruženju, na primjer, putem korištenja obnovljivih izvora energije, uspostavom infrastrukture koja olakšava pristup OIE, energetske učinkovitosti, ili inovativnih poljoprivrednih praksi.

5.4. Opis procesa odabira projekata na LAG natječajima

U ovom poglavlju opisana je procedura po kojoj će LAG LIKA postupati u odabiru projekata za sve mjere predviđene ovom LRS. LAG će raspisivati natječaje za zaprimanje, ocjenjivanje i odabir projekata kojima će se dodijeliti potpora za dostizanje ciljeva prepoznatih ovom LRS, a sve u skladu s kriterijima odabira, uvjetima prihvatljivost korisnika i projekta navedenim u ovoj LRS i u skladu sa SP ZPP RH pri tome osiguravajući transparentan i ne diskriminirajući postupak.

Upravni odbor LAG-a imenovat će Povjerenstvo za otvaranje Zahtjeva za potporu (Povjerenstvo), Ocjenjivački odbor (OO) i Povjerenstvo za prigovore. Povjerenstvo za otvaranje Zahtjeva za potporu sastoji se od Predsjednika Povjerenstva i članova Povjerenstva – LAG administratora. Članovi OO i Povjerenstva za prigovore ne mogu biti članovi niti jednog tijela LAG-a koje sudjeluje u postupku odabira projekata. Članovi Povjerenstva mogu biti članovi OO (i obrnuto). Također, UO može prema potrebi u članstvo OO imenovati i vanjske stručnjake za pojedina područja. Uz imenovanje članova OO, UO može imenovati i njihove zamjene, kako bi u slučaju spriječenosti, ili potencijalnog sukoba interesa člana/članova, isti mogli sudjelovati u procesu ocjene i odabira projekata. Administrativnu potporu, u smislu pripreme i organizacije sjednica Povjerenstva, OO i Povjerenstva za prigovore te pripreme sve potrebne dokumentacije, pružaju LAG Administratori.

Voditi će se računa da u Upravnom odboru bude zastupljeno minimalno 40% žena i najmanje 1 mlada osobu (osoba do uključujući 40 godina) te da niti jedna interesna skupina nema više od 50% glasačkih prava, a biti će zastupljeni predstavnici sve tri interesne skupine (gospodarski, civilni i javni).

Nakon imenovanja članova Povjerenstva, OO i Povjerenstva za prigovore, LAG Administratori, koji su sudjelovali u izradi LRS-a, internih procedura i internih dokumenata, provest će edukaciju članova Povjerenstva, OO i Povjerenstva za prigovore. U slučaju potrebe za specifičnim vještinama i znanjima (npr. analizi poslovnog plana, poznavanju postupka javne nabave i sl.) LAG će ugovorit vanjske stručnjake za provođenje potrebne edukacije za osposobljavanje članova OO.

Osnovni uvjeti prihvatljivosti korisnika (definirani SP ZPP RH) za prijavu na LAG natječaj:

- mora imati prebivalište/sjedište/podružnicu unutar područja LAG-a prije dana objave LAG natječaja do proteka roka od 5 godina od dana konačne isplate sredstava potpore
- mora imati podmirene odnosno uređene financijske obveze prema državnom proračunu RH
- ne smije biti u postupku predstečaja, stečaja, stečaja potrošača ili likvidacije
- biti u rangu mikro ili malog poduzeća na način i pod uvjetima kako je to propisano Prilogom I Uredbe (EU) br. 702/2014, ako je primjenjivo ovisno o vrsti intervencije
- mora biti vlasnik građevine/zemljišta koje je predmet ulaganja ili dokazati pravni interes nad građevinom/zemljištem koja je predmet ulaganja
- biti usklađen s uvjetima prihvatljivosti nositelja projekta koji su navedeni u nacionalnim provedbenim aktima koji će regulirati provedbu LEADER-a te u LRS i LAG natječaju
- ne smije umjetno stvarati uvjete za ostvarenje potpore u skladu s člankom 62. Uredbe (EU) br. 2021/2116
- ne smije imati povezana ili partnerska poduzeća na jednom LAG natječaju u skladu s Prilogom I. Uredbe (EU) br. 702/2014
- ne smije davati lažne podatke kod prijave na LAG natječaj.

Osnovni uvjeti prihvatljivosti projekta za kojeg korisnik podnosi prijavu na LAG natječaj:

- biti usklađen sa ciljevima LRS i posebnim ciljevima ZPP za razdoblje 2023. - 2027.
- ukupna vrijednost projekta za kojeg korisnik podnosi prijavu na LAG natječaj može iznositi najviše - 300.000 eura (bez PDV-a)
- provoditi se na području odabranog LAG-a
- biti financijski i ekonomski održiv ako je primjenjivo
- građevina koja je predmet rekonstrukcije i/ili opremanja mora biti postojeća (legalna) u skladu s propisima kojima se uređuje gradnja
- projekt mora imati izrađenu svu potrebnu dokumentaciju u skladu s propisima kojima se uređuje gradnja i prostorno uređenje
- nema značajan negativan utjecaj na okoliš i/ili ciljeve očuvanja i cjelovitost područja ekološke mreže.

5.5. Usklađenost LRS sa ZPP

Tablica 30: Usklađenost LRS sa SP ZPP

Opći cilj LRS	Specifični cilj LRS	Intervencija LRS	Usklađenost sa specifičnim ciljevima ZPP (uključujući međusektorski/horizontalni)
1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje	1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti	1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju	2. Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju
	1.2. Razvoj ekološke poljoprivrede		4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije
	1.3. Poticanje proizvodnje proizvoda s dodanom vrijednosti		5. Poticanje održivog razvoja i djelotvornog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, tlo i zrak, uključujući smanjenje ovisnosti o kemikalijama
2. Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma	2.1. Razvoj agroturizma	2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području	6. Doprinos zaustavljanju procesa gubitka bioraznolikosti i pokretanju procesa oporavka bioraznolikosti, poboljšanje usluga ekosustava te očuvanje staništa i krajobraza
			8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo
3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima	3.1 Razvoj komunalne i društvene infrastrukture	3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo	4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije (pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima
			8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo
			4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije (pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, intervencija direktno pridonosi klimatskim ciljevima)

			8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo
--	--	--	--

Opći cilj LRS 1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne se provodi kroz intervenciju 1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju. Prihvatljivim ulaganjima u primarnu proizvodnju i davanjem prednosti ulaganjima koje provode članovi poljoprivrednih zadruga; ekološkim proizvođačima; ulaganjima koja osiguravaju veći broj novostvorenih radnih mjesta, ulaganjima koja uvode nove tehnologije/inovacije, ulaganjima u OIE se doprinosi specifičnom cilju LRS 1.1. Uvođenje novih tehnologija i poticanje konkurentnosti. Provedbom ulaganja u primarnu proizvodnju i davanjem prednosti ekološkim proizvođačima se doprinosi specifičnom cilju LRS 1.2. Razvoj ekološke proizvodnje.

Pružajući potporu modernizaciji, tehnološkom napretku i digitalizaciji poljoprivrednih gospodarstava, što kratkoročno povećava efikasnost poljoprivrednika i dugoročno unaprjeđuje njihovu konkurentnost i tržišnu usmjerenost Opći cilj 1. Povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje je usklađen sa SC ZPP 2. Jačanje usmjerenosti na tržište i povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava kratkoročno i dugoročno, uključujući veću usmjerenost na istraživanja, tehnologiju i digitalizaciju.

Pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju, Opći cilj direktno pridonosi klimatskim ciljevima i usklađen je sa SC ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije. Poticanjem ekološke proizvodnje i upotrebe održivih energija, čime se smanjuje utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse kao što su voda tlo i zrak OC LRS 1 je usklađen sa SC ZPP 5. Poticanje održivog razvoja i djelotvornog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, tlo i zrak, uključujući smanjenje ovisnosti o kemikalijama.

Kroz poticanje očuvanja prirodnih staništa i upotrebu agroekoloških praksi, OC LRS 1 pridonosi očuvanju bioraznolikosti i ekosustava što je u skladu s SC ZPP 6. Doprinos zaustavljanju procesa gubitka bioraznolikosti i pokretanju procesa oporavka bioraznolikosti, poboljšanje usluga ekosustava te očuvanje staništa i krajobraza.

S SC ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo, OC 1 LRS je usklađen poticanjem žena u poljoprivredi, mladih poljoprivrednika i malih poljoprivrednih gospodarstava, kao i promicanjem rodne ravnopravnosti, što povećava zapošljavanje i socijalnu uključenost u ruralnim područjima.

Opći cilj LRS 2 Diverzifikacija poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma ima jedan specifičan cilj LRS 2.1. Razvoj agroturizma i provodi se kroz intervenciju 2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području. Stavljanjem fokusa na agroturizam intervencija ispunjava specifični cilj LRS-a o razvoju agroturizma, pružajući novu dinamiku i dodatni izvor prihoda u ruralnim područjima.

U okviru prihvatljivih ulaganja pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju Opći cilj 2. LRS direktno pridonosi klimatskim ciljevima i usklađen je sa SC ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvenciranja ugljika, te promicanje održive energije.

Provedbom intervencije u okviru OC LRS 2. se doprinosi očuvanju i unapređenju kvalitete ruralnog života kroz razvoj agroturizma i smanjenje depopulacije, a poticanjem žena u poljoprivredi, mladih poljoprivrednika i malih poljoprivrednih gospodarstava, kao i promicanjem rodne ravnopravnosti,

dodatno povećava zapošljavanje i socijalnu uključenost u skladu sa SC 8 ZPP-a Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo.

Opći cilj LRS 3. Podizanje kvalitete života u ruralnim područjima je kroz ulaganja u okviru intervencije 3.1.1 Ulaganja u ruralnu infrastrukturu i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo usklađen sa specifičnim ciljem LRS 3.1. Razvoj Komunalne i društvene infrastrukture.

U okviru prihvatljivih ulaganja pružajući potporu tehnologijama i praksi koje smanjuju emisije stakleničkih plinova i promiču održivu energiju Opći cilj 3. LRS direktno pridonosi klimatskim ciljevima i usklađen je sa SC ZPP 4. Doprinos ublažavanju klimatskih promjena i prilagodbi tim promjenama, uključujući smanjenje emisija stakleničkih plinova i poboljšanjem sekvencije ugljika, te promicanje održive energije.

Provedbom prihvatljivih ulaganja u intervenciji 3.1.1 će se se doprinosi omogućiti stvaranje novih radnih mjesta kroz izgradnju i opremanje različitih lokalnih ustanova i infrastrukture. Osim toga, ulaganjima u obrazovne i socijalne ustanove posebno će poticati sudjelovanje žena i ranjivih skupina u lokalnom razvoju i zaposlenosti, čime će se promicati rodna ravnopravnost i socijalna uključenost što je u skladu s SC ZPP 8. Promicanje zapošljavanja, rasta, rodne ravnopravnosti, uključujući sudjelovanje žena u poljoprivredi, socijalne uključenosti i lokalnog razvoja u ruralnim područjima, uključujući kružno biogospodarstvo i održivo šumarstvo.

6. KAPACITET LAG-a ZA PROVEDBU LRS

6.1. Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbom LRS

LAG LIKA djeluje sukladno zakonskim propisima koji određuju rad udruga. Temeljni dokument je Statut kojim je definirana organizacijska struktura te obveze i prava članova, kao i popis zadataka tijela udruge. Predsjednik zastupa i predstavlja LAG, organizira i koordinira rad LAG-a i rad Upravnog odbora LAG-a te brine o izvršenju usvojenog plana rada i provedbi odluka ostalih tijela LAG-a. Dopredsjednik LAG-a mijenja Predsjednika u slučaju njegove odsutnosti, ili spriječenosti, i za to razdoblje preuzima sva njegova prava i obveze. Upravni odbor LAG-a (UO) je upravljačko tijelo koje upravlja radom LAG-a te provodi odluke Skupštine i drugih tijela LAG-a, brine o primjeni LEADER načela, izrađuje plan rada i financijski plan za sljedeću kalendarsku godinu i godišnje izvješće o radu LAG-a za prethodnu kalendarsku godinu te usklađuje rad članova LAG-a i organizira djelovanje LAG-a u cjelini. Skupština usvaja plan rada i financijski plan za sljedeću kalendarsku godinu i izvješće o radu za prethodnu kalendarsku godinu te usvaja financijsko izvješće za prethodnu godinu. Odlučuje o promjeni ciljeva i djelatnosti, prestanku rada i raspodjeli preostale imovine. Nadzorni odbor nadzire financijski i organizacijski rad i razvoj LAG-a te o svom mišljenju obavještava UO i tijelo čiji je rad nadziran te obavlja ostale poslove koje mu Skupština stavi u nadležnost. U provedbu LRS LAG-a LIKA po načelima LEADER pristupa bit će uključeni svi ljudski kapaciteti kojima LAG LIKA raspolaže (zaposlenici, volonteri i članovi), koji su stručne osobe s iskustvom u području svog djelovanja. Operativni rad LAG-a LIKA je povjeren uredu, odnosno zaposlenicima (LAG Administratorima) koji posjeduju odgovarajuća stručna znanja i iskustvo. Zaposlenici LAG-a obavljaju opće, stručne, administrativne i druge poslove za potrebe tijela LAG-a. LAG ima četiri zaposlene osobe s odgovarajućim kvalifikacijama potrebnim za kvalitetnu provedbu LRS - Voditeljica LAG-a (VSS – mag.ing.agr., smjer: Agrobiznis i ruralni razvitak) – sa sveobuhvatnim poznavanjem problematike poslovanja poljoprivrednih gospodarstava i zakonske podloge u sektoru poljoprivrede; Viša stručni suradnica za pripremu i provedbu projekata (VSS - mag.educ.philol.germ. et franc. s iskustvom u administrativnom funkcioniranju LAG-a i poznavanjem zakonske regulative poslovanja poljoprivrednih gospodarstava, Stručna suradnica za pripremu i provedu projekata (VŠŠ –univ.bacc.ing.agr.) s iskustvom u sustavu potpora te Administratorica (VSS) s iskustvom u obavljanju administrativnih poslova ureda LAG-a. Zaposlene osobe također posjeduju radno iskustvo u pripremi i provedbi projekata iz nacionalnih i EU fondova te kontroli i odobravanju projektnih prijava iz mjera PRR-a. Volonteri LAG-a kroz svoj rad promoviraju vrijednosti LAG-a, djeluju u smjeru održivog razvoja ruralnog područja LAG-a te provode LEADER načela kroz promotivne i organizacijske poslove te predlaganje i razradu ideja za razvojne projekte na području LAG-a, sukladno svojim znanjima i područjima interesa. Predstavnici javnog sektora u LAG-u su predstavnici JLS i javnih ustanova iz područja zaštite prirode, obrazovanja i regionalnog razvoja sa značajnim iskustvom u razvoju sektora u kojem djeluju te iskustvima u korištenju europskih i nacionalnih fondova. Gospodarski sektor u LAG-u čine d.o.o.-i, OPG-i, obrti i poljoprivredna zadruga te pokrivaju glavninu gospodarskih djelatnosti na području LAG-a. Predstavnici civilnog sektora predstavljaju aktivnog partnera u društvenom životu zajednice te poznaju problematiku i zakonsku podlogu civilnog društva. Ova tri sektora će kroz umrežavanje pridonositi provedbi LRS LAG-a, uključujući se kao savjetnici u provedbi u onom dijelu za koji su najkompetentniji. Kroz razdoblje djelovanja LAG-a zaposlenici LAG-a prisustvovali su brojnim radionicama u svrhu izgradnje i jačanja svojih kapaciteta čime su stekli zavidna znanja u području ruralnog razvoja, zakonske regulative, pripremi i provedbi projekata te strateškog planiranja. Stečena znanja i iskustvo su putem edukacija, radionica i savjetovanja prenosili na stanovništvo područja LAG-a u svrhu podizanja gospodarske aktivnosti područja u svim segmentima, korištenja bespovratnih sredstava, umrežavanja te upoznavanja s mogućnostima koje se nude iz SP ZPP-a. Za obavljanje poslova računovodstva angažiran je jedan od članova LAG-a. LAG je svoje poslovanje u dosadašnjem razdoblju financirao iz vlastitih izvora (članarine), projekata i dostupnih financijskih instrumenata. Iznosi članarina su predmet odluke Skupštine LAG-a LIKA te ovise o financijskim mogućnostima članova. Članarine su definirane na godišnjoj razini na način da JLS-i plaćaju 0,45 €/stanovniku ili 1.350,00 € za JLS s manje od 3.000 stanovnika a svi ostali članovi 30,00 €. Za potrebe financiranja rada LAG-a koristit će se sredstva iz Intervencije 77.06. – Tekuće troškove i animacija, godišnje članarine te financijska sredstva dobivena provedbom projekata izvan SP ZPP-a.

Tablica 31: Kapacitet LAG-a za upravljanje LAG-om i provedbu LRS

Godina provedbe LRS	Planirani broj zaposlenih osoba koji rade isključivo na provedbi LRS (animacija, LAG natječaj, ostali uredski poslovi u vezi provedbe LRS), izražen u FTE	Planirani iznos članarina (ukupno) za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Planirani iznos iz ostalih izvora financiranja za predfinanciranje tekućih troškova i animacije	Ukupno planirani iznos za predfinanciranje tekućih troškova i animacije
2023.	3	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2024.	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2025.	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2026.	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2027.	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2028. (n+2)	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76
2029. (n+2)	4	35.188,54	3.515,22	38.703,76

6.2. Opis praćenja (monitoring) i procjene (evaluacija) provedbe LRS

Proces praćenja i procjene provedbe LRS koji provodi LAG za novo programsko razdoblje ima za cilj osigurati učinkovitu provedbu i evaluaciju LRS-a. U prošlom programskom razdoblju, LAG je uspostavio Odbor za praćenje kako bi provjerio učinkovitost i relevantnost LRS-a, doprinosa LEADER pristupu i načelima partnerstva u postizanju ciljeva PRR-a.

Zadatak Odbora za praćenje uključuje koordinaciju procesa prikupljanja relevantnih podataka i praćenja učinka te kvalitete provedbe LRS-a. Ovaj odbor sastoji se od LAG administratora, članova Nadzornog odbora LAG-a i, prema potrebi, vanjskih stručnjaka. Članovi Odbora za praćenje bit će educirani kako bi bolje sudjelovali u radu i izvršavanju svojih zadataka.

Proces praćenja provedbe LRS-a uključuje prikupljanje podataka o dinamici trošenja proračuna, statistici projektnih prijedloga, doprinosu projekata ciljevima i pokazateljima LRS-a, edukaciji i jačanju kapaciteta te napretku projekata suradnje. Ovi podaci bit će redovno evidentirani i obuhvaćeni Godišnjim izvješćem o radu LAG-a.

Opis evaluacije LRS-a uključuje planiranje i provođenje evaluacije koja će ocjenjivati ispunjenje ciljeva LRS-a i doprinos LEADER pristupa i partnerstva. Odbor za praćenje će biti odgovoran za provedbu ovog procesa te će se educirati kako bi osigurao kvalitetnu evaluaciju. Evaluacija će obuhvatiti analizu godišnjih izvješća o radu LAG-a, rezultate projekata i doprinos postavljenim ciljevima LRS-a.

Uvjeti za novo programsko razdoblje uključuju obvezu LAG-a da godišnje dostavlja izvješća o radu Upravljačkom tijelu i javnosti, u kojima će biti sadržani podaci o provedbi i učinku LRS-a. Osim toga, očekuje se da će LAG sudjelovati u postupku izmjene i ažuriranja LRS-a ako se pojave odstupanja ili promjene u provedbi ili ciljevima strategije. Ova transparentnost i sustavna evaluacija pomoći će osigurati učinkovitu provedbu LRS-a za novo programsko razdoblje.

Tablica 32: Plan pokazatelja – pokazatelji rezultata ZPP

Naziv pokazatelja rezultata ZPP (RI)	Naziv mjerne jedinice	Mjerna jedinica	Intervencija LRS (naziv i/ili kod)	Ciljna vrijednost po godinama							
				2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	Ukupna vrijednost
R.9 Modernizacija poljoprivrednih gospodarstava	Udio poljoprivrednih gospodarstava koja primaju potporu za ulaganja u restrukturiranje i modernizaciju, uključujući poboljšanje učinkovitosti resursa	Broj poljoprivrednih gospodarstava koji primaju potporu	1.1.1	0	0	0	5	0	0	0	5
R.15 Energija iz obnovljivih izvora iz poljoprivrede i šumarstva te iz drugih obnovljivih izvora	Ulaganja u kapacitete za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, uključujući biološke (u megavatima), za koja je dodijeljena potpora	MW	1.1.1 2.1.1 3.1.1.	0	0	0	0,02	0,01	0,005	0,05	0,04
R.27 Uspješnost u području okoliša ili klime ostvarena ulaganjem u ruralna područja	Broj operacija kojima se doprinosi okolišnoj održivosti te postizanju ciljeva ublažavanja klimatskih promjena i prilagodbe tim promjenama u ruralnim područjima	Broj projekata	1.1.1	0	0	0	5	0	0	0	5

R.37 Rast i radna mjesta u ruralnim područjima	Nova radna mjesta koja primaju potporu u okviru projekata ZPP-a	Broj otvorenih radnih mjesta u ekvivalentu punog radnog vremena (FTE)	1.1.1 2.1.1 3.1.1.	0	0	0	2	1	0	1	4
R.41 Povezivanje ruralnih područja Europe:	Udio ruralnog stanovništva koje ima koristi od poboljšanog pristupa uslugama i infrastrukturi kroz potporu u okviru ZPP-a	Broj ruralnog stanovništva koje ima koristi	3.1.1	0	0	0	0	0	5.762	11.502	17.264

7. FINANCIJSKI I AKCIJSKI PLAN PROVEDBE LRS

7.1. Financijski plan provedbe LRS

Planiranjem indikativnog financijskog plana se pokušala ostvariti ravnoteža između ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju, razvoju nepoljoprivredne djelatnosti i ulaganjima u ruralnu infrastrukturu sukladno analizi projektnih prijedloga, identificiranim potrebama i komunikacije s potencijalnim prijaviteljima s područja LAG-a LIKA. Pri tom se vodilo računa o kompleksnosti provedbe i planiranoj visini ulaganja. Sredstva za provedbu Lokalne razvojne strategije (LRS) za programsko razdoblje 2023. - 2027., financirat će se kombinacijom javnih i privatnih sredstava. Javna potpora osiguravat će se iz proračuna Europske unije (EU) i Republike Hrvatske (RH), pri čemu EU sudjeluje s 80% udjela, dok će RH sudjelovati s preostalih 20% udjela. Privatna sredstva odnose se na sredstva koja će korisnici projekata osigurati, ovisno o intenzitetu potpore koji se određuje prema specifičnim pravilima. Korisnici će ta sredstva osigurati putem vlastitih izvora ili putem kreditnih linija. Kako bi se osigurala pravovremena provedba sredstva za financiranje tekućih troškova i troškova projekata suradnje, LAG će osigurati putem članarina, kredita i iz predujma.

Indikativni financijski plana je prikazan u tablici 33. i prikazan je na način da prikazuje kada se prijavljeni projekti planiraju završiti odnosno isplatiti. Završetak ugovaranja se očekuje u periodu od 2 do 3 godine prije završetka (konačne isplate) projekta.

Za ostvarivanje općeg cilja LRS 1, koji se odnosi na povećanje konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje kroz Intervenciju 1.1.1 "Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju" je raspoređeno 28% od ukupnih sredstava. Opći cilj LRS 2, usmjeren na diverzifikaciju poljoprivredne proizvodnje i razvoj agroturizma, obuhvaća Intervenciju 2.1.1 "Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području" s udjelom od 7%. Opći cilj LRS 3, koji se odnosi na podizanje kvalitete života u ruralnim područjima, uključuje Intervenciju 3.1.1 "Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo". Sredstva za tekuće troškove i animaciju iznose 25% ukupnih sredstava. Za pripremu i provedbu projekata suradnje planirano je 4% ukupnih sredstava.

Tablica 33: Financijski plan provedbe LRS [

Intervencija LRS	Raspored sredstava po godinama (%)							Ukupno za cijelo programsko razdoblje po intervenciji	Od toga za projekte koji doprinose provedbi koncepta Pametnih sela
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.		
1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju				28%				28%	
2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području					7%			7%	
3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo						18%	18%	36%	
Tekući troškovi i animacija	1%	4%	4%	4%	4%	4%	4%	25%	n/p
Priprema i provedba projekata suradnje			4%					4%	n/p
UKUPNO	1%	4%	8%	42%	14%	28%	28%	100%	

7.2. Akcijski plan provedbe LRS

Akcijski plan za provedbu Lokalne razvojne strategije (LRS) LAG-a LIKA donesen je sukladno financijskom planu koji je oblikovan na temelju analize projektnih prijedloga, identificiranih potreba i komunikacije s potencijalnim prijaviteljima s područja LAG-a LIKA.

Planirano je objaviti ukupno četiri LAG natječaja kako bi se ostvarili ključni ciljevi LRS:

Intervencija 1.1.1 - Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju: U 2024. godini planira se objava jednog LAG natječaja koji će podržavati ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju. Ova intervencija ima za cilj povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava na ruralnom području LAG-a.

Intervencija 2.1.1 - Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području: U 2025. godini planira se objava dva LAG natječaja usmjerena prema razvoju nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnim područjima. Ova intervencija ima za cilj poticanje diverzifikacije gospodarskih aktivnosti i razvoj agroturizma.

Intervencija 3.1.1 - Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo: Planira se objava dva LAG natječaja za ovu intervenciju. Prvi će biti raspisan u 2025. godini, a drugi u 2026. godini. Ova intervencija ima za cilj unaprjeđenje infrastrukture i osiguranje temeljnih lokalnih usluga za stanovništvo na ruralnom području.

Akcijski plan LAG-a LIKA odražava njihovu predanost podršci raznolikim projektima i aktivnostima koje doprinose održivom razvoju ruralnih područja. Raspored objava LAG natječaja omogućuje ciljanu podršku različitim sektorima i inicijativama, a istovremeno osigurava optimalno iskorištenje raspoloživih financijskih sredstava za ostvarenje postavljenih ciljeva LRS-a.

Tablica 34: Akcijski plan provedbe LRS

Intervencija LRS	Broj LAG natječaja							Ukupno
	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	2028.	2029.	
1.1.1 Ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju		1						1
2.1.1 Razvoj nepoljoprivrednih djelatnosti u ruralnom području			1					1
3.1.1 Ulaganja u razvoj ruralne infrastrukture i temeljne lokalne usluge za ruralno stanovništvo			1	1				2
UKUPNO	0	1	2	1	0	0	0	4

8. PRILOZI

Prilog 1. Tablica 1. Osnovni podaci o LAG-u – popis naselja

Osnovni statistički podaci o LAG-u						
Naziv JLS	Broj stanovnika u JLS	Naselja iz JLS u sastavu LAG-u	Broj stanovnika u naselju	Površina JLS km ²	Gustoća stanovnika u JLS (stan/km ²)	Broj kućanstava u JLS
Grad Gospić	11.502	Aleksinica	105	966,64	11,9	4.412
		Barlete	21			
		Bilaj	143			
		Brezik	18			
		Brušane	126			
		Budak	126			
		Bužim	73			
		Debelo Brdo I	56			
		Debelo Brdo II	4			
		Divoselo	1			
		Donje Pazarište	80			
		Drenovac Radučki	-			
		Gospić	6362			
		Kalinovača	99			
		Kaniža Gospićka	354			
		Klanac	89			
		Kruščica	-			
		Kruškovac	7			
		Kukljić	10			
		Lički Čitluk	5			
		Lički Novi	264			
		Lički Osik	1438			
		Lički Ribnik	72			
		Mala Plana	34			
		Medak	36			
Mogorić	80					
Mušaluk	174					
Novoselo Bilajsko	122					

		Novoselo Trnovačko	92			
		Ornice	4			
		Ostrvica	49			
		Oteš	86			
		Pavlovac Vrebački	38			
		Počitelj	2			
		Podastrana	46			
		Podoštra	160			
		Popovača Pazariška	77			
		Rastoka	29			
		Rizvanuša	18			
		Smiljan	392			
		Smiljansko Polje	129			
		Široka Kula	78			
		Trnovac	41			
		Vaganac	25			
		Velika Plana	40			
		Veliki Žitnik	34			
		Vranovine	27			
		Vrebac	46			
		Zavode	1			
		Žabica	189			
Grad Senj	5.973	Alan	11	658	9,08	2.595
		Biljevine	42			
		Bunica	66			
		Crni Kal	61			
		Jablanac	53			
		Klada	35			
		Krasno	385			
		Krivi Put	39			
		Lukovo	26			
		Melnice	41			
		Mrzli Dol	23			
		Pijavica	23			
		Podbilo	20			
		Prizna	27			
		Senj	4.164			

		Senjska Draga	78			
		Starigrad	21			
		Stinica	61			
		Stolac	43			
		Sveta Jelena	22			
		Sveti Juraj	542			
		Velike Brisnice	-			
		Veljun Primorski	57			
		Volarice	66			
		Vrataruša	5			
		Vratnik	56			
		Vrzići	6			
Općina Brinje	2.563	Brinje	1.250	358,2	7,16	1.030
		Glibodol	7			
		Jezerane	270			
		Križ Kamenica	173			
		Križpolje	392			
		Letinac	95			
		Lipice	94			
		Prokike	63			
		Rapain Klanac	6			
		Stajnica	164			
		Vodoteč	33			
		Žuta Lokva	16			
Općina Donji Lapac	1.366	Birovača	67	354,2	3,86	646
		Boričevac	13			
		Brezovac Dobroselski	5			
		Bušević	4			
		Dnopolje	63			
		Dobroselo	76			
		Doljani	69			
		Donji Lapac	677			
		Donji Štrbci	7			
		Gajine	67			
		Gornji Lapac	45			
		Gornji Štrbci	-			
		Kestenovac	20			

		Kruge	18			
		Melinovac	-			
		Mišljenovac	-			
		Nebljusi	111			
		Oraovac	124			
		Begluci	59			
		Brotnja	22			
		Bruvno	46			
		Cerovac	2			
		Dabašnica	1			
		Deringaj	68			
		Donja Suvaja	47			
		Drenovac Osredački	8			
		Duboki Dol	-			
		Dugopolje	17			
		Glogovo	3			
		Gornja Suvaja	40			
		Grab	35			
		Gračac	2.060			
		Gubavčevo Polje	2			
		Kaldrma	20			
Općina Gračac	3.136	Kijani	25	955	3,28	1.348
		Kom	22			
		Kunovac Kupirovački	29			
		Kupirovo	28			
		Mazin	27			
		Nadvrelo	-			
		Neteka	75			
		Omsica	4			
		Osredci	32			
		Otrić	17			
		Palanka	11			
		Pribudić	2			
		Prljevo	4			
		Rastičevo	2			
		Rudopolje Bruvanjsko	30			
		Srb	301			

		Tiškovac Lički	1			
		Tomingaj	21			
		Velika Popina	42			
		Vučipolje	1			
		Zaklopac	12			
		Zrmanja	9			
		Zrmanja Vrelo	11			
Općina Karlobag	780	Barić Draga	72	283	2,76	395
		Baške Oštarije	28			
		Cesarica	110			
		Crni Dabar	-			
		Došen Dabar	-			
		Karlobag	368			
		Konjsko	2			
		Kućišta Cesarička	10			
		Ledenik Cesarički	16			
		Lukovo Šugarje	100			
		Ravni Dabar	-			
		Staništa	7			
		Sušanj Cesarički	9			
		Vidovac Cesarički	58			
Općina Lovinac	943	Gornja Ploča	43	341,92	2,76	393
		Kik	8			
		Ličko Cerje	62			
		Lovinac	242			
		Raduč	40			
		Ričice	80			
		Smokrić	13			
		Sveti Rok	250			
		Štikada	197			
		Vranik	8			
Općina Perušić	1.973	Bakovac Kosinjski	69	382,94	5,15	895
		Bukovac Perušićki	66			
		Donji Kosinj	318			
		Gornji Kosinj	92			
		Kaluđerovac	13			

		Klenovac	30			
		Konjsko Brdo	92			
		Kosa Janjačka	69			
		Krš	23			
		Kvarte	90			
		Lipovo Polje	60			
		Malo Polje	53			
		Mezinovac	23			
		Mlakva	31			
		Perušić	752			
		Prvan Selo	70			
		Selo Sveti Marko	20			
		Studenci	26			
		Varoš	76			
		Bjelopolje	71			
		Čanak	30			
		Čujića Krčevina	6			
		Donji Vaganac	37			
		Drakulić Rijeka	6			
		Gornji Vaganac	86			
		Gradina Korenička	67			
		Homoljac	10			
		Jasikovac	24			
		Jezerce	230			
		Kalebovac	37			
		Kapela Korenička	7			
		Kompolje Koreničko	104			
		Končarev Kraj	1			
		Korana	44			
		Korenica	1.563			
		Kozjan	-			
		Krbavica	29			
		Ličko Petrovo Selo	54			
		Mihaljevac	22			
Općina Plitvička Jezera	3.649			430,79	8,57	1.472

		Novo Selo Koreničko	17			
		Oravac	22			
		Plitvica Selo	48			
		Plitvička Jezera	301			
		Plitvički Ljeskovac	15			
		Poljanak	81			
		Ponor Korenički	1			
		Prijeboj	5			
		Rastovača	78			
		Rešetar	32			
		Rudanovac	95			
		Sertić Poljana	3			
		Smoljanac	229			
		Šeganovac	7			
		Trnavac	4			
		Tuk Bjelopoljski	17			
		Vranovača	132			
		Vrelo Koreničko	102			
		Vrpile	8			
		Zaklopača	2			
		Željava	22			
Općina Rakovica	2.230	Basara	3	261	8,53	784
		Brajdić Selo	80			
		Brezovac	8			
		Broćanac	25			
		Čatrnja	227			
		Ćuić Brdo	1			
		Drage	18			
		Drežnik Grad	313			
		Gornja Močila	4			
		Grabovac	309			
		Irinovac	135			
		Jamarje	-			
		Jelov Klanac	76			
		Koranski Lug	-			

		Kordunski Ljeskovac	9			
		Korita	45			
		Lipovac	15			
		Lipovača	130			
		Mašvina	4			
		Nova Kršlja	69			
		Oštarski Stanovi	130			
		Rakovica	247			
		Rakovičko Selište	88			
		Sadilovac	1			
		Selište Drežničko	288			
		Stara Kršlja	5			
		Breštani	13			
		Bunić	96			
		Čojluk	3			
		Debelo Brdo	47			
		Frkašić	21			
		Grabušić	49			
		Jagodnje	21			
		Jošani	38			
		Klašnjica	1			
		Komić	14			
		Krbava	35			
		Kurjak	15			
		Mekinjar	15			
		Mutilić	36			
		Ondić	25			
		Pećane	21			
		Podlapača	55			
		Poljice	9			
		Rebić	11			
		Srednja Gora	9			
		Svračkovo Selo	9			
		Šalamunić	24			
		Tolić	2			
		Udbina	738			
		Vedašić	2			
Općina Udbina	1.334			683,15	1	587

		Visuč	25			
Općina Vrhovine	653	Donji Babin Potok	72	223,23	2,93	314
		Gornje Vrhovine	150			
		Gornji Babin Potok	54			
		Rudopolje	32			
		Turjanski	26			
		Vrhovine	218			
		Zalužnica	101			
Ukupno LAG	36.102	289	36.102	5	6,12	14.871

Prilog 2. Zaštićena kulturno-povijesna baština na području LAG-a

JLS	Vrsta kulturnog dobra						
	Nepokretno kulturno dobro				Pokretno kulturno dobro		Nematerijalno kulturno dobro [navesti nazive]
	Pojedinačno [navesti nazive]	Kulturno-povijesna cjelina [navesti nazive]	Kulturni krajolik [navesti nazive]	Arheologija [navesti nazive]	Pojedinačno [navesti nazive]	Zbirka [navesti nazive]	
Grad Gospić	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva sv. Ivana Krstitelja • Crkva sv. Jakova Apostola • Kapela sv. Marije Magdalene • Kula Age Senkovića • Crkva Navještenja Blažene Djevice Marije • Crkva sv. Josipa i cisterna • Crkva Rođenja sv. Jovana Preteče • Crkva sv. Duha • Kapela Bezgrešnog Začeca Blažene Djevice Marije • Crkva sv. Marije Karmelske • Crkva sv. Nikole biskupa • Crkva sv. Petra i Pavla • Crkva sv. Terezije Avilske • Crkva sv. Martina Biskupa • Zgrada pošte • Zgrada Učiteljskog studija • Zgrada (Muzej Like Gospić) • Zgrada Ličko-senjske županije • Zgrada Gospićko-senjske biskupije 	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturno - povijesna cjelina grada Gospića • Memorijalni centar „Nikola Tesla“, 		<ul style="list-style-type: none"> • Arheološko nalazište Crkvina pod Bogdanićem • Ruševine Starog grada Bilaja, • Ruševine Starog grada Budak grada, • Arheološko nalazište Ostaci crkve sv. Ivana Krstitelja, • Arheološki lokalitet Čovini-Crikvine, • Ostatci Turske kule, Arheološki lokalitet Cimiter - pod Glavicom, 			<ul style="list-style-type: none"> • Bunjevački govori

	<ul style="list-style-type: none"> • Zgrada Državnog arhiva • Kuća • Vila • Most na rijeci Bogdanici • Pil Krista Spasitelja • Fontana "Marta Vodarica" • Most preko rijeke Like • Most preko potoka Otešice • Skulptura "Dvije žene" • Mlin na rijeci Novčici „Murkovića mlin“ • Crkva Vozdženijska Časnog Krsta 			<ul style="list-style-type: none"> • Arheološka zona Ribnik – Grad, • Arheološki lokalitet Popovići - Crkvina 			
Grad Senj	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva Majke Božje Snježne • Ostaci ribarskih nastambi za motrenje tuna na poluotoku Malta • Crkva sv. Marije od Arta • Crkva sv. Martina • Gradska loža • Palača Vukasović (Gradski muzej Senj) • Kapela sv. Mihovila s fontanom i grobnicom • Crkva sv. Jakova Apostola • Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije • Kuća Petrovski • Tvrđava Nehaj • Kaštel Ožegovićanum • Crkva sv. Antuna Padovanskog i župni dvor • Crkva sv. Jurja • Crkva sv. Josipa • Suhozidni granični zid 	<ul style="list-style-type: none"> • Premužićeva staza • Kulturno - povijesna cjelina grada Senja 		<ul style="list-style-type: none"> • Arheološko nalazište i crkva sv. Filipa i Jakova, • Arheološki lokalitet gradina Golubić – Grad, • Arheološko nalazište Gradina Klačnica, 			<ul style="list-style-type: none"> • Bunjevački govori

Općina Brinje	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva sv. Antuna Padovanskog • Kapela sv. Petra i Pavla • Kapela sv. Vida • Kapela sv. Fabijana i Sebastijana • Ruševine starog grada Sokolca • Crkva sv. Ivana Krstitelja • Crkva Našašća Svetog Križa • Crkva sv. Nikole Biskupa • Mlin vretenaš • Most preko potoka Radetića • Crkva Preobraženja Gospodnjeg 						
Općina Donji Lapac	<ul style="list-style-type: none"> • Stari hotel Ozeblin • Crkva Rođenja Presvete Bogorodice • Crkva sv. Ilije Proroka • Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije 						
Općina Gračac	<ul style="list-style-type: none"> • Ostatci staroga grada Zvonigrada • Crkva Vaznesenja Gospodnjega • Crkva sv. Jurja Mučenika • Stari most na rijeci Otuči • Crkva Rođenja Presvete Bogorodice • Crkva Rođenja Blažene Djevice Marije • Crkva sv. Proroka Ilije • Crkva Uspenja Presvete Bogorodice 						

	<ul style="list-style-type: none"> • Pravoslavna Crkva sv. Paraskeve (sv. Petke) • Crkva sv. Jovana Preteče 						
Općina Karlobag	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva sv. Josipa s kapucinskim samostanom • Stari grad " Fortica" • Ostaci crkve sv. Karla Boromejskog • Crkva Pohoda sv. Elizabete • Zgrada škole • Fontana na izvoru potoka Ljubica • Spomen obilježje Kubus 	<ul style="list-style-type: none"> • Povijesna cesta Terezijana 		<ul style="list-style-type: none"> • Arheološko nalazište Gradina – stari Vidovgrad s ostacima crkve sv. Vida u Drvišici 			
Općina Lovinac	<ul style="list-style-type: none"> • Most na rijeci Suvaji i cisterna s oknom • Majstorska cesta • Crkva sv. Marije Magdalene • Crkva sv. Roka • Crkva sv. arhanđela Mihovila • Hram sv. Apostola Petra i Pavla • Mlin "Travić" • Most na potoku Ričica • Zdunić kula 			<ul style="list-style-type: none"> • Ruševine utvrde "Štulića kulina", • Arheološki lokalitet Pod Cvitušom - ostaci rimske ceste 			<ul style="list-style-type: none"> • Ikavski govori lovinačkog kraja, • Bunjevački govori
Općina Perušić	<ul style="list-style-type: none"> • Most • Crkva sv. Antuna Padovanskog sa župnim dvorom • Crkva sv. Križa • Crkva sv. Vida • Crkva sv. Ivana Krstitelja • Crkva sv. Petra • Crkva Sv. Trojice • Crkva sv. Nikole Biskupa • Kapela sv. Roka 			<ul style="list-style-type: none"> • Arheološko nalazište Lipova glavica, • Ruševine Starog grada Perušića, • Arheološki lokalitet Ostaci crkve svetog Marka, 			

	<ul style="list-style-type: none"> • Zgrada • Kapela sv. Ane • Crkva svetog apostola evanđelista Luke • Crkva svetog Arhangela Mihajla • Crkva Svetog Oca Nikolaja 						
Općina Plitvička Jezera	<ul style="list-style-type: none"> • Četiri zgrade • Hotel "Plitvice" • Kompleks zgrada Vila Izvor • Restoran "Kozjak" • Zgrada društvene prehrane • Zgrada poštanskog ureda • Zgrada stare škole (realka) • Ruralni ansambl • Tradicijska okućnica • Zgrada lugarnice • Crkva Uspenja Presvete Bogorodice • Hidrocentrala na jezeru Burget • Crkva Svetih Arhangela Mihajla i Gavrila 			<ul style="list-style-type: none"> • Arheološko nalazište Gradina Kozjak (Krčingrad), • Arheološko nalazište Šanci, • Arheološko nalazište Široka luka - crkva Sv. Marka, • Arheološko nalazište Homoljac – Crkvina, • Arheološko nalazište Gradina korenička – Crkvina 			
Općina Rakovica	<ul style="list-style-type: none"> • Ruševine starog grada Drežnika • Špoljarićeva pilana na rijeci Korani • Mlin - vodenica Špoljarić 						

Općina Udbina	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva Blažene Djevice Marije • Crkva sv. Jovana • Crkva sv. Jurja • Crkva sv. Save • Crkva Rođenja Presvete Bogorodice • Crkva Preobraženja Gospodnjeg • Crkva Svetog Velikomučenika Georgija • Crkva Uspenja Presvete Bogorodice 			<ul style="list-style-type: none"> • Arheološki lokalitet sv. Marko-Grob, • Arheološko nalazište Ostatci katedrale sv. Jakova (Korija), • Arheološka zona Gradina 			
Općina Vrhovine	<ul style="list-style-type: none"> • Crkva sv. Arhangela Mihajla i Gavrila • Crkva sv. Petra i Pavla 						
Ukupno LAG	127	5	0	25	0	0	4

Prijedlog projekta

- OPĆI PODACI O KORISNIKU/NOSITELJU PROJEKTA

Naziv/ Ime i prezime <i>(naziv istovjetan onom upisanom u odgovarajući Registar- ovisno o organizacijskom obliku)</i>		
Organizacijski oblik <i>(JLS, javna ustanova, udruga, fizička osoba- OPG, obrt, d.o.o., j.d.o.o., d.d., zadruga)</i>		
Adresa sjedišta <i>(ulica, kućni broj, poštanski broj i mjesto)</i>		
Glavna djelatnost <i>(javna uprava, komunalno gospodarstvo, vodno gospodarstvo, upravljanje zaštićenim područjima, zaštita i promicanje kulturnih vrijednosti i zaštite okoliša, humanitarne i društvene djelatnosti, ruralni razvoj, poljoprivreda, ugostiteljstvo i sl.)</i>		
Glavni sektor proizvodnje u poljoprivredi, ako je korisnik poljoprivrednik <i>(voće i povrće, žitarice, pčelarstvo, svinjogojstvo, govedarstvo, mljekarstvo, peradarstvo, uzgoj koza i/ili ovaca i sl.)</i>		
Ime i prezime kontakt osobe		
Kontakt broj telefona/mobitela		
Kontakt e-mail adresa		
Korisnik je u sustavu PDV-a <i>(zaokružiti odgovarajuće)</i>	DA	NE
Korisnik je upisan u Upisnik poljoprivrednika <i>(zaokružiti odgovarajuće u slučaju da je korisnik poljoprivredno gospodarstvo)</i>	DA	NE
Korisnik je upisan u Registar ekoloških proizvođača	DA	NE

<i>(zaokružiti odgovarajuće u slučaju da je korisnik poljoprivredno gospodarstvo)</i>			
Ekonomska veličina poljoprivrednog gospodarstva izražena u EUR			
Odgovorna osoba/nositelj OPG-a <i>(zaokružiti i upisati odgovarajuće)</i>	mladi poljoprivrednik (mlađi od 40 god)	DA	NE
	stručna sprema		
	godine radnog iskustva u području poljoprivrede		

- PODACI O PROJEKTU**

Naziv projekta				
Aktivnosti na koje se projekt odnosi <i>(zaokružiti odgovarajuće)</i>	izgradnja	rekonstrukcija	opremanje	nabava mehanizacije
Kratki opis projekta te popis aktivnosti/ ulaganja obuhvaćenih projektom				
Ciljevi projekta <i>(okrupnjavanje poljoprivrednih površina, obnova staništa i krajobraznih obilježja, poticanje društveno-gospodarskog rasta, poboljšanje životnih uvjeta u ruralnim sredinama, smanjenje onečišćenja okoliša i sl.)</i>				

Broj potencijalnih krajnjih korisnika projekta/ulaganja (npr. stanovnika koji će koristiti ruralnu infrastrukturu)		
Stupanj pripremljenosti projekta (upisati X u odgovarajuću kućicu)	Projekt je u fazi ideje.	
	Izrada projektne tehničke dokumentacije je u tijeku.	
	Projektna tehnička dokumentacija je izrađena i ishođenje građevinske dozvole je u tijeku.	
	Građevinska dozvola je ishođena.	
	Za projekt nije potrebno ishoditi građevinsku dozvolu.	
Očekivano vrijeme trajanja projekta	mjesec i godina <u>početka</u> projekta	
	mjesec i godina <u>završetka</u> projekta	
Lokacija provedbe projekta (upisati naziv naselja i jedinice lokalne samouprave)		
Ukupna procijenjena vrijednost projekta u EUR (bez PDV-a)	EUR	

- NAPOMENE**

- Prilikom ispunjavanja obrasca, molimo Vas da koristite ovaj elektronski format, a za prijavu više projekata molimo da za svaki ispunite zaseban obrazac.
- Popunjeni obrazac molimo dostaviti osobno ili poslati poštom na sljedeću adresu:

LAG „LIKA“
Budačka 12
53000 Gospić

ili poslati elektronski na sljedeću e-mail adresu:

lag-lik@lag-lik.hr

**Prikupljeni podaci su informativne prirode,
a služe kao temelj za izradu
Lokalne razvojne strategije LAG-a za razdoblje 2023.-2027.**

MAČERT